

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Mutlu AYDOS

TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİĞİN GENELLEŞTİRİLMİŞ SIRALI LOGİT YAKLAŞIMI
İLE ANALİZİ

Ekonometri Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2018

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Mutlu AYDOS

TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİĞİN GENELLEŞTİRİLMİŞ SIRALI LOGİT YAKLAŞIMI
İLE ANALİZİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem DEMİR

Ekonometri Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2018

T.C.

Akdeniz Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Mutlu AYDOS'un bu çalışması, jürimiz tarafından Ekonometri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Atilla GÖKÇE (İmza)

Üye (Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem DEMİR (İmza)

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ayça BÜYÜKYILMAZ ERCAN (İmza)

Tez Başlığı: Türkiye’de Genç İşsizliğin Genelleştirilmiş Sıralı Logit Yaklaşımı ile Analizi

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 26/06/2018

Mezuniyet Tarihi : 26/07/2018

(İmza)

Prof. Dr. İhsan BULUT

Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türkiye’de Genç İşsizliğin Genelleştirilmiş Sıralı Logit Yaklaşımı ile Analizi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

(İmza)

Mutlu AYDOS

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Mutlu AYDOS
Öğrenci Numarası	20145244007
Enstitü Ana Bilim Dalı	Ekonometri
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanının Unvanı, Adı-Soyadı	Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem DEMİR
Tez Başlığı	Türkiye’de Genç İşsizliğin Genelleştirilmiş Sıralı Logit Yaklaşımı İle Analizi
TurnİtIn Ödev Numarası	983428245

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 60 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 18/07/2018 tarihinde tarafımdan TurnİtIn adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları’nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 7

alıntılar dahil % 8’dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu’nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu’nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları’nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

18/07/2018

(imza)

Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem DEMİR

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ.....	iv
TABLOLAR LİSTESİ.....	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vi
ÖZET.....	vii
SUMMARY.....	viii
TEŞEKKÜR.....	ix
ÖNSÖZ.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM İŞSİZLİK VE GENÇ İŞSİZLİK

1.1. İstihdam Kavramı.....	3
1.1.1. Tam İstihdam.....	4
1.1.2. Eksik İstihdam.....	4
1.1.3. Aşırı İstihdam.....	5
1.2. İşsizlik.....	5
1.3. İşsizlik Türleri.....	7
1.3.1. Açık İşsizlik ve Gizli İşsizlik.....	7
1.3.2. Friksiyonel İşsizlik.....	7
1.3.3. Yapısal işsizlik.....	7
1.3.4. Konjonktürel İşsizlik (Eksik Talep İşsizliği).....	8
1.3.5. Doğal İşsizlik.....	8
1.3.6. İradi ve Gayriiradi İşsizlik.....	8
1.3.7. Teknolojik İşsizlik.....	9
1.3.8. Mevsimlik İşsizlik.....	9
1.4. İşsizliğin Ölçülmesi.....	10
1.4.1. İstihdam Oranı.....	10
1.4.2. İşgücü.....	10
1.4.3. İşsizlik Oranı.....	10
1.5. İşsizliğin Maliyeti	10
1.6. Genç İşsizlik.....	11
1.6.1. Genç Kavramı.....	11

1.6.2. Genç İşsizlik Kavramı.....	12
1.6.3. Genç İşsizliğinin Nedenleri.....	13
1.6.3.1. Ekonomik Nedenler.....	13
1.6.3.2. Toplam Talep Yetersizliği.....	14
1.6.3.3. Demografik Yapı.....	14
1.6.3.4. Cinsiyet.....	15
1.6.3.5. Eğitim.....	15
1.6.3.6. Ücret Farklılığı ve Asgari Ücret Uygulaması.....	17
1.6.3.7. Genç İşgücü Nitelikleri ve Beceri Uyuşmazlığı.....	17
1.6.3.8. İşgücü Piyasasında Bilgi Akışının Homojen Olmaması.....	18
1.6.3.9. Kayıt Dışı İstihdam.....	19
1.6.4. Genç İşsizliğinin Sonuçları.....	20
1.7. Dünyada ve Türkiye’de Genç İşsizliğin İncelenmesi.....	21
1.8. Literatür Araştırması.....	26

İKİNCİ BÖLÜM

NİTEL TERCİH MODELLERİ

2.1. Lojistik Regresyon Modeli (Logit).....	30
2.2. İkili (Binary) Lojistik Regresyon.....	30
2.2.1. Odds ve Logit Değerleri.....	32
2.3. Sıralı Lojistik Regresyon (Sıralı Logit).....	32
2.3.1. Gizli (Latent) Değişken.....	33
2.4. Oransal Odds Modeli.....	34
2.5. Paralel Eğimler Varsayımı.....	35
2.6. Genelleştirilmiş Sıralı Lojistik Regresyon.....	37
2.7. Kısmi Oransal Odds Modeli (Partial Proportional Odds).....	39
2.8. Paralel Eğimler Varsayımının Test Edilmesi.....	40
2.8.1. Wald Testi.....	40
2.8.2. Olabilirlik Oran Testi (Likelihood Ratio Test).....	41
2.8.3. Brant’ın Wald Testi.....	41
2.9. Uyum İyiliği Ölçüleri.....	42
2.9.1. Sapma İstatistiği ile Pseudo-R ²	43
2.9.2. McFadden-R ² ölçüsü.....	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİĞİN GENELLEŞTİRİLMİŞ SIRALI LOGİT
YAKLAŞIMI İLE ANALİZİ

3.1. Veri Seti ve Değişkenler.....	44
3.2. Yöntem ve Bulgular.....	48
 SONUÇ.....	 57
KAYNAKÇA.....	59
EK 1- Brant Testi Sonuçları.....	65
EK 2- Wald Testi Sonuçları.....	65
ÖZGEÇMİŞ.....	66

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1	Yıllara Göre Küresel Genç İşsizlik Sayıları ve Oranları.....	21
Şekil 1.2	Türkiye Genç İşsizlik Oranları (15-24).....	24
Şekil 2.1	Lojistik Yoğunluk Fonksiyonu.....	31
Şekil 2.2	Lojistik Dağılım Fonksiyonu.....	31
Şekil 2.3	Lojistik Regresyonda X'lere Göre Gizli Değişken Y^* 'ın Dağılımı.....	33
Şekil 2.4	Eşik Değeri Gösterimi.....	34
Şekil 2.5	Sıralı Lojistik Regresyon Modelinde X Değerleri İçin Y^* Dağılımı.....	35
Şekil 2.6	Paralel Eğimler Varsayımı.....	36
Şekil 2.7	Paralellik Varsayımını Sağlayan ve Sağlamayan Eğriler.....	37
Şekil 3.1	Genç İşsizlerin Bölgelere Göre Eğitim Seviyeleri.....	47

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1 Dünya İşsizlik Rakamları Tahminleri.....	22
Tablo 1.2 Dünya Genç İşsizlik ve Toplam İşsizlik Oranları.....	22
Tablo 1.3 G-20 Ülkelerinin Genç ve Toplam İşsizlik Oranları.....	23
Tablo 1.4 Türkiye'nin Yaş Gruplarına Göre İşsizlik ve İstihdam Katılım Oranları.....	25
Tablo 3.1 Betimleyici İstatistikler.....	45
Tablo 3.1 Betimleyici İstatistikler (Devamı).....	46
Tablo 3.2 Değişkenlerin Açıklamaları.....	48
Tablo 3.3 Sıralı Logit Tahmin Sonuçları.....	49
Tablo 3.4 Paralellik Varsayımı Test Sonuçları.....	50
Tablo 3.5 Genelleştirilmiş Sıralı Logit Tahmin Sonuçları.....	51
Tablo 3.6 Kısmi Oransal Odds Modeli Tahmin Sonuçları.....	55

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ARDL	Gecikmesi Dağıtılmış Otoregresif Süreç
G-20	Dünyanın En Büyük Ekonomileri Arasındaki 19 Ülke ve Avrupa Birliği Grubu
GSYİH	Gayri Safı Yurtiçi Hasıla
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
ILOSTAT	ILO İstatistiki Göstergeler Veritabanı
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
NAIRU	Enflasyonu Hızlandırmayan Eksik İstihdam
OECD	Ekonomik Kalkınma Ve İşbirliği Örgütü
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	Birleşmiş Milletler İnsani Kalkınma Programı
ÜFE	Üretici Fiyatları Endeksi
VAR	Vektör Otoregresif Model

ÖZET

Son yıllarda, dünyada ve Türkiye’de toplam işsizler içerisinde genç nüfus oranı giderek artmaktadır. Bu durum, genç işsizlik kavramının gündeme gelmesine yol açmıştır. Gençlerin mevcut iş alanlarında yeterli düzeyde istihdam edilememesi, ekonomik büyümenin yeni istihdam alanları yaratamaması ve eğitim niteliğinin düşmesi gibi nedenler, genç işsizlik probleminin artmasına ve hatta sorunun küresel boyutlara ulaşmasına sebep olmuştur. Bireylerin en verimli, en aktif, öğrenmeye ve gelişmeye hazır, dinamik ve güçlü olduğu bir dönemde işsizlik sorunuyla karşılaşması hem birey, hem toplum, hem de ekonomi açısından önemli sorunlara yol açmaktadır. Bir ekonomide bulunan mevcut genç işgücünün üretime dâhil edilememesi ekonomi için de büyük bir israftır. Genç işsizlik, bu açıdan bakıldığında çözülmesi gereken öncelikli bir sorun haline gelmektedir.

Çalışmanın amacı, eğitim seviyelerine göre genç işsizliği üzerinde etkili olan faktörleri ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda eğitim seviyelerine göre genç işsizliği genelleştirilmiş sıralı logit yöntemi ile analiz edilmiştir. Veriler, TÜİK’in uyguladığı 2014-2016 yıllarına ait hanehalkı işgücü anketinden elde edilmiştir. Bağımlı değişken; eğitimsiz, ilköğretim, lise ve üniversite mezunu olmak üzere 4 kategoriden oluşan eğitim seviyesine göre genç işsizliği değişkenidir. Bağımsız değişkenler; bölge, cinsiyet, yaş, medeni durum, doğduğu ilde yaşama gibi demografik faktörlerin yanında, işverene başvurma, yakınlarından rica, İŞKUR’a başvurma ve özel istihdama başvurma gibi iş arama kanallarından ve iş tecrübesi değişkenlerinden oluşmaktadır. Edinilen bulgulara göre, gelişmiş bölgelerde yaşayanların eğitilmiş genç işsiz olma olasılığı daha yüksektir. Cinsiyet faktörü ele alınırsa, kadınların erkeklere göre eğitilmiş genç işsiz olma olasılığı daha fazladır. Medeni durum dikkate alındığında, bekarlara göre evlilerin eğitilmiş genç işsiz olma olasılığının daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, iş ararken doğrudan işverene, devlet ve özel istihdam kurumlarına başvuranların, başvurmayanlara göre eğitilmiş genç işsiz olma olasılığının daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Genç İşsizlik, Eğitim, Genelleştirilmiş Sıralı Logit.

SUMMARY

AN ANALYSIS OF YOUTH UNEMPLOYMENT IN TURKEY USING GENERALIZED ORDERED LOGIT APPROACH

In recent years, the proportion of young population in the world and the total number of unemployed in Turkey is increasing. This has led to the concept of youth unemployment coming to an end. The fact that young people can not be adequately employed in existing jobs, the fact that economic growth can not create new employment areas and the decline of the quality of education has caused the problem of youth unemployment to increase and even reach the global dimension of the problem. Encountering the problem of unemployment in a period when individuals are most productive, most active, ready to learn and ready to develop, dynamic and strong leads to important problems both for the individual, the society and the economy. The inability of an economy to involve the young workforce is also a big contributor to the economy. Youth unemployment, in this respect, becomes a priority problem to be resolved.

The aim of the study is to reveal the factors that affect young unemployment according to their education level. For this purpose young unemployment was analyzed by generalized ordered logit model according to education levels. The data were obtained from the household labor force survey for 2014-2016, which was implemented by TURKSTAT. The dependent variable; young unemployment is variable according to the education level which is composed of 4 categories, uneducated, primary, high school and university graduates. Independent variables; demographic factors such as region, gender, age, marital status, living on the shore, as well as job search channels and work experience variables such as applying for an employer, asking for relatives, applying for İŞKUR and applying for private employment. Findings indicate that those living in developed regions are more likely to be educated youth unemployed. If the gender factor is taken into consideration, women are more likely to be youth unemployed than men. When the marital status is taken into account, it is concluded that married persons are less likely to become educated youth unemployed than single women. In addition, it has been determined that those who apply directly to employers, state and private employment agencies are more likely to be educated unemployed than those who do not.

Keywords: Youth Unemployment, Education, Generalized Ordered Logit

TEŞEKKÜR

"Türkiye’de Genç İşsizliğin Genelleştirilmiş Sıralı Logit Yaklaşımı ile Analizi" başlıklı yüksek lisans tez çalışmamı hazırlamamda danışmanlığımı üstlenen, değerli bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan, çalışma sürecinde her açıdan desteğini esirgemeyen, güler yüzü ve samimiyeti ile bana yol gösteren sevgili hocam Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem DEMİR’e,

Eğitim hayatım boyunca bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, başarılarımda katkıları olan tüm hocalarıma,

Her zaman yanımda olan, maddi ve manevi tüm desteklerini benden esirgemeyen aileme, kuzenim Hilal Yılmaz’a ve tüm dostlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Mutlu AYDOS
Antalya, 2018

ÖNSÖZ

Günümüzde işsizlik, yetişkinlerden çok gençlerin karşılaştığı bir sorun olarak gündeme gelmektedir. Türkiye işgücü piyasasında eğitilmiş gençler, özellikle de üniversite mezunu gençler iş bulmakta zorlanmaktadır. Gençler kendilerine uygun bir iş bulmakta sıkıntı yaşarken, işverenler ise nitelikli işgücü bulmakta zorlanmaktadır. Bu durumun nedenlerinin araştırılması ve bu doğrultuda çözümlerin ortaya konulması gençlerin geleceği açısından oldukça önem arz etmektedir. Bu bağlamda çalışmada, eğitim seviyelerine göre genç işsizliğinin belirleyicilerinin araştırılması amaçlanmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu'nun uyguladığı hanehalkı işgücü anketinin 2014-2016 yıllarına ait verilerinden 15-29 yaş grubu için eğitim seviyelerine göre işsizler belirlenmiştir. Özellikle eğitilmiş genç işsizliğe yol açan sebeplerin analiz edilmesi için genelleştirilmiş sıralı logit model kullanılmıştır. Genelleştirilmiş sıralı logit yaklaşımı, ikiden fazla kategorili nitel tercih modellerinin sıralı ölçekli olduğu durumlarda kullanılan bir modeldir. Her kategori için farklı eğim katsayısı tahmin etmesi açısından bu yöntem diğer yöntemlere göre üstünlük sağlamaktadır.

Elde edilen bulgular, eğitim seviyelerine göre genç işsizliğini etkileyen faktörler arasında bireylerin demografik özellikleri, iş arama kanalları ve iş tecrübelerinin etkili olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda çalışmanın sonucunda, günümüzde Dördüncü Endüstri Devriminin etkisinin yoğun bir şekilde hissedildiği işgücü piyasasının nicel ve nitel beklentilerine entegre olan bir eğitim sistemiyle genç işsizlik probleminin çözülebileceği görülmüştür.

Mutlu AYDOS

Antalya, 2018

GİRİŞ

Ülkelerin gelişmişliğini belirleyen en önemli kavramlardan biri işsizliktir. İşsizlik oranının düşük olduğu ülkelerde refah seviyesinin yüksek olduğu görülmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin en önemli hedeflerinden biri, işsizlik oranını düşürerek ülkenin kalkınmasını sağlamak olmalıdır. Son yıllarda, dünya genelinde toplam işsizlik içerisinde gençlerin oranı giderek artmaktadır. Bu durum, genç işsizlik kavramının üzerinde durulması gereken küresel bir mesele olduğunun göstergesidir. Özellikle genç nüfus yoğunluğu fazla olan ülkelerin genç işsizlikle mücadele etmesi, ülke geleceği açısından oldukça önem arz etmektedir. Son yıllarda gerçekleşen ekonomik büyümeler, istihdam sağlayan nitelikte olamamaktadır. Yeni yatırımlar ve yeni iş imkanları sağlamayan bir ekonomik büyüme ile sürdürülebilir bir ekonomik kalkınma gerçekleşemez.

İşsizlik, ülke ekonomisini etkilediği kadar sosyal açıdan toplumu da etkilemektedir. Bireyin toplumun en küçük parçası olduğu düşünülürse, işsiz bir gencin psikolojik yansımaları çevresini ve bulunduğu toplumu etkileyecektir. Eğitilmiş, sağlıklı bir gençlik olmadan gelişim mümkün değildir. İşsizlik, gençliğin toplumsal hayata katılımını güçleştirmektedir. Dışlanan bir gençlik, parlak bir geleceğin güvencesi olamaz. Çünkü dışlanan ve toplumun kenarında yaşayan gençlik, toplumda sorun yaratan, birliği bozan, düzene karşı çıkabilecek bir kesim anlamındadır (Gündoğan, 1999: 71).

Yaşanan genç işsizlik sorunu yalnızca ekonomik olumsuzluklar tarafından kaynaklanmamaktadır. Mevcut eğitim sisteminin 21. yüzyıl yetkinliklerine uygun eğitim verememesi, genç işsizliğini arttıran en önemli unsur olarak görülmektedir. Üniversitelerin nitelik olarak değil nicelik olarak artması, yeterli bilgi ve beceriye sahip olmayan gençlerin işgücü piyasasına katılmasına neden olmaktadır. Mevcut eğitim sisteminin yetiştirdiği işgücü ile iş piyasasında aranan nitelikler arasında bir uyumsuzluk söz konusudur. Bu nedenle işverenler istihdam edecekleri kişilerin iş konusunda tecrübeli olmasını tercih etmekte, tecrübesiz adaylara olumsuz yaklaşmaktadır. Bu durum, gençlerin işgücü piyasasında dezavantajlı konumda bulunmalarına neden olmaktadır. Bilinçli gençler yetiştirmek, içinde bulunduğumuz bilgi çağının olmazsa olmazıdır. Eğitimde öğrencilerin niceliksel başarılarının yanında, yeteneklerinin ve becerilerinin geliştirilmesinin önemi günden güne artmaktadır. Eğitim sisteminden kaynaklanan sorunlar düzeltilmediği sürece, istihdam düzeyi arttırılsa bile ülke açısından sürdürülebilir bir kalkınma sağlanması mümkün görülmemektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde genel olarak istihdam, işsizlik ve işsizlik türleri gibi kavramların tanımı yapılarak konuya giriş yapılmıştır. Ardından genç işsizlik, genç işsizliğin nedenleri ve sonuçları açıklanmıştır. Dünya ve Türkiye genç işsizlik rakamları değerlendirilerek, genç işsizliğin günümüzdeki durumu ortaya konmuştur. Literatürde yer alan genç işsizlik konulu çalışmalara da bu bölümde yer verilmiştir.

İkinci bölümde, bağımlı değişkeni nitel değerler alan modellerin analizinde kullanılan yöntemlerin bir bölümü anlatılmıştır. Bağımlı değişkenin 0 ile 1 aralığında değerler alabildiği lojistik regresyon modeli açıklandıktan sonra, sıralı lojistik regresyon modeline yer verilmiştir. Bu yöntem, bağımlı değişkenin kategorilerinin ikiden fazla ve sıralı ölçekli olduğu durumlarda kullanılmaktadır. Ardından, bağımlı değişken kategorileri arasında geçiş olasılıklarının aynı olması gerektiğini savunan ve sıralı lojistik regresyonun temel varsayımı olan paralel eğimler varsayımı açıklanmıştır. Bu varsayımının sağlanmadığı durumlarda kullanılan genelleştirilmiş sıralı logit modeli ve kısmi oransal odds modeli hakkında bilgiler verilmiştir.

Çalışmanın son bölümünde, eğitim seviyelerine göre genç işsizliği analiz edilmiştir. Eğitim seviyeleri arasında geçiş olasılıklarının eşit olmaması nedeniyle sıralı logit modeli yerine genelleştirilmiş sıralı logit yöntemi tercih edilmiştir. Paralellik varsayımının hangi değişkenler tarafından ihlal edildiğini görebildiğimiz genelleştirilmiş sıralı logit modelinde bağımlı değişkenin her düzeyi için farklı katsayı tahmini yapılmıştır. Kısmi oransal odds modeli yardımıyla bağımlı değişkenin her bir kategorisi için, bağımsız değişken katsayılarının oransallıktan sapmaları tahmin edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞSİZLİK VE GENÇ İŞSİZLİK

1.1. İstihdam Kavramı

İşsizlik kavramının anlaşılabilmesi için öncelikle istihdam kavramının açıklanması gerekmektedir. İşsizlik kavramı bir yokluğu, istihdam ise varlığı ifade etmektedir. Buradan anlaşılacağı üzere istihdam ve işsizlik zıt kavramlardır.

İstihdam kavramı iktisat biliminde iki anlamda kullanılmaktadır. Bir ülkenin ekonomisinde üretimin gerçekleştirilebilmesi için tüm üretim faktörlerinin kullanılması genel anlamda istihdamı tanımlar. Daha özel anlamda ise, yalnız emek faktörünün üretimde kullanılmasını ifade eder ve bu durumda diğer tüm faktörlerin üretimde olduğu varsayılmaktadır (Unay, 1997: 387). Bu çalışmada istihdam, özel anlamıyla, yani emek faktörünü tanımlayan ifadesiyle kullanılacaktır. İnsanoğlunun ihtiyaçlarının bir kısmı doğada hazır bulunurken, bir kısmının üretilmesi gerekmektedir. İhtiyaç duyulan mal ve hizmetin üretilmesi için, üretim faktörlerinin çalıştırılması gerekmektedir. Bu faktörler; emek, sermaye, doğal kaynaklar ve girişim olarak belirtilmektedir

(http://www.ekodialog.com/konular/uret_faktorleri.html, erişim tarihi: 04.04.2018).

İstihdam, üretim sürecinin bir sonucu olarak, işgücünün çalışan kesimini tanımlamaktadır. Çalışanlar ise emek faktörünü ifade etmektedir ve girişimci diğer üretim faktörlerini emekle bir araya getirerek, mal ve hizmetin üretilmesini sağlamaktadır. Bir ekonomideki tüm üretim faktörlerinin üretime katılması, hiçbir faktörün atıl kalmaması tam istihdam olarak adlandırılır. Üretim faktörleri içerisinde emek faktörü, diğer faktörlerden farklıdır. Emek işçiye bağlı olduğundan çalışılmayan günlere ait işgücü biriktirilerek daha sonra üretime sokulması mümkün değildir. Bu nedenle işçi emeğini satamazsa işsiz kalır (Dinler, 2009: 476).

İstihdam, çalışmaya hazır işgücünün üretime katılması olarak da ifade edilebilir. İstihdam gücü, bir ekonomideki mevcut işgücünün maksimum üretim sağlayabileceği toplam çalışma saatidir. İstihdam hacmi ise bir ekonomide belirli bir zamanda üretim sağlayan çalışma saatidir (Unay, 1997: 388).

İstihdam seviyesi arttıkça reel milli gelir artmaktadır. Aralarındaki bu yakın ilişkiye rağmen istihdam seviyesindeki değişiklikler, milli geliri aynı şekilde etkilememektedir. Bu durumun nedeni ekonominin tam istihdam seviyesine ulaşmasıyla, emeğin veriminin azalmasıdır ve azalan verimler yasası olarak ifade edilmektedir (Parasız, 2006: 435).

1.1.1. Tam İstihdam

Ekonomide tam istihdam geniş ve dar anlam olarak ikiye ayrılmaktadır. Geniş anlamda tam istihdam, bir ekonomideki tüm üretim faktörlerinin üretime katılmasını, dar anlamda tam istihdam ise ekonomide çalışma istek ve arzusunda olan tüm yetişkin insanların, iş bulup çalışmalarını ifade etmektedir (Dinler, 2009: 476). Bir ekonomideki toplam emek arzının toplam emek talebine eşit olduğu durum; toplam işgücünün tümüyle üretime katılarak istihdam edilmesi şeklinde de tanımlanmaktadır. İstihdam edilenlerin sayısının toplam işgücü sayısına bölünmesiyle istihdam oranı elde edilmektedir. İstihdam oranının %100 olması tam istihdamı ifade etmektedir. Ekonomiler, yeni iş alanları, yeni meslekler ve teknolojik gelişmeler ile dinamik bir yapıdadır. Sürekli bir döngünün olması, iş arayan ve işsiz kalan kişilerin varlığı ile tam istihdamın sağlanması oldukça zordur. Ekonomilerde tam istihdama ulaşma hedefleri nedeniyle birtakım sorunlar ortaya çıkmaktadır. Mevcut işgücü tümüyle istihdam edilirse, yeni iş alanlarının oluşmasına gerek kalmayacak, yeni meslekler ortaya çıkmayacaktır. Yeni iş imkanlarına ihtiyaç olmadıkça da ekonomiler gelişmeyecektir. Bu sebeplerden dolayı tam istihdam durumunda belirli oranlarda işsizliğin oluşması ekonomilerin dinamik kalması açısından gereklidir (Unay, 1997: 392).

1.1.2. Eksik İstihdam

Bir ekonomide tüm üretim faktörlerinin üretimde görev almaması, bir kısmının atıl kalması eksik istihdam olarak ifade edilmektedir. Dar anlamda ise, eksik istihdam ekonomide çalışmak istediği halde iş bulamayanların olmasıdır (Dinler, 2009: 476). Ertek'e göre "Eksik istihdam, düzenli işleri olmayan, geçici işlerde çalışan kimseleri kapsar." (Ertek, 2009: 327). Eksik istihdam halinde, ekonomide üretilen mal ve hizmet miktarı, ulaşabileceği üst sınırın altındadır. Bu durumda ekonomide refah kaybı olmaktadır ve milli gelirin olması gereken düzeyin altında olacağını göstermektedir (Dinler, 2009: 476).

Bir ekonominin tam istihdama ulaşması zor olduğu için, genellikle ekonomiler eksik istihdamdadır. Ekonomilerin genellikle eksik istihdamda olmasının sebebi talep yetersizliğindendir. Talep yetersizliğinden dolayı bir kısım mal ve hizmetlerin üretiminin azalması, bir kısım işgücünün işsiz kalması, belirli bir kısım sermayenin de boşa kalması eksik istihdamdır. Bu durumda stoklarda artış olur ve üretici üretim hacmini daraltır. Talebi arttırmak için satın alma gücünün artırılması gerekmektedir. Toplumdaki kişilerin geliri arttıkça, talep satın alma gücü ile artacaktır. Bu da daha çok mal ve hizmetin satılmasına, stokların eritilmesine ve üretim hacminin genişlemesine neden olur. Üreticiler işsiz ve atıl

olan faktörleri istihdam edecektir ve böylelikle ekonomi tekrar tam istihdama doğru hareket edecektir (Pekin, 1993: 102-103).

1.1.3. Aşırı İstihdam

Bir ekonomide tüm üretim faktörleri çalıştırıldığı halde, üretilen mal ve hizmet miktarı toplam talebi karşılayamıyorsa aşırı istihdamdan bahsedilir. Üreticiler toplam talebi karşılayabilmek için kapasitelerinin üstünde üretim yapacaklardır ve daha fazla üretim faktörü talep edeceklerdir. Ancak üretim faktörlerini sınırsız bir şekilde artırma şansı yoktur. Ülke içerisinde temin edilemeyen faktörler dış ülkelere karşılanmaya çalışılacaktır. Böyle bir ekonomide enflasyonist baskıların ortaya çıkması büyük bir olasılıktır. Toplam talebin toplam arzdan fazla olması fiyatların yükselmesine sebep olur. Bu duruma talep enflasyonu denilmektedir. Toplam talep toplam arzı karşılayamadığı için ülkenin mevcut kaynaklarının üretim faktörüne dönüştürülmesi zaman alacağından üretim faktörlerinin fiyatı da yükselecektir. Üretilen ürünlerin maliyetlerinin artması fiyatlar genel seviyesini de arttırarak maliyet enflasyonuna da neden olacaktır (Pekin, 1993: 103).

1.2. İşsizlik

Bir ekonomideki kaynakların en verimli şekilde tam kapasite ile kullanılması üretim etkinliğini ifade etmektedir ve üretim olanakları eğrisi üzerinde herhangi bir noktada gösterilebilir. Kaynakların tam veya en verimli şekilde kullanılamaması ise işsizliği ifade etmektedir (Ertek, 2009: 319). Klasik iktisatta emek arzı ile emek talebi arasındaki dengesizlikten dolayı oluştuğu varsayılan, teoride emek arzının emek talebinden fazla olduğu durumlarda ya da emek talebinin emek arzına göre yetersiz kalması sonucu ortaya çıkan durum olarak ifade edilmektedir. Ancak, emek arzı ile emek talebi arasında sayısal dengenin var olması durumunda dahi işsizlik görülebilmektedir. Bu durumda nitelik bakımından denge durumunun sağlanması gerekmektedir (Özdemir vd., 2006: 68).

İşsiz, yaşı 15 veya daha fazla olup bir iş bulamayan, fakat cari ücret düzeyinde çalışmaya hazır olan ve bir iş bulmak için çaba gösteren kimseye denir. Bir ülkede işsizler ile çalışanların toplamı işgücünü oluşturur. İşsizler sayısının işgücüne bölümü ile işsizlik oranı hesaplanır (Ertek, 2009: 319). Yine başka bir tanımı olarak, yaşı 16 ile 65 yaş aralığında olan, cari ücret düzeyinde çalışmak istediği halde iş bulamayan kişilere işsiz denilmektedir (Dinler, 2009: 478). Bu tanımlarda belirtilen yaş aralıklarının farklı olmasının sebebi, kabul edilen çalışma yaşı başlangıcının farklılık göstermesidir.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından 1982 yılında 13. Çalışma İstatistikçileri Konferansı düzenlenmiştir. Konferansta iş yokluğu, iş arama, çalışmaya müsait olma şeklindeki üç temel kriter belirlenmiştir.

Bu kriterlere göre işsiz tanımı aşağıdaki şekilde belirlenmiştir;

- Referans döneminde bir işi olmayan, ücretli, kendi hesabına veya işveren olarak "bir saat bile olsa" bir işte çalışmayan,
- Referans haftası ile biten son 4 hafta içinde ücretli, kendi hesabına veya işveren olarak çalışmak üzere iş arayan,
- Ücretli, kendi hesabına veya işveren olarak referans döneminde veya takip eden iki hafta içinde iş başı yapabilecek durumda olanlar işsiz olarak kabul edilmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) işsizlik tanımı için ILO'nun bu ifadelerini kabul etmektedir (http://www.tuik.gov.tr/basinOdasi/Tekzipler/Tekzip_20150311_2.pdf, erişim tarihi: 24.02.2016).

Bir ülkedeki toplam nüfustan askerlerin, mahkumların, sürekli hastaların ve 15 yaş altı çocukların çıkartılmasıyla elde edilen nüfusa, kurumsal olmayan sivil nüfus denilmektedir. Kurumsal olmayan sivil nüfus çalışanlar (istihdam edilenler), işsiz olup iş arayanlar (işsizler) ve işsiz olduğu halde iş aramayanlardan (işgücünde olmayanlardan) oluşmaktadır (Ünsal, 2011: 105). Çalışmak istediği halde iş bulma ümidi olmadığı için aktif olarak iş aramayan kişiler mevcut işgücüne dahil edilmemektedir. Onların pozisyonunun işgücü dışında olması mevcut ekonomik şartlarda bir sorun oluşturmaktadır. Bu kişilerden bir kısmının iş bulma şansları arttığı zaman, işsiz olarak sayılmaksızın, istihdam edilen konumuna geçmektedirler. Bu durumda çalışmak istediği halde iş bulma ümidi olmadığı için aktif olarak iş aramayan kişiler, işsiz olarak değil istihdam dışı olarak tanımlanmalıdır (O'Higgins: 1997: 1). Slavin'in bu konudaki görüşleri ise şöyledir:

İşgücü İstatistik Bürosunun (BLS) "vazgeçmiş işçiler" olarak adlandırdığı grup, iş aramayı bıraktıkları için işgücü dışında tutulmuşlardır. Bu vazgeçmiş işçiler nerede olduğu merak konusudur. Amerika'nın herhangi bir şehrinde yürüyüşe çıkarsanız hiçbir şey yapmadan boş boş dolaşan bu insanlarla kolaylıkla karşılaşabilirsiniz. Onlara başka neye daha fazla sahip olmak istersiniz diye sorun. Büyük meblağda bir çek mi? İyi bir yemek fişi mi? Daha büyük bir televizyon mu? Onların çoğu az ücretli, düşük statülü olsa bile uygun bir iş, gerçek bir iş diye yanıt verirlerdi. Peki, bu "vazgeçmiş işçiler" işsiz sayılırlar mı? Hayır, bu insanlar tüm istek ve gayelerini bırakmış, vazgeçmişler, artık Amerika'da yaşamıyorlar. Onlar fiziksel olarak varlar fakat bizim toplumumuzun parçası değiller. Ülkemizde ne kadar "vazgeçmiş işçi" var? BLS'ye göre 2001 ve 2002 de 5 milyondan fazla Amerikan çalışmayı istediği halde bir aydan fazla süredir iş aramayı bırakmış. Eğer onlar da işsiz olarak tanımlansaydı, resmi işsizlik oranı neredeyse 2 katına çıkardı (Slavin, 2009: 222).

1.3. İşsizlik Türleri

1.3.1. Açık İşsizlik ve Gizli İşsizlik

Bir kişinin geçimini sağlamak için çalışacağı bir işin olmaması açık işsizliktir. Bu kişi üretime katılmamaktadır. Gizli işsizlik ise kişinin çalıştığı bir işi olmasına rağmen, üretime katkısının olmamasıdır. Bu kişi üretimden alındığı halde üretimde bir değişme meydana gelmiyorsa, bu kişinin gizli işsiz olduğu ifade edilmektedir. Gizli işsizlik, özellikle tarım ve kamu sektöründe oldukça karşılaşılan bir durumdur. Tarımın istihdamdaki payının fazla olması fakat üretimin aynı oranda artış göstermemesi, gizli işsizliğin bir göstergesidir (Yıldırım vd., 2007: 350).

1.3.2. Friksiyonel İşsizlik

Friksiyonel işsizlik, emeğin olağan hareketliliğinden ortaya çıkan bir işsizlik türüdür. Kişilerin işlerinden ayrılıp yeni bir iş bulma süresinde işsiz kalmasıyla ya da emekli olanların işlerinden ayrılıp, gençlerin emek piyasasına giriş yapmasıyla friksiyonel işsizlik oluşmaktadır. Bu sebeplerle friksiyonel işsizlik devamlılık arz etmektedir (Lipseş vd., 1990: 314). Tüm işlerin ve işçilerin aynı olduğu hayali bir ekonomide friksiyonel işsizlik sıfırdır ve aslında bu işsizlik türü işgücünün verimliliğini arttırmaktadır. Örneğin, bir işçi kendi vasıflarına uygun olmayan bir işte hemen çalışmaktansa, kendi bilgi ve becerilerine uygun bir iş bulup çalışırsa üretime daha fazla katkıda bulunur. Bu sebeplerle, friksiyonel işsizlik makul düzeyde olursa ekonomi için yararlı olmaktadır (Ünsal, 2011: 109).

1.3.3. Yapısal İşsizlik

Ekonomi, sürekli bir değişim içerisinde olan dinamik bir yapıya sahiptir. Tüketici tercihlerinin ve küresel ekonominin değişmesi, teknolojiye yeni yenilikler sebebiyle belirli alanlarda işsizlik oluşabilir. Bu değişikliğin ve dinamizmin yol açtığı işsizliğe yapısal işsizlik denilmektedir. Bu işsizlik türünün ortadan kaldırılması mümkün değildir (Ünsal, 2011: 109). Ekonomik büyüme emek talebinin yapısını değiştirmektedir. Bir bölgede istihdam artarken, diğer bölgede emek talebi azalabilmektedir. Tarımda makineleşme nedeniyle bu sektördeki işgücünün bir kısmı işsiz kalırken, diğer bir kısmı hizmet ve sanayi sektörüne kayabilir. Emek talebinin yapısının hızla değişmesi ve işgücünün bu değişime ayak uyduramaması yapısal işsizliği artırmaktadır. Emek talebindeki değişmelere uyum sağlaması için işgücünün yapısı değişmelidir. Devletin uygulayacağı istihdam politikaları bu değişmelere uygun olarak yapılmalı, işsizliği azaltıcı etkiye sahip olmalıdır. Tam tersi durumda işsizlik artabilir. Yapısal işsizlik uzun dönemli friksiyonel işsizlik olarak nitelendirilebilir. Mevcut işgücünün emek

talebindeki değişimlere karşı hızlı bir şekilde yapılanması friksiyonel işsizliği ifade ederken, yavaş şekilde uyum sağlaması yapısal işsizlik olarak nitelendirilir (Yıldırım vd., 2007: 352).

1.3.4. Konjonktürel İşsizlik (Eksik Talep İşsizliği)

Ekonomik dalgalanmalar nedeniyle ortaya çıkan bir işsizlik türüdür. Eksik talep nedeniyle üretimin daralması veya ekonomideki durgunluk işsizliğe yol açmaktadır. Oluşan bu işsizlik, ekonomi yeniden eski haline gelene kadar devam eder. Yapısal işsizlik ve friksiyonel işsizlik ekonominin dinamizmi açısından devamlılığını sürdürür fakat konjonktürel işsizlik ekonominin canlanması ve büyümesi ile yok edilebilir. Makroekonomide asıl üzerinde durulan işsizlik türüdür ve gerekli ekonomi politikalarının doğru şekilde uygulanması bu işsizlik türüyle mücadele etmede önemlidir (Ertek, 2009: 328).

1.3.5. Doğal İşsizlik

Freidman'ın 1968 de literatüre kazandırdığı ve tam istihdam olarak da adlandırılan, enflasyon yaratmayan bir işsizlik türüdür. Eritilemeyen işsizlik doğal işsizliktir ve politikalar bu işsizlik türünü azaltmaya çalışırsa enflasyon ortaya çıkabilir. Doğal işsizlik oranı hiçbir zaman sıfır olamaz çünkü tam istihdam durumunda dahi friksiyonel ve yapısal işsizlikle karşılaşılması muhtemeldir. Doğal işsizlikte enflasyon istikrarlıdır ve enflasyonun yükselme riskini taşımayan en düşük işsizlik oranıdır. Yeni Keynesgiller tarafından enflasyonu hızlandırmayan eksik istihdam (NAIRU) terimi doğal işsizlik yerine kullanılmaya başlanmıştır. Doğal işsizlik oranının tam istihdamı tek başına açıklayamadığını düşündükleri için, NAIRU savunucuları bu terimi geliştirmiş ve farklı olarak gönüllü olmayan eksik istihdamı içerdiğini belirtmişlerdir. Fakat son yıllarda Hysteresis hipotezine göre cari işsizlik oranının doğal işsizlik oranına yaklaşması, doğal işsizlik oranıyla NAIRU'nun farklı olmadığı sonucuna ulaştırmaktadır (Unay, 1997: 396; Parasız, 2006: 438).

1.3.6. İradi ve Gayriiradi İşsizlik

Cari ücret düzeyinde ve mevcut koşullarda çalışmayı kabul etmeyen kişilerden oluşan işsizliğe iradi işsizlik denir. İradi işsizlik, kişinin iş arama süresinde kendi isteğiyle istihdam edilmemesi olarak nitelendirilir. Daha iyi ücret kazanabileceği bir iş araştırabilme amacıyla işsiz kalmayı tercih edebilirler. İşsizliğin süresi, iş arayanın kontrolünde ise iradi işsizlik, kendi isteği dışında ise gayriiradi işsizlik şeklinde tanımlanabilir. Kişinin cari ücret düzeyini ve mevcut çalışma koşullarını kabul etmesine rağmen, geçici veya sürekli olarak çalışabileceği iş bulamaması gayriiradi işsizliktir (Yıldırım vd., 2007: 351).

Keynes'e göre işsizlik daha çok gayri iradidir. Eğer bir ekonomide üretilen mal ve hizmetlerin tamamının satılması mümkün değilse, toplam talebin üretim faktörlerinin tamamını istihdam edemediği savunulmaktadır. Bu durumda üretim faktörleri kullanılamayacak ve işsizlik ortaya çıkacaktır (Pekin, 1993: 106). Mevcut işgücü piyasasında iş arayan, fakat dilediği ücrette iş bulamayan kişiler için iradi ve gayriiradi ayrımının yapılması net bir ayrım değildir. Bu durumda, kişiler iradi olarak işsiz sayılabilir, çünkü cari ücrette bir iş bulabilirlerdi; fakat diğer yandan gayriiradi işsizdirler, çünkü kendi becerilerine uygun gördükleri ücret düzeyinde bir iş henüz bulamamışlardır. İşçiler piyasa hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı için ilk iş teklifini reddetmeleri normal karşılanabilir, çünkü daha iyisini bulabilirler. Fakat gerçekten uygun bir iş buldukları halde, daha iyisini bulma umuduyla iş arayışına devam etmeleri ekonomik açıdan israftır (Lipsey, 1990: 317).

1.3.7. Teknolojik İşsizlik

Emek ve sermaye aralarında ikame ilişkisi olan iki önemli üretim faktörüdür. Teknolojinin gelişmesiyle, emek faktörü yerini sermayeye, yani işgücü yerini makineleşmeye bırakır. Bu sebeple oluşan işsizlik teknolojik işsizliktir. Teknoloji, girdiği alanlarda emeğin yerine geçince burada çalışanlar işsiz kalır ve boşta kalan emek diğer alanlara kaymaya başlar. Teknolojik işsizlik bu sebeple yapısal işsizlik olarak da adlandırılabilir. Teknoloji, kısa dönemde işsizliğe neden olurken, uzun dönemde yeni iş fırsatlarının ortaya çıkmasını sağlar. Uzun dönemde teknoloji kullanımının yaygınlaşması yeni çalışma alanlarını doğurmakta ve atıl kalan işgücünün bu alanlarda yeniden kullanılmasını sağlamaktadır. Teknolojik işsizliğin hacmi, makinenin işgücüne ikame edilmesine ve işçilerin yeni yöntemler bilmelerine bağlıdır (Kanca, 2012: 3;Unay, 1997: 395).

1.3.8. Mevsimlik İşsizlik

Belirli dönemlerde ortaya çıkan doğal koşullar veya sosyal olaylar sebebiyle ekonomide üretimin azalmasıyla ortaya çıkan işsizlik türüdür. Kış mevsiminde tarım sektöründe görülen faaliyet daralması mevsimsel işsizliğe sebep olmaktadır. Ramazan ayında bazı eğlence yerlerine ve tüketim ürünlerine talebin azalmasıyla meydana gelen işsizlik mevsimseldir. Bazı sektörlerde faaliyetler belirli mevsimlerde azalır, belirli mevsimlerde artış gösterebilir bu nedenle mevsimlerin etkilediği bu tür işsizlik, mevsimsel işsizlik olarak adlandırılır (Unay, 1997: 395).

1.4. İşsizliğin Ölçülmesi

1.4.1. İstihdam Oranı

İstihdam, tam gün çalışan yetişkin işçi sayısını belirtir. Ülkemizde yetişkinler 16 yaş ve üzeri olarak ifade edilir. İstihdam oranı, işi olan çalışma yaşındaki nüfusun, toplam çalışma yaşındaki nüfusa oranlanmasıyla elde edilir (Parasız, 2006: 434).

Çalışma Yaşındaki Sivil Nüfus= Çalışanlar+ İşsizler+ İşsiz Olan ve İş Aramayanlar

Çalışma Yaşındaki Sivil Nüfus = İşgücü + İşgücüne Dahil Olmayanlar

$$\text{İstihdam oranı} = \frac{\text{Çalışan Sayısı}}{\text{Çalışma Yaşındaki Nüfus}} \times 100$$

1.4.2. İşgücü

İşgücü kavramı, bir ülkede çalışanlar ve iş arayanların üretim sağlayabileceği çalışma saatleri toplamıdır. Bu tanımla, işgücü istihdam gücünün altına düşebilir fakat üzerine çıkamaz. Bir ekonomideki emek arzının insan sayısı veya çalışma saatleriyle ifade edilmesi, işgücüdür. Üretimde fiilen çalışan kimselerle ve işsizlerin toplamıyla belirlenmektedir (Unay, 1997: 388).

İşgücü= Çalışanlar + İşsizler

İşgücüne katılım oranı, işgücünün yetişkin nüfusu içindeki yüzdesidir.

$$\text{İşgücüne Katılım Oranı} = \frac{\text{İşgücü}}{\text{Yetişkin Nüfus}} \times 100$$

1.4.3. İşsizlik Oranı

İşsizlik oranı, işsiz sayısının toplam işgücüne oranlanıp, yüzle çarpılmasıyla hesaplanır. İşsizlik genellikle U harfiyle gösterilir (Parasız, 2006: 434).

$$U = \frac{\text{İşsizler}}{\text{İşgücü}} \times 100$$

1.5. İşsizliğin Maliyeti

İşsizlik, sosyal ve iktisadi maliyeti olan bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. İşsizliğin sosyal maliyeti, işsiz kalan kişilerin gelirlerini, sosyal statülerini, özgüvenlerini ve sosyal çevrelerini kaybetmeleri olarak açıklanabilir. İşsizliğin işsiz kalanların refah düzeylerini önemli bir şekilde etkilemesi dolaysız sosyal maliyet olarak adlandırılır. Dolaylı sosyal maliyet, işsiz kalanları alkolizme, boşanmaya, fahişeliğe ve suça itmek suretiyle toplumsal huzuru bozarak kendisini hissettirir. İşsizliğin sosyal maliyetini azaltmak amacıyla, birçok ülkede ve ülkemizde işsizlik tazminatı ödemeleri yapılmaktadır. Devlet aracılığıyla işçi ve işverenlerden alınan işsizlik sigortası primlerinden karşılanarak işsizlik tazminatı ödemesi

gerçekleştirilir. İşsizliğin neden olduğu bir diğer maliyet iktisadi maliyettir ve ekonomi tam istihdamda olmadığı için ülkenin gelirinde ortaya çıkan kayıptır. İşsizlerin çalışmaları halinde gerçekleştirecekleri üretimin yapılamamasından kaynaklanan bu kayıp, ekonomik gelişmeyi olumsuz etkiler. İşsizlik gelir dağılımı üzerinde de etkili olmaktadır. İşsizlikten düşük gelirli kesim, yüksek gelirli kesime göre daha fazla etkilenmektedir ve işsizliğin düşürülmesi gelir dağılımının iyileştirilmesi açısından da önemlidir. İşsizliğin iktisadi maliyeti, gayri safi yurt içi hasıla açığı ile hesaplanır. GSYİH, işsizlik oranının doğal işsizlik oranına eşit olduğu reel GSYİH'yı gösterir. Reel GSYİH ile doğal GSYİH arasındaki negatif fark konjonktürel işsizliğin üretimde yol açtığı kaybı gösterir.

Örneğin, bir ekonomide 2016 yılı reel GSYİH 100 TL ve doğal GSYİH 130 TL ise, 2016 yılı GSYİH açığı -30 TL'dir. Reel GSYİH, işgücü tam istihdamda iken üretilecek reel GSYİH'yı temsil eden doğal GSYİH'dan 30 TL azdır.

$$\text{GSYİH Açığı} = 100\text{TL} - 130\text{TL} = -30 \text{ TL}$$

İşsizliğin iktisadi maliyetini belirten GSYİH açığı, oran olarak da ifade edilebilir.

$$\text{GSYİH Açığı} = \frac{\text{Reel GSYİH} - \text{Doğal GSYİH}}{\text{Doğal GSYİH}} \times 100$$

Bir ekonomide 2016 yılı Reel GSYİH 100 TL, Doğal GSYİH 130 TL ise, GSYİH açığı $[(100-130)/130] \times 100 = -23,07$ 'dir. İşsizlik reel GSYİH'nın doğal GSYİH'dan %23,07 daha az olmasına neden olmuştur (Ünsal, 2011: 112-113; Yıldırım vd., 2007: 358).

1.6. Genç İşsizlik

1.6.1. Genç Kavramı

Genç, yaşı ilerlememiş olan, ihtiyar karşısı olarak Türk Dil Kurumu'nda tanımlanmıştır

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.59b91007e1d993.840337640, (erişim tarihi:13.09.2017).

Genç kavramı 15-24 yaş aralığını kapsayan demografik bir kategoridir ve resmi nüfus yaş grupları çocuk, yetişkin ve yaşlı olarak ayrılmakta, gençlik bu ayrımında yer almamaktadır (Çelik, 2013: 31). Birleşmiş milletlerin standart tanımına göre de gençlik, 15-24 yaş grubu insanları kapsamaktadır. Gerçekte, gençliğin tanımı kültürel, geleneksel ve politik etmenler nedeniyle ülkeden ülkeye değişmektedir. Gelişmiş ülkelerde genellikle, yasal olarak belirtilen okuldan ayrılma yaşı, gençliğin alt yaş sınırını belirlerken, üst sınır için kesin bir ayrım yoktur (O'Higgins, 2001: 10). Genç yaş aralığı ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Avustralya'da 12-25, Malezya'da 15-40, Nijerya'da 6-30, Norveç, İsveç, İngiltere ve ABD'de

16-24, Belçika, Hollanda, İrlanda, İtalya ve İspanya’da 14-24 yaş aralığı gençlik olarak kabul edilmektedir (Murat, 1995: 176; Şahin, 2010: 45).

Ülkemizde, genç nüfus yaş aralığı Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan II. Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda 14-24, III. Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda 14-22, IV. ve V. Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda 12-24, VI. ,VII. ,VIII. ve IX. Beş Yıllık Kalkınma Planlarında 15-24 olarak kabul edilmiştir. Son yıllarda uluslararası istatistiklerde ve Türkiye İstatistik Kurumu tarafından hazırlanan istatistiklerde 15-24 yaş aralığı genç nüfus olarak belirtilmektedir (Şahin, 2010: 45). Genç olarak tanımlanan yaş grubu, idealist, atılgan, hareketli nitelikleri ile toplumların en dinamik unsuru ve toplumların geleceğinin önemli bir göstergesidir (Erkal, 1987: 365).

1.6.2. Genç İşsizlik Kavramı

Uluslararası Çalışma Örgütü’nün 138 sayılı sözleşmesinde 15-24 yaş arasındaki çalışanlar “genç işçi” olarak tanımlanmaktadır (Karabıyık, 2009: 295).

Genç işsiz, belirli bir işgücü piyasasındaki cari ücret düzeyini ve mevcut çalışma koşullarını kabul ettiği halde çalışacak bir iş bulamayan ve aktif olarak iş arayan 15-24 yaş aralığındaki kişilere denir.

Genç istihdamın genç işgücüne yetememesi genç işsizliğe neden olmaktadır. Bireylerin en verimli, en aktif, öğrenmeye ve gelişmeye hazır, dinamik ve güçlü olduğu bir dönemde işsizlik sorunuyla karşılaşması hem birey, hem toplum, hem de ekonomi için önemli sorunlara yol açmaktadır. Bir ekonominin genç işgücünü üretime dâhil edememesi ekonomi için de büyük bir israftır.

Potansiyel üretim gücü olan genç işgücü, ülkelerin kalkınmasında önemli bir kaynaktır. Bu kaynak mevcut emek piyasasının gerekliliklerini karşılayacak özellikte işgücüne dönüştürülebilirse toplumsal açıdan kazanç sağlayacak bir kıymettir. Son yıllarda neredeyse tüm ülkelerde emek piyasasına yeni giriş yapan gençlere istihdam sağlayabilmek ciddi bir problem olmaktadır (Karabıyık, 2009: 294).

Genç işsizlik küresel boyutlara ulaşmış çözülmesi öncelikli olan bir sorundur. Gençlerin işsiz kalması yetişkinlere göre sosyal açıdan daha çok risk taşımaktadır. Gençler, işgücü piyasasına ilk girişteki zorluklar, seçilen meslek grubunun istikrarsız olması ve erken kariyer fırsatlarının gençler açısından belirsiz olması gibi birçok riskle karşılaşmaktadırlar (Murat ve Şahin, 2011: 12).

Küreselleşme ve teknolojik gelişmelerle birlikte işgücü piyasasında artan rekabet, bilgi ve tecrübe açısından daha donanımlı olan işgücüne talebi artırmaktadır. Okulda alınan

eğitimin, iş hayatında işin gerekliliklerini karşılayamaz hale gelmesi gençler için işsizliğin en önemli nedenlerinden birisidir. Gençler yeterli iş eğitime ve tecrübesine sahip olmadıkları için işgücü piyasasına hiç girmemeyi ya da uygun olmayan koşullarda istihdam edilmeyi tercih etmektedirler. Bu durum genç nüfusta yoksulluk riskini artırmakta, gençlerin ekonomik ve sosyal açıdan sorunlar yaşamasına neden olmaktadır (Erol, 2013: 15).

Genç işsizlik rakamlarının elde edilebildiği neredeyse her ülkede, genç işsizlik yetişkin işsizliğine göre daha yüksek seyretmektedir. Bu durum bir ülkedeki toplam işsizliğin boyutu hakkında bilgi vermektedir. Genç işsizliği ile yetişkin işsizliği yakın ilişkiye sahiptir. OECD ülkelerindeki yetişkin işsizlik oranı ile genç işsizliğin basit doğrusal regresyonu sonucunda, yetişkin işsizliğinin katsayısı 1,8 olarak tahmin edilmektedir. Ekonomik büyüme değişkeni için de 1,5 olarak hesaplanmaktadır. Bu, yetişkin işsizliğindeki %1'lik artışın OECD ülkelerindeki genç işsizliğini yaklaşık %2 arttırdığını göstermektedir ve ekonomik büyümeyi %1,5 arttırmaktadır. Bir başka deyişle, genç işsizlik, toplam işgücü piyasasındaki şokları yetişkin işsizliğine göre daha fazla etkilemektedir (O'Higgins, 2001: 11).

1.6.3. Genç İşsizliğinin Nedenleri

Genç işsizliğinin nedenleri olarak temelde iki faktör olduğu görüşü savunulmaktadır. Ekonomik büyüme, ekonomideki dalgalanmalar ve ücret düzeyleri ile bağlantılı olan genç işgücü talebinin yetersiz olması ve genç işgücü niteliklerinin iş piyasası ile uyumsuz olmasıdır (Gündoğan, 1999: 68). Bu iki temel faktörden yola çıkarak genç işsizliğinin nedenlerini artırmak mümkündür. Dünya Bankası'nın 2013 yılında yayınladığı Jobs (İşler) raporuna göre genç işsizliğinin nedenleri dört grupta incelenmiştir. Demografik yapı, işgücü piyasasının bilgi akışı, gençlerin yeterli düzeyde kişisel ve sosyal ağlara sahip olmaması ve vasıf uyumsuzluğundan oluşmaktadır.

1.6.3.1. Ekonomik Nedenler

Birleşmiş Milletler İnsani Kalkınma Programı (UNDP)'nin 2008 yılı Türkiye İnsani Gelişme Raporuna göre, 2002-2004 yıllarında Türkiye'de meydana gelen ekonomik büyümeler, istihdamda net bir artışa neden olamamaktadır (UNDP, 2008: 57). Bu durum istihdamsız büyüme sorunu olarak ortaya çıkmaktadır (Mütevellioglu vd., 2010: 209).

Bir ekonomide iki çeyrek üst üste küçülme yaşanması durgunluk, bu dönemin daha uzun sürmesi ekonomik kriz olarak adlandırılmaktadır. Ekonomik durgunluk dönemlerinde işverenler yeni işçi almaktan kaçınırlar ve hatta mevcut istihdam edilenlerin sayısında azalmaya giderler. Böyle durumlardan ilk etkilenenlerin genç işçiler olduğu kaçınılmazdır. İşten çıkarma tazminatlarının işçinin hizmet süresi ile orantılı olması gençlerin iş

çıkarmalarda ilk kurban olmalarına neden olur. Tecrübesiz olmaları ve kendilerine yapılan meslek eğitim yatırımının yetişkinlere oranla az olması bu konuda önemli rol oynamaktadır. Durgunluk döneminde ciddi derecede işsizlikle karşılaşan genç işsizlerin bulunduğu durum, kriz döneminde daha da zor bir hal almaktadır. Kriz dönemlerinde daralan talep nedeniyle harcamalar azalmaktadır ve zarar etmeye başlayan işletmeler üretimlerini durdurma kararı alırlar. Bu durum istihdamın daralmasına neden olur (Şahin, 2010: 59-60; Gündoğan, 1999: 69).

1.6.3.2. Toplam Talep Yetersizliği

Toplam talep, genel işsizlik seviyesini etkilediği gibi genç işsizliğini de etkilemektedir. Toplam talepte meydana gelen bir düşüş, genel işgücü talebinin azalmasına neden olacak ve genç işgücü de bu durumdan etkilenecektir. Bu tartışmasız ve açık bir durumdur. Asıl açıklanması gereken durum, genç işsizliğinin toplam talepteki değişmelere neden daha duyarlı olduğudur. Genç işgücü arzı açısından, genç işçiler yetişkinlere göre daha sık iş değiştirme eğilimindedirler. İlk iş deneyimleri genellikle daha uygun bir iş için piyasa araştırması olarak nitelendirilebilir. Gençler aileleri tarafından desteklendiği için bir işe daha az ihtiyaçları vardır, yetişkinlere göre daha az yeteneğe sahiptirler ve daha az ücrete çalışabilirler. Bu yüzden de fırsat maliyetleri daha düşüktür (O'Higgins, 2001: 40-41).

1.6.3.3. Demografik Yapı

Ülkemiz günümüzde gelişmiş birçok ülkenin sahip olmadığı demografik fırsat penceresi avantajına sahiptir. Demografik fırsat penceresi, demografik geçiş sürecinde nüfus artış hızı yavaşlarken, potansiyel işgücü arzının yani çalışma çağındaki nüfusun artmaya devam etmesi olarak tanımlanmaktadır. Böyle bir fırsat, bir ülkenin tarihinde yalnızca bir kez yakalayabileceği bir fırsattır. Demografik fırsat penceresi ülkenin kalkınmasında önemli rol oynamaktadır. Bu kalkınmanın sağlanması toplumun sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel özellikleri gibi birçok faktöre bağlıdır. Genç nüfusu en verimli şekilde kullanacak uygun politikalar sağlanmaz, yeterli istihdam alanları yaratılmaz ise genç işsizlik sorunu ortaya çıkacaktır (Şahin, 2010: 218).

Gelişmekte olan ülkelerin ortak özelliği nüfusun büyük çoğunluğunun gençlerden oluşmasıdır. Bu ülkelerin ekonomilerinde, işgücü piyasasına her yıl giriş yapan gençlerin sayısı artmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde yeni istihdam imkanlarının kısıtlı olması, hızla artan genç işgücünün tam olarak istihdamını imkansız hale getirmektedir. Eğitim seviyeleri ne olursa olsun, bir grup genç istihdam edilirken, büyük bir grup genç işsiz kalacaktır. Korenman ve Neumark (1996) 15 OECD ülkesinde yaptıkları çalışmada genç nüfus oranının %10

artması, genç işsizliğinin yaklaşık %5 artmasına neden olmaktadır. Genç işsizlik sorununu çözmek için mevcut nüfus artışını yapay olarak çözmek yerine, genç nüfusa gereken bilgi ve tecrübenin kazandırılması ile genç işgücünün ekonomiye katılmaları sağlanmalıdır (Gündoğan, 1999: 70; Murat, 1995: 186).

1.6.3.4. Cinsiyet

Kadın ve erkeğin toplumsal rollerindeki farklılık, cinsiyet faktörü olarak genç işsizliğini etkilemektedir.

Gençler arasında işsizlik sorunundan daha çok etkilenen genç kadın işgücü olmaktadır (Murat, 1995: 186). Taşçı ve Tansel'in genç işsizliğinin süresi üzerine yaptıkları çalışmada, bir yıldan daha fazla süredir işsiz kalan genç işsizlerde, kadınların oranının erkeklere göre daha fazla olduğu görülmektedir. 2000-2001 yıllarındaki genç işsiz oranında, 1 yıldan fazla süredir işsiz olan genç kadınların oranı %25.26, genç erkeklerin oranı %16'dır (Taşçı ve Tansel, 2005: 521).

Cinsiyet ayrımı, ülkedeki işgücüne katılımı olumsuz etkilemektedir. Cinsiyet açısından gençlerin işgücüne katılım oranlarına bakıldığında, Türkiye'de 15-24 yaş grubundaki erkeklerde işgücüne katılım oranının AB ülkeleriyle yaklaşık aynı düzeyde olduğu görülmekteyken genç kadınların işgücüne katılımının OECD ve AB ülkelerinin çok altında olduğu ortaya çıkmaktadır. Türkiye işgücü piyasasına kadınların katılımı kısıtlıdır. Bu durum, işgücü piyasasında köklü bir sorunu yansıtmakta ve sanayileşmiş ülkeler ile Türkiye arasında en önemli farklılıklardan birini oluşturmaktadır (Aydın, 2017: 7).

1.6.3.5. Eğitim

Son yıllarda artan genç işsizlik sorununun en önemli nedeni gençlerin nitelik eksikliğidir ve okullarda alınan eğitim ile iş hayatının gerekliliklerinin uyumsuz olmasıdır. Genç işsizliğin önemli çoğunluğu eğitilmiş genç işsizlerden oluşmaktadır. Bu nedenle genç işsizlikle mücadelede eğitim sisteminin önemi büyüktür. Gençlerin eğitime önem verilmesinin iki nedeni vardır. İlki gençlerin yetişkinlere göre öğrenme kapasitesinin daha yüksek oluşudur. Diğer nedeni ise, gençliğe yapılan yatırımın ülkenin geleceği açısından gerekli ve önemli olmasıdır. Mevcut eğitim sistemi ile işgücü piyasası arasında dinamik bir bağ kurulamamıştır. Bu nedenle mevcut eğitim sistemi iş dünyasının ihtiyaçlarına cevap verecek bilgi ve beceriye sahip işgücü yetiştirmekte yetersiz kalmaktadır. Genç işsizlik sorununun çözümü için eğitim sistemi ile işgücü piyasası arasında köprü kurulmalıdır (Erdayı, 2009: 144-145).

Okuldan işe geçişte yaşanan sıkıntıların giderilmesi için okulda alınan eğitim ile çalışmaya dayalı eğitimin bütünleştirilmesi ve bu bağlamda özel sektörle iş birliğine gidilmesi gerekmektedir. Diğer yandan, ekonomik zorunluluk nedeniyle gençlerin büyük bir bölümü kayıt dışı sektörde çalışmak zorunda kaldığı için eğitimlerini tamamlamadan çalışma hayatına atıldığı bilinmektedir. Bu nedenle mesleki eğitimin tamamlayıcı eğitimle bütünleştirilmesi önem kazanmaktadır (Metin, 2016: 88).

Ülkemizde, mesleki teknik eğitimle ilgili toplumda yeterli farkındalık bulunmamaktadır. Sosyal statü ve ekonomik değerler açısından genel ortaöğretim ve yükseköğretim tercih edilmekte, mesleki teknik eğitim ikinci plana atılmaktadır. Bu toplumsal algı, mesleki teknik eğitim almak isteyen öğrencilerin tercihleri üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır. Türkiye’de uygulanan mesleki eğitim sistemine bakıldığında ara eleman gücü yetiştirmede yeterli eğitim imkânlarına sahip olunmadığı ve istihdam piyasasının gereksinimlerine uygun yeterlilikte insan gücü yetiştirilemediği görülmektedir. Mesleki teknik eğitim dünyadaki teknolojik ve bilimsel gelişmeleri yakından takip etmelidir. İş piyasasının ihtiyaç duyduğu donanımlı işgücü tanımı her geçen gün değiştiği için mesleki teknik eğitim bu duruma ayak uydurmakta zorluk çekmemelidir. Bu nedenlerle mesleki teknik eğitim pahalıdır ve ülkemizin bu konuda eğitime yaptığı harcamalar OECD ülkelerinin gerisinde kalmıştır (Aydın, 2017: 11-12). Taşçı ve Tansel 2000-2001 yıllarında Türkiye’deki genç işsizlerin eğitim düzeylerine göre işsiz kalma sürelerini incelediği çalışmada, 1 yıldan daha uzun süredir işsiz kalan gençlerin içinde en yüksek oranda lise mezunu gençlerin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu oranlar yaklaşık olarak genel lise için %25, meslek liseleri için %20’dir (Taşçı ve Tansel, 2005: 521).

Üniversite eğitimi almanın toplumda bir statü unsuru haline gelmesi, üniversitelere olan talebi artırmaktadır. Gençler üniversite eğitimi alarak meslek sahibi olmaya ve işgücü piyasasında daha avantajlı bir konuma gelmeye çalışmaktadır. Bu nedenle her yıl 2 milyondan fazla öğrenci üniversite sınavına girmektedir. Özellikle son on yılda devlet ve vakıf üniversitelerinin sayılarındaki artış, buralarda eğitim alan gençlerin sayısını artırırken, okul sonrasında işgücü piyasalarına geçişte aynı başarının yakalanmasını sağlayamamıştır. Üniversiteden alınan eğitim işsizlik sorununu çözememekte, “eğitimli işsiz” kavramının oluşmasına neden olmaktadır. TÜİK’ ten alınan 2017 Mart verilerine göre yükseköğretim mezunu işsizlik oranı %12,2 seviyesindedir, yaklaşık 1 milyon üniversite mezunu genç işsizdir. 2016 Ocak ayı için bu oran %10,1’dir ve 650 bine yakın genç işsiz bulunmaktadır. Rakamlar dikkate alındığında genç işsizliğinin çok hızlı arttığı görülmektedir (Özaydın, 2013:133; Kıcı, 2017: 1371).

Türkiye'nin uzun vadeli insan kaynaklarını geliştirme politikaları için, iş piyasasının ihtiyacı olan ve uluslararası standartlarla uyumlu “istihdam edilebilir” bireyler yetiştiren bir mesleki eğitim ve öğretim sistemine ihtiyacı vardır (UNDP, 2008: 66,69). Hem ortaöğretim hem yükseköğretim eğitim sisteminde köklü değişikliklere gidilmesi, uygulama ve staj programlarının artırılması, okuldan işe geçişte yaşanan sorunların giderilmesi için gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir.

1.6.3.6. Ücret Farklılığı ve Asgari Ücret Uygulaması

Ücretlerin genç işsizliği üzerinde etkilerinin olması muhtemeldir. Neo-klasik iktisat görüşünün Beşeri Sermaye Teorisine göre, bireylerin eğitim seviyesi yükseldikçe istihdam edilebilirliği artış göstermektedir. Teoriye göre eğer bireyler çalışmak yerine eğitim almayı tercih ederlerse, eğitimlerini tamamladıktan sonra alacakları ücret, önceki durumlarına göre yüksek olacaktır. Çalışmadıkları dönemde ortaya çıkan eğitim maliyeti, eğitim sonunda alacakları ücret tarafından karşılanabilecektir (Erikli, 2016: 287). Buradan anlaşıldığı üzere, eğitilmiş gençlerin işgücü piyasasına ilk girişteki yüksek ücret beklentisi genç işsizliğinin nedeni olabilmektedir.

Genç işçilerin yetişkin işçilere göre kusursuz olduğu varsayımına dayanırsak, gençlerin yetişkinlere göre ücretlerinin fazla olması, yetişkin işgücüne olan talebi artıracaktır. Bunun sonucunda genç işgücü olumsuz etkilenecektir. Farklı yetenekler gerektiren işlerde genç ve yetişkin işgücü birbirinin tamamlayıcısı olarak çalışırsa, ücret farklılığının genç işsizlik üzerinde etkisi olmayacaktır (O'Higgins, 1997: 28). Sıra işsizlik teorisine göre ise yetişkin işçiler görece olarak genç işçilerden deneyim ve benzeri nedenlerle daha yüksek ücret alırlar. Bu nedenle gençler daha düşük ücret seviyesinde çalışmak zorunda kalırlar. Bu durum bir süre sonra gençlerin tatminsizliğinden dolayı işlerini bırakmalarıyla sonuçlanmaktadır. Bu teoriye göre gençler, yetişkin işçilerin seviyesinde ücret alma noktasına geldiklerinde işten çıkarılmaktadırlar (Abak, 2009: 11).

1.6.3.7. Genç İşgücü Nitelikleri ve Beceri Uyuşmazlığı

Genç işsizliğinin en önemli nedenlerinden birisi de genç işgücünün nitelikleriyle, işgücü piyasasının talep ettiği nitelik arasındaki uyumsuzluktur. Bunun kaynağı, eğitim sistemindeki eksikliklerden ileri gelmektedir. Gençlerin ilk kez işgücü piyasasına giriyor olmaları, tecrübe eksikliği nedeniyle yetişkinlere nispeten gençlerin istihdam edilebilirliğini olumsuz etkilemektedir.

UNDP'in 2008 yılındaki insani gelişme raporuna göre genç ve deneyimsiz kelimeleri neredeyse eş anlamlıdır. Yeni mezun olanların çok azının bir iş veya staj deneyimi

olmaktadır. İşverenler yeni elemanlara eğitim verme eğiliminde değildirler çünkü işbaşında eğitim, hem maliyetlidir hem de elemanların yüksek ücret talep etmesi ve başka iş yerlerine transfer olması gibi riskleri barındırmaktadır. Bu nedenle işverenler, gençlerin eğitim maliyetine katlanmak yerine yetişkin işçileri tercih etmektedirler (UNDP, 2008: 57).

Nitelik uyumsuzluğu, bireylerin okuldan işe geçişinde var olan birtakım sorunların göstergesidir. Bu sorunlar eğitim kazanımlarının yetersizliği, yüksek işsizlik oranı ve sık iş değiştirme, eğitim ile istihdam arasındaki ilişkinin zayıf olmasıdır. İşverenlerin aradıkları nitelikte eleman bulmakta sıkıntı çekmeleri, açık işler ve iş arayanlar arasında sayısal olarak denklik olsa bile, nitelik uyumsuzluğu nedeniyle istihdam edilemeyen pozisyonlara neden olmaktadır. Ya da bu durumun aksine, bireylerin kendi bilgi ve becerilerine uygun olmayan işlerde istihdam edilmelerine sebebiyet vermektedir (Metin, 2016: 86). Eğitim konusunda ele aldığımız gibi, mesleki teknik eğitim ve üniversite eğitimi, işgücü piyasasının isteklerini karşılayamamaktadır. Teorik eğitimle birlikte, uygulamaya dayalı eğitim geliştirilmelidir. Bununla birlikte staj programları gereğine uygun şekilde yaptırılmalı, gençlerin iş dünyası ile ilgili gereken bilgi ve beceriye iş piyasasına girmeden sahip olmaları sağlanmalıdır.

1.6.3.8. İşgücü Piyasasında Bilgi Akışının Homojen Olmaması

İşgücü piyasasında, iş arayanlar ve işverenler arasında bilgi akışının homojen olmaması, ilk kez işgücü piyasasına giriş yapan gençler için dezavantaj oluşturmaktadır. İşgücü piyasasında bilgi akışını sağlayan kurumsal yapının yeterli olmadığı ülkelerde, genç işgücünün istihdam olanaklarına erişmesi zorlaşmakta ve işsizliği artırmaktadır (Metin, 2016: 83). İşçiyi ve işvereni birleştiren en önemli kanalın kişisel ve sosyal ağlar olduğunu ortaya koyan Dünya Bankası “Jobs” raporu, gençlerin yeterli düzeyde kişisel ve sosyal ağlara sahip olmadığını belirtmektedir. İşgücü piyasasında yeterli düzeyde bilgilendirmenin olmaması, “eş, dost, akraba ilişkileri” aracılığıyla iş aranmasına sebep olmaktadır. Bu şekilde iş aramanın yaygın olduğu ülkelerde, iş bulma sürecinde “kimi tanıdığınız”, “kim olduğunuzdan” daha fazla önemsenmektedir (Özaydın, 2013: 127).

Türkiye’de işsizlerle işverenleri buluşturma görevini ve eğitim yoluyla işçilere nitelik kazandırma görevini yerine getiren devlet destekli kurum, Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) ‘dur. Bu kurum özellikle gençlere yönelik değildir. Türkiye’de işgücü piyasasında gençlere yönelik kurumsallaşma sağlamak gerekmektedir. Özellikle gençlere yönelik iş eğitimi, eşleştirme ve rehberlik kurumlarının olması gençlerin başvurularını artırmak, iş bulma umudunu yitirmiş ve dezavantajlı konumda bulunan gençlerin istihdamını teşvik etmek için faydalı olacaktır. Gençler için bu tarz kurumlar gelişmiş ülkelerde oldukça yaygındır. Bu tür kurumların genç

işsizliği ile ilgili veri toplama kanalı olması da ayrıca önemli bir görevdir (Yentürk ve Başlevent, 2007: 18).

1.6.3.9. Kayıt Dışı İstihdam

İstihdamın resmi belgelere dayalı olmaması sebebiyle resmi kayıtlarda bulunmaması ve vergi ve diğer yükümlülüklerin mali ve sosyal denetim dışında kalmasına kayıt dışı istihdam denilmektedir. Kayıt dışı istihdam kayıt dışı ekonominin bir sonucudur. Türkiye’de kayıt dışı istihdam oranları incelendiğinde, istihdamın yarıdan fazlasının kayıt dışı olduğu görülmektedir. Yaş grupları açısından incelendiğinde 15-24 genç işgücü ve 55 yaş üzeri işgücünde kayıt dışı istihdamın daha yaygın olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi azaldıkça kayıt dışı istihdam oranının arttığı belirtilmektedir. Kırdan kente göç, genç işgücü arasında kayıt dışı istihdamı arttıran bir etkidir. Kentlere göç eden gençler işgücü piyasasında işsizlik sorunuyla karşılaşılır ve bu sürecin artması onları kayıt dışı istihdama mecbur bırakmaktadır. Genç işçiler, yeterli iş tecrübesine ve mesleki eğitime sahip olmadıklarından dolayı düşük ücretli, uzun çalışma saatleri olan, sosyal güvencesiz kayıt dışı işlerde istihdam edilmekte ya da işsiz kalmaktadırlar. Kayıt dışı istihdam vergi ve sigorta gelirlerinde azalmaya, işletmeler açısından adil olmayan rekabete, çalışanlar açısından sosyal güvenceden yoksun ve kötü çalışma koşullarına neden olmaktadır ve 2010 yılı itibarıyla %43,3'lere varan kayıt dışı istihdam, çözülmesi gereken önemli bir sorundur. İşsizliğin ve kayıt dışı istihdamın en önemli nedeni istihdam üzerindeki yüklerdir (Sayın, 2011: 40; Günaydın ve Çetin, 2015: 23; Erol, 2013: 15).

Kayıt dışı istihdamın günümüzde artmasının bir diğer nedeni ise Suriyeli göçmenlerdir. Türkiye’ye sığınan Suriyeli göçmenlerin yaklaşık olarak yarısı çalışma çağındaki nüfustan oluşmaktadır. Birçok alanda ucuz işgücü olarak görülen Suriyeli göçmenler kayıt dışı istihdamı arttırmaktadır. Bu durum işsizliği artırmakta ve ücretlerde düşmeye neden olmaktadır. Suriyelilerin kayıt dışı istihdam edilmesi, firmalar arasında haksız rekabete ve işgücü piyasasının bozulmasına neden olmaktadır. Bu konuda Suriyeli mültecilere belirli koşullarda çalışma izninin verilmesi için Başbakanlık tarafından 2015 yılı Ocak ayında bir genelge yayınlanmıştır. Genelgeye göre, işyerlerinde çalıştırılacak Suriyeli mültecilerin sayısı, en fazla aynı iş yerinde çalışan Türk vatandaşlarının sayısının %10’u kadar olabilecektir. Bu yasayla hem kayıt dışı istihdamın bir miktar engellenmesi amaçlanmakta, hem de yerli işgücü korunması sağlanmaktadır (Diken ve Demirel, 2016: 55-56).

1.6.4. Genç İşsizliğinin Sonuçları

Gelişmiş ülkelerde çalışma, yalnızca ekonomik bir zorunluluk değil, aynı zamanda bireyin toplumda var olmasının bir gerekliliği olarak görülmektedir. Çalışmak bir yaşam tarzıdır ve bir işte istihdam edilmek kişinin kendine olan inancını artırmaktadır. Kişinin toplam üretime katkıda bulunması, kendine olan özsaygısını ve toplumun bireye saygısını güçlendirecektir. Çalışmak günümüzde en temel toplumsal haklardan biridir ve insana verilen değer bir işareti olarak değerlendirilmektedir. Bireylerin niteliklerine uygun istihdam olanağı sağlanması toplumlar için oldukça önemlidir. Çünkü işsizlik diğer toplumsal sorunları doğuran önemli bir sorundur (Ören ve Şahverdioğlu, 2016: 19). Gençler, toplumun en dinamik kısmını oluşturmaktadır. Ülkelerin geleceği genç işgücüne ve genç işgücünün bilgi ve becerisine bağlıdır. İşgücü piyasasında gençlerin dezavantajlı konumda bulunmaları, birçok unsuru olumsuz etkilemektedir (Karabıyık, 2009: 303). Genç işsizliğinin sonuçları yalnızca bireye değil, aileye, topluma, ülkeye ve hatta ekonomiye dahi etki etmektedir.

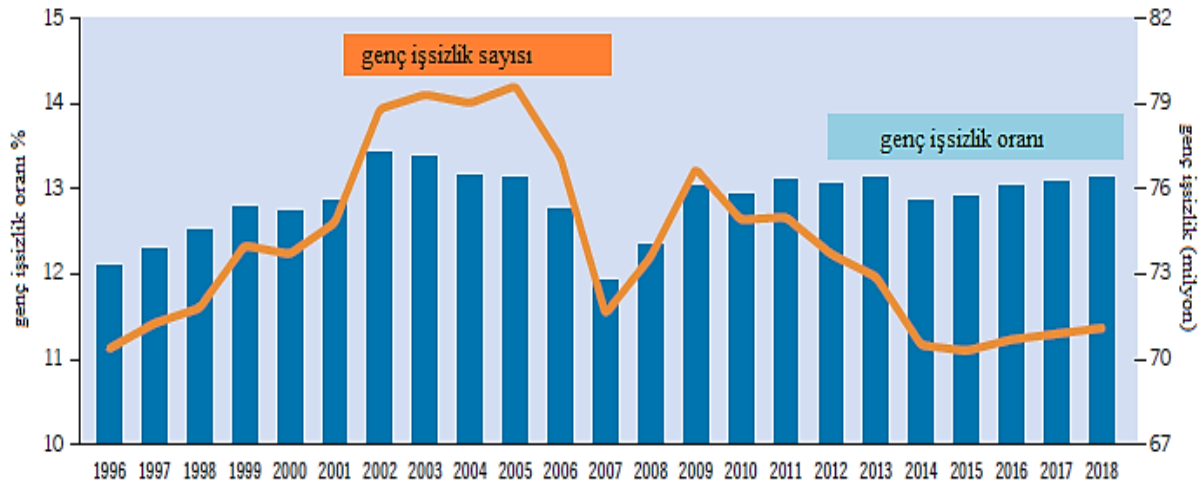
İşsizlik, öncelikle en çok etkisini ekonomi alanında göstermektedir ve ardından sosyal ve psikolojik sorunları da beraberinde getirmektedir. İşsizlik gelir kaybı olarak gençlere ve ailelerine karşı mikro etkisini gösterirken, makro etkisini ekonomiyi etkileyerek göstermektedir. Gençlerin çalışmaması nedeniyle üretime katılamamaları, ülke ekonomisinde önemli kayıplara ve eksik istihdama neden olmaktadır (Murat ve Şahin, 2011: 35-36). İşsizlik yoksulluk riskine yol açmakta, yoksulluk da işsizliği artırmakta ve bu şekilde kısır bir döngü haline gelmektedir. İşsizlik nedeniyle gençlerde özgüven kaybı da meydana gelmektedir. Genç işsiz, işsizliği başarısızlık ve yenilgi olarak görmektedir. Bu düşünce genç bireyin ruh sağlığının bozulmasına ve davranışlarının farklılaşmasına neden olmaktadır. Ruhsal bozukluk, genç bireyin kendini işe yaramaz hissetmesine, tembellik hissinin artmasına ve bunun sonucu olarak toplumdan dışlanmasına neden olur. Bu durum bağımlılık yaratan maddelere eğilim ve suça yönelme ihtimalini artırmaktadır. Çünkü işsizlik, bireylerin toplumdan dışlanmasına ve bu nedenle toplumsal ve hukuki kurallara olan bağlılığının azalmasına neden olmaktadır. Sosyal yaşamdan uzaklaşan gencin, intihar eylemine yatkınlığı da işsizliğin bir sonucu olmaktadır. Bu konuda yapılan bazı araştırmalarda işsizlikten intihar eğilimine doğru bir nedensellik olduğu sonucuna varılmıştır (Bayraktar ve İncekara, 2013: 27; Karabıyık, 2009: 304).

Eğitilmiş, sağlıklı bir gençlik olmadan gelişim mümkün değildir. İşsizlik gençliğin toplumsal hayata katılımını güçleştirmektedir. Dışlanan bir gençlik, parlak bir geleceğin

güvencesi olamaz. Çünkü dışlanan ve toplumun kenarında yaşayan gençlik, toplumda sorun yaratan, birliği bozan, düzene karşı çıkabilecek bir kesim anlamındadır. Toplumların gelişmesi gençliğin katılımı olmadan meydana gelemez. Sağlıklı, dinamik, iyi eğitilmiş, toplumda dinamik bir şekilde varlığını ortaya koyan gençlik toplumun gücü ve güvencesidir (Gündoğan, 1999: 71). Etkisi birçok noktada olumsuz sonuçlar doğuran genç işsizlik sorunu, bir an evvel çözülmesi öncelikli bir olgu haline gelmektedir. Bireyden başlayıp çığ gibi büyüyen sorunlara yol açan genç işsizliği ile mücadele etmek için hükümetin uygulayacağı istihdam politikaları bu konuda büyük önem arz etmektedir.

1.7. Dünyada ve Türkiye’de Genç İşsizliğin İncelenmesi

Genç işsizlik Dünya’da ve Türkiye’de oldukça önemli bir sorun olarak gündeme gelmektedir. Gençler için sağlanan istihdam fırsatlarının eksikliği, önemli bir küresel sorundur. Yetişkin işsizlik oranı %4,3’tür. Genç işsizlik oranı %13’lerde seyretmektedir ve yetişkin işsizlik oranından 3 kat daha fazladır (ILO, 2018: 2).

Şekil 1.1 Yıllara Göre Küresel Genç İşsizlik Sayıları ve Oranları

Kaynak: ILO, 2017: 15.

2016 yılı için küresel genç işsizlik oranı %13 tahmin edilmiştir. 2011 ve 2013 yılları arasında %13,1'in altına düşse de, 2017 ve 2018'de tekrar %13,1'e yükselmiştir. Aynı zamanda, genç işsizlerin sayısı 20 yıldan fazla süredir ilk kez 2015'te 70,3 milyonun altına düşmüştür. 2017'de genç işsizlerin sayısı 70,9 milyon olarak belirlenirken, bu durum 2009'da 76,7 milyondan güçlü bir iyileşme olarak yorumlanmaktadır. 2018'de dünya çapında genç işsizlerin sayısı 134 bin artışla, 71,1 milyona ulaşması beklenmektedir (ILO, 2017: 15).

Tablo 1.1 Dünya İşsizlik Rakamları Tahminleri

	Genç İşsizlik Oranı,2007-18(yüzde)				Genç İşsiz Sayısı,2006-18(milyon)		
	2007-18	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Dünya		13.0	13.1	13.1	70.7	70.9	71.1
Gelişmiş Ülkeler		14.0	13.4	13.5	9.5	9.0	9.0
Gelişen Ülkeler		13.6	13.8	13.9	53.5	53.9	53.8
Gelişmekte Olan Ülkeler		9.5	9.5	9.5	7.7	8.0	8.2

Kaynak: ILO, 2017: 15.

2017’de kötüleşen küresel genç işgücü piyasa koşulları, gelişen ülkelerdeki artan işsizlik oranlarından kaynaklanmaktadır. Bu ülkelerdeki genç işsizlik oranının 2016’da %13,6 dan 2017’de %13,8’e yükselmesi beklenmiştir. Bu da işsizler ordusuna 200.000 genç insanın katılması demektir. Gelişen ülkelerdeki genç işsizlik oranı, 2003’ten bu yana en yüksek seviyelerde ilerlemesine rağmen, 2018’de dengede kalmalıdır. Gelişmiş ülkelerde düşmesi beklenen genç işsizlik oranı, 2016 yılında %14 iken 2017’de %13,4’e gerilemekte, ancak 2018’de tekrar artışa geçmektedir (ILO, 2017: 15).

Tablo 1.2 Dünya Genç İşsizlik ve Toplam İşsizlik Oranları (%)

	Genç İşsizlik		Toplam İşsizlik	
	2000	2017	2000	2017
Bölgeler				
Doğu Asya ve Pasifik	10,9	11,2	4,6	4,4
Orta Doğu ve Kuzey Afrika	27,2	29,6	12,7	10,9
Güney Asya	10,2	10,5	4,4	3,9
Sahra Altı Afrika	13,8	12,9	8,3	7,5
Euro Bölgesi	19,4	22,4	9,5	9,4
Arap Dünyası	27,6	28,7	12,9	11,1
Latin Amerika ve Karayipler	17,3	19,0	10,8	8,8
Az Gelişmiş Ülkeler	9,7	10,6	5,1	5,4
Kuzey Amerika	9,5	10,3	4,3	5,1
Avrupa Birliği	19,9	19,5	9,3	8,0
Dünya	13,6	13,8	6,4	5,8

Kaynak: ILOSTAT Veri Tabanı Dünya Bankası Mart 2017 Verileri.

<https://data.worldbank.org/> (erişim tarihi: 25.01.2018).

Dünyanın belirli bölgelerinde ve tüm dünyada 2000 ve 2017 yılları karşılaştırılmalı genç işsizlik ve toplam işsizlik oranları tablo 1.2'deki gibidir. Dünya bankasının Mart 2017 verilerine göre dünyada genç işsizlik oranı 2000 yılında %13,6 iken, 2017'de %13,8'e ulaşmıştır. Dünya genelinde toplam işsizlik oranı 2000 yılında %6,4 iken, 2017'de %5,8'e düşmüştür. Dünya genelinde genç işsizlik oranı toplam işsizlik oranının neredeyse iki katı kadardır. Bu da genç işsizlik sorununun küresel boyutlara ulaştığının kanıtıdır.

Tablo 1.3 G-20 Ülkelerinin Genç ve Toplam İşsizlik Oranları (%)

Ülkeler	Genç İşsizlik		Toplam İşsizlik	
	2000	2017	2000	2017
Avustralya	12,1	12,5	6,3	5,7
Arjantin	28,5	22,1	15,0	8,1
Brezilya	18,1	29,9	13,9	13,4
Kanada	12,6	12,9	6,8	6,6
Endonezya	18,1	19,0	6,1	5,6
Çin	9,7	10,8	4,5	4,6
Meksika	5,0	7,3	2,6	3,8
Hindistan	10,0	10,2	4,3	3,6
Rusya	20,7	14,6	10,6	5,3
Fransa	21,4	23,7	10,7	9,9
Almanya	8,6	6,1	7,9	3,8
Japonya	9,1	4,2	4,7	2,9
İtalya	31,4	63,6	10,8	11,6
Güney Kore	10,8	10,0	4,4	3,7
Suudi Arabistan	24,4	32,6	4,6	5,5
Güney Afrika	44,2	54,2	26,7	27,3
Birleşik Krallık	12	12,1	5,6	4,7
ABD	9,2	10	4,0	4,9
Avrupa Birliği	19,9	19,5	9,3	8,0
Türkiye	13,1	20,5	6,5	11,4

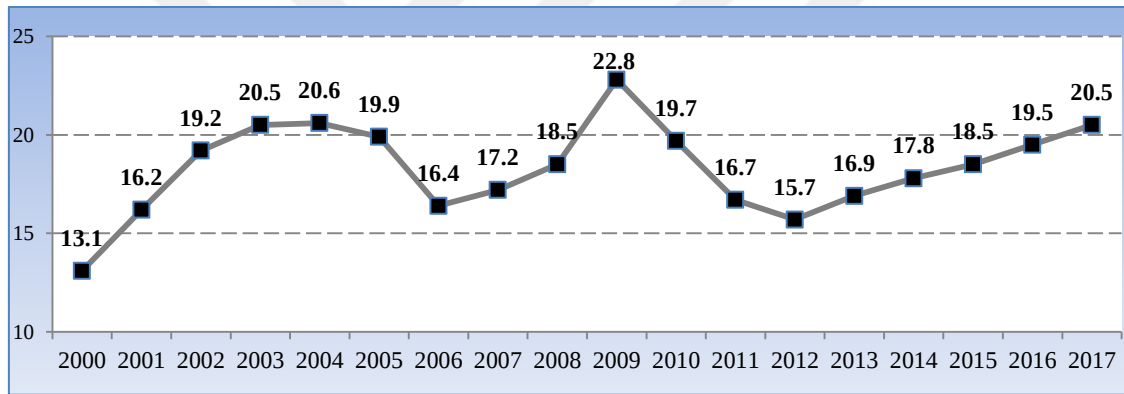
Kaynak: ILOSTAT Veri Tabanı Dünya Bankası Mart 2017 Verileri.

<https://data.worldbank.org/> (erişim tarihi: 19.01.2018).

Gelişmiş ve gelişmekte olan 19 ülkeden ve Avrupa Birliği'nden oluşan G-20 platformu, dünya ekonomisinin%83'ünü oluşturan küresel ve bölgesel güçleri bir araya getirmektedir (Ayan, 2014: 10). G-20 ülkelerine ait 2000 ve 2017 yılı genç işsizlik ve toplam işsizlik oranları Dünya Bankası'ndan elde edilen veriler tablo1.3'te gösterilmiştir. Türkiye'nin

genç işsizlik oranı 2000 yılında 13,1 ve 2017 yılında 20,5 olarak hesaplanmıştır. Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında Türkiye'nin 2000 yılı genç işsizlik oranı ortalamanın altında kaldığı gözlenmektedir. 2017 yılına gelindiğinde genç işsizlik oranındaki artışın, diğer ülkelere göre Türkiye'de ciddi seviyede olduğu gözlenmektedir. Tablodaki tüm ülkelerde genç işsizlik oranı, toplam işsizlik oranından fazladır. Almanya dışındaki gelişmiş ülkelerde genç işsizlik az da olsa artış göstermiştir. Gelişmekte olan ve ekonomik sıkıntılar yaşayan ülkelerde genç işsizlik oranının 2000 yılından 2017'ye artışı daha fazladır.

Gençlerin işgücüne katılımının son 20 yılda keskin bir düşüş gösterdiği ve pek çok gencin eğitim dışı sebeplerden dolayı iş piyasasından çıktığı düşünülmektedir (ILO, 2017: 16). Dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de genç işsizliğinin artması, mevcut işgücü için yeterli istihdam olanaklarının yaratılamamasından kaynaklanmaktadır. Yıllar içinde ekonominin yaşadığı değişimler, toplam işsizlik ile genç işsizliğini çok yakından etkilemektedir.

Şekil 1.2 Türkiye Genç İşsizlik Oranları (15-24) (%)

Kaynak: ILOSTAT veri tabanı Dünya Bankası Mart 2017 verileri. <https://data.worldbank.org/> (erişim tarihi: 17.01.2018).

Şekil 1.2'de görülen grafikte Türkiye'nin 2000- 2017 yılları arasındaki genç işsizlik oranları gösterilmektedir. Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri arka arkaya Türkiye ekonomisinde önemli etkilere yol açmıştır. Bu etkilerden biri de toplam işsizlik ve genç işsizlik üzerinde görülmektedir. 2000 -2004 döneminde genç işsizlik oranı artış göstermiştir. 2002 yılı genel seçimiyle birlikte Türkiye'de siyasi istikrar sağlanmıştır ve siyasi istikrarın ekonomi üzerinde etkileri görülmeye başlanmıştır. 2002 yılından itibaren yaşanan ekonomik büyüme, 2005 yılında %8-9'ları aşan bir performans sergilemiştir. 2004'ten 2006 yılına kadar genç işsizlik oranında yaşanan düşüş ekonomide yaşanan büyümeyle ilişkilendirilebilmektedir. 2005 yılında yaşanan ekonomik büyüme performansı, 2005'ten sonraki 3 yıl boyunca giderek yavaşlamıştır. 2009 yılında yaşanan küresel kriz, Türkiye ekonomisinde %4,8 daralmaya sebep olmuştur. Bu gelişmeler neticesinde genç işsizlik oranı

2009’da 22,8 ile son 18 yılın en yüksek değerini almıştır. 2010-2011 yıllarında % 9’un üzerinde meydana gelen ekonomik büyümeler, kriz sonrasında çöküşe geçen Türkiye ekonomisinin toparlanmasına yardımcı olmuştur. Fakat 2012 ve sonrasında büyüme hızı yavaşlamıştır. Türkiye ekonomisinin son yıllardaki büyüme performansı potansiyel büyüme hızının altında kalmıştır (Sungur, 2015: 244-248). Bu durum çoğu iktisatçı tarafından “istihdam yaratmayan büyüme” olarak adlandırılmaktadır. Büyümenin her zaman işsizliği azaltmadığı, istihdam ve büyüme arasındaki ilişkinin karmaşık bir hal aldığı düşünülmektedir. Bu nedenle işsizlikle mücadelede çözümün yalnızca büyümeden beklenmemesi, ekonomik büyümenin istihdam sağlayabilir bir büyüme olmasının gerektiği düşünülmektedir (Ay, 2012: 330).

Tablo 1.4 Türkiye’nin Yaş Gruplarına Göre İşsizlik ve İstihdam Katılım Oranları (%)

İşsizlik Oranları				İstihdama Katılım Oranları			
	Yaş Grubu				Yaş Grubu		
Yıllar	15-19	20-24	25-29	Yıllar	15-19	20-24	25-29
2000	10,7	14,8	7,2	2000	35,5	49,9	61,7
2001	14,6	17,3	9,6	2001	33,5	51,1	61
2002	16,7	20,8	11,9	2002	31,7	50,4	62
2003	17,9	22,1	12,7	2003	28,4	48,8	61,6
2004	17,7	22,2	13,9	2004	26,2	50,5	61,5
2005	18,2	20,9	13,2	2005	26,6	50,2	62,1
2006	17,4	20,1	12,9	2006	26,6	49,5	61,7
2007	19,7	20,1	12,4	2007	26,8	49,9	61,7
2008	19,6	21	13,2	2008	27,3	50,6	62,7
2009	23,6	26,3	17,5	2009	27,5	51,7	64,1
2010	18,8	23,5	14,9	2010	26,6	52,2	65
2011	15,8	19,8	12,5	2011	26,6	53,8	65,3
2012	14,9	19	12,2	2012	25,4	52,9	65,6
2013	16,4	20	12,6	2013	26,2	55,4	66,7
2014	16,1	18,9	13	2014	27,8	55,9	67
2015	16,5	19,7	13,2	2015	28,2	57,9	67,8
2016	16,2	21,5	14,6	2016	28,2	58,6	68,8

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr> (erişim tarihi: 05.02.2018)

Tablo 1.4’te görüleceği üzere 2012 yılından itibaren genç işsizlik oranları artmaktadır. Belirli yaş gruplarına ait işsizlik ve istihdama katılım oranları 2000 yılından 2016’ya kadar tabloda verilmiştir. 15-19 yaş grubu için yıllar ilerledikçe işsizlik oranı artmakta istihdama katılım ise azalmaktadır. Bu yaş grubu için yıllar ilerledikçe istihdama katılım oranı, zorunlu

eğitim yasası, yükseköğretime teşvik ve üniversite sayılarının artırılmasına bağlı olarak azalmaktadır. 20-24 ve 25-29 yaş grubu için işsizlik oranı incelendiğinde, oran olarak 25-29 yaş grubunda işsizlik oranı 2000 yılından 2016'ya iki katına yükselmiştir.

Genç işsizlik sorunu bu rakamlardan anlaşılacağı gibi ciddi boyutlardadır. Türkiye'de ve Dünya'da bu sorunun çözümü için gerekli adımların atılması gerekmektedir (Ayan, 2014: 18).

1.8. Literatür Araştırması

Dünyada ve Türkiye'de işsizliğin çeşitli kavramlarla ilişkisinin incelendiği birçok ekonometrik çalışma bulunmaktadır. İşsizlik-enflasyon, işsizlik-büyüme, işsizlik-göç ve işsizlik-mutluluk gibi kavramlarla ilişkileri veya nedenselliği araştırılmıştır.

Göktaş Yılmaz (2005), Türkiye'nin işsizlik ve büyüme oranları arasındaki nedenselliğin incelendiği çalışmasında işsizlikten büyümeye doğru tek yönlü bir nedenselliğin bulunduğu belirtilmiştir.

Bayrak ve Kanca (2013), işsizlik ve enflasyon arasında kısa dönemde ters yönlü bir ilişkinin olduğu, Phillips Eğrisi analizinin Türkiye'de kısa dönemde geçerli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Selim ve Güven Ayvaz (2014) çalışmalarında Türkiye'nin işsizlik, döviz kuru ve enflasyon oranlarının aralarında güçlü bir ilişki olduğu belirtilmiştir.

Clark ve Oswald (1994), işsizliğin mutsuzlukla ilişkisini inceledikleri çalışmada Britanya'da uzun süre işsiz kalanların, kısa süre önce işini kaybedenlere göre daha az mutsuz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kettunen'in (1997) eğitim ve işsizlik süresi üzerine yaptığı çalışmada, eğitimin istihdam olasılığı üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İşsizlikle ilgili çeşitli çalışmalar yapılmış ve yapılmaya devam edilmektedir. İşsizliğin yanı sıra, son zamanlarda sıkça gündeme gelen genç işsizlik kavramı, üzerinde araştırmalar yapılan özel bir konu haline gelmekte ve bu konuyla ilgili yapılmış çalışmalar günden güne artış göstermektedir.

Riphahn (2000), lise sonrası okuldan ayrılan gençlerin eğitime devam etmelerini ve okuldan işgücü piyasasına geçişlerini incelemiştir. Bulgular sonucunda, göçmen gençlerin eğitime devam etme konusunda katılım oranlarının düşük olduğu görülmektedir. Genç işsiz olarak işsizlik riskine en açık grubun engelli ve göçmen gençlerin olduğu sonucuna varılmıştır. Okuldan ayrılan gençlerin ve metropol alanlarında yaşayan gençlerin işsizlikle

karşılaşma riskleri oldukça yüksektir. Genç işsizlikle ilgili politikaların bu sonuçlar ışığında değerlendirilmesi gerekmektedir.

Mlatsheni ve Rospabe (2002) Güney Afrika'daki genç işsizlerin bazı özelliklerini incelemişlerdir. Irk ve cinsiyet ayrımcılığının işgücü piyasasında etkili olduğu ve işsizliğin gençler üzerinde olumsuz etkisi olduğu görülmüştür. Ciddi toplumsal sorunlar ve suç teşkil eden davranışların genç işsizliği ile ilişkili olduğu belirtilmiştir.

Narayan ve Smyth'in (2004) Avustralya'da bulunan genç erkek işsizler üzerine yaptıkları çalışmalarında, suç oranları, işsizlik ve reel gelirin aralarında nedenselliğin varlığını araştırmışlardır. Elde edilen bulgulara göre, reel gelirin cinayet üzerinde anlamlı bir etkisi vardır. İşsizliğin ise saldırılar üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğuna ulaşılmıştır.

Taşçı ve Tansel (2005), 2000 ve 2001 yıllarına ait hanehalkı işgücü anketini kullanarak, Türkiye'deki genç işsizliğin belirleyicilerini analiz etmişlerdir. Çalışmada genç kadınların genç erkeklere göre iş bulma konusunda şanslarının daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır. Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde yaşayan genç erkekler, Türkiye'nin diğer bölgelerine göre işsizlik açısından daha fazla risktedirler. Bu bulgu, Marmara ve diğer gelişmiş bölgelerde yaşamının, cinsiyet ayrımı olmaksızın işsiz bireyler için bir avantaj yaratmadığını göstermektedir. Eğitim seviyesinin etkileri incelendiğinde, ilkokul mezunu olmak genç erkeklerin işsizliği üzerinde anlamlı ve artırıcı etki yaratırken, üniversite mezunu olmak da genç kadınların işsizliği üzerinde anlamlı ve artırıcı etki yaratır.

Audas vd. (2005), 1994-1998 dönemi boyunca Macaristan'daki 3000'den fazla gencin işgücü piyasasındaki durumlarını gözlemlemişlerdir. Buradan elde ettikleri boylamsal veri aracılığı ile çalışmalarını analiz etmişlerdir. Bulgular sonucunda, mesleki/ teknik okullarda okuyan gençlerin işsiz kalma ihtimallerinin daha az olduğuna, ilk işgücü piyasası kararlarının daha sonraki kariyer seçimleri üzerinde kritik bir öneme sahip olduğuna ulaşılmıştır. Akademik bir başarının ve kariyer planlamasının işgücü piyasası başarısında kalıcı bir etkiye sahip olduğu belirtilmektedir. Başlangıçta iyi kariyer seçimleri yapanlar gelişmeye eğilimlidirler. İşsizlik deneyimi, daha sonra bile, daha büyük zorluklarla karşılaşma eğilimindedir.

Mroz ve Savage (2006), çalışmalarında genç işsizliğinin uzun dönem etkisini incelemişlerdir. İsteğe bağlı olmayan işsizlik, kısa vadede insan sermayesine yapılan yatırımlara düşük getiri sağlayabilmektedir. İşsizliğin on yıldan fazla süredir devam etmesi durumunda kazancı olumsuz etkileyeceği belirtilmiştir. Sonuçlara göre, son zamanlarda işsiz gençler, işsizlik yüzünden kaybedilen insan sermayesi edinme fırsatlarını telafi etme sorumluluğunda önemli bir paya sahiptirler.

Choudhry vd. (2010), finansal krizlerin genç işsizlik oranı üzerindeki etkisini araştırmışlardır. 1980-2005 periyodunda yaklaşık 70 ülke için sabit etkiler panel veri modeli kullanılarak yapılan analizde, finansal krizler toplam işsizlikten daha fazla genç işsizliğini etkilemektedir. Finansal krizlerin genç işsizliğini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Mütevellioğlu vd. (2010) üniversiteli gençlerin gelecek kaygılarını Akdeniz Üniversitesinde yapılan bir alan araştırması ile incelemişlerdir. Bulgulara göre, çalışmaya katılan gençlerin yaklaşık %49'u kendi geleceklerinden endişe duymaktadır. Gençlerin %58'i Türkiye'nin geleceğine güven duymamakta ve gençlerin %81'i ise işsizlikle mücadelenin devletin görevi olduğunu düşünmektedir.

Sayın (2011) son yıllarda artan eğitimli genç işsiz sayısından yola çıkarak, Türkiye'de 1988-2010 yıllarında eğitim ve büyümenin genç işsizliğine etkisini Vektör Otoregresif Modelini (VAR) kullanarak incelemiştir. Uzun dönemde genç işsizliğini kendisinden sonra en fazla etkileyen değişkenler, büyüme ve yükseköğretim okullaşma oranı olarak belirlenmiştir. Nedensellik analizinde ise genç işsizliğinden ortaöğretim okullaşma oranına, ortaöğretim okullaşma oranından büyüme oranına, genç işsizliği ve ortaöğretim okullaşma oranından yükseköğretim okullaşma oranına doğru nedenselliğin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çondur ve Bölükbaş (2014) Türkiye'de işgücü piyasası ve genç işsizlik- büyüme ilişkisini küreselleşme faktörünü dikkate alarak incelemiştir. 2000-2010 döneminde çeyreklik verilerle yapılan analizde genç işsizlikten büyümeye, enflasyondan genç işsizliğine doğru bir nedensellik ilişkisi belirlenmiştir.

Günaydın ve Çetin (2015) çalışmalarında Türkiye ekonomisinde 1988-2013 dönemi için kişi başına reel gelir, ticari açıklık, enflasyon ve doğrudan yabancı sermayenin genç işsizlik üzerindeki etkisi araştırmışlardır. ARDL sınır testi ve Granger Nedensellik testi ile analiz yapılmış, reel gelir, ticari açıklık ve doğrudan yabancı sermayenin genç işsizlik üzerinde negatif ve anlamlı bir etki yarattığına ulaşılmıştır. Ayrıca, kişi başına reel gelir, enflasyon ve ticari açıklıktan genç işsizliğine doğru uzun dönemli nedensellik ilişkisi tespit edilmiştir.

Bayrak ve Tatlı (2016) Türkiye'de kısa ve uzun dönem genç işsizliğini etkileyen bazı faktörleri araştırmışlardır. 1988-2014 dönemine ait verilerden yararlanarak, bağımlı değişken genç işsizlik oranı, bağımsız değişkenler; üretici fiyat endeksi (ÜFE), yükseköğretim okullaşma oranı ve ekonomik büyüme olarak alınıp model kurulmuştur. Eşbütünleşme ve ARDL sınır testi analizi yapılarak kısa ve uzun dönem ilişkileri analiz edilmiştir. ÜFE ve yükseköğretim okullaşma oranının, genç işsizlik oranı üzerindeki etkisi negatif ve anlamlı

bulunmuştur. Enflasyon ile genç işsizlik arasında uzun dönemde anlamlı bir ilişkinin varlığına ulaşamamıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

NİTEL TERCİH MODELLERİ

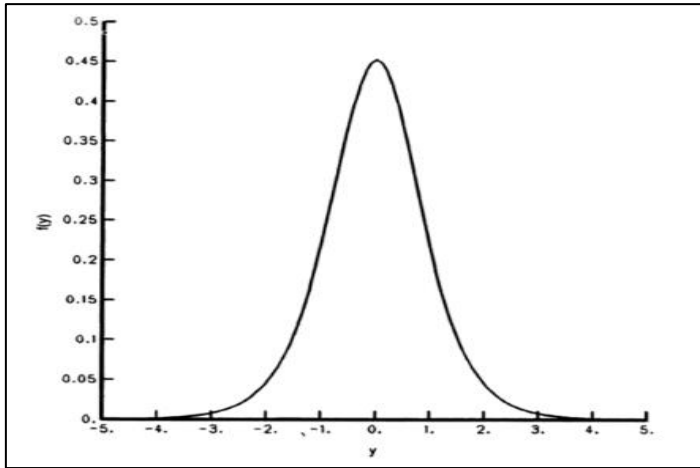
Bazı regresyon denklemlerinde bağımlı değişken, nitel değerler alabilmektedir. Bağımlı değişken iki değer alıyorsa (evet-hayır gibi) bu tür modellere ikili tercih modelleri adı verilmektedir. Bağımlı değişkenin ikiden çok değer aldığı modeller ise çoklu tercih modelleri olarak adlandırılmaktadır. İki veya daha fazla değer alan nitel değişkenli regresyon modellerinde amaç, seçimin olasılığının belirlenmesidir. Olasılık 0 ile 1 arasında değerler almaktadır. Nitel tercih modelleri Doğrusal Olasılık Modeli, Logit ve Probit modelleridir (Güriş ve Çağlayan, 2010: 659). Bu çalışmada Logit, Sıralı Logit, Genelleştirilmiş Sıralı Logit ve Kısmi Oransal Odds modelleri ele alınacaktır.

2.1. Lojistik Regresyon Modeli (Logit)

Lojistik regresyon, bağımlı değişkenin ikili, üçlü ve çoklu kategorilerde gözlendiği durumlarda bağımsız değişkenlerle ilişkisinin belirlenmesinde kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntemde, bağımlı değişkenin bağımsız değişkenlere göre beklenen değeri olasılık olarak hesaplanmaktadır (Özdamar, 2002: 624). Lojistik regresyon yönteminde bağımlı değişkenin kategorik olması zorunlu iken, bağımsız değişkenler için bir kısıtlama yoktur. Sürekli, kesikli veya kategorik değerler alabilirler. Bu yöntemde bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişki doğrusal fonksiyonla tanımlanamaz (Sümbüloğlu ve Akdağ, 2007: 37-40). Lojistik regresyon analizi; İkili (Binary) Lojistik Regresyon, Sıralı (Ordinal) Lojistik Regresyon ve İsimli (Multinomial) Lojistik Regresyon olarak üç gruba ayrılmaktadır (Özdamar, 2002: 626).

2.2. İkili (Binary) Lojistik Regresyon

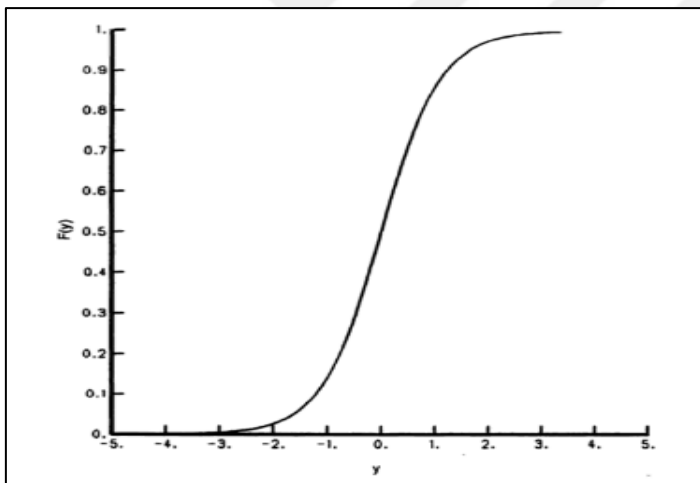
Bu model, bağımlı değişkenin şartlı beklenen değerinin 0 ile 1 aralığında değerler almasını sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. Böylece bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkilerinin olasılık olarak hesaplanması sağlanmaktadır. Bağımsız değişkenler tüm değerleri alabilirken, bağımlı değişkenin 0 ile 1 aralığında kalmasını sağlayan lojistik dağılım grafiği şekil 2.2'deki gibidir. Logit modeli, birikimli olasılık dağılımından türetilmiş lojistik dağılım fonksiyonudur. Lojistik dağılım, simetrik ve tek denklemlilik, sürekli bir olasılık yoğunluk fonksiyonudur (<http://pj.freefaculty.org/guides/stat/Distributions/Distribution-Writeups/Logistic/Logistic-01.pdf> erişim tarihi: 22.10.2017).

Şekil 2.1 Lojistik Yoğunluk Fonksiyonu

Kaynak Balakrishnan, 1992: 4.

$$f(x) = \frac{1}{\sigma} * \frac{e^{-(x-\mu)/\sigma}}{1+e^{(-\frac{x-\mu}{\sigma})^2}} \quad (1)$$

Şekil 2.2 Lojistik Dağılım Fonksiyonu

Kaynak: Balakrishnan, 1992: 5.

$$F(x) = \frac{1}{1+e^{-(x-\mu)/\sigma}} \quad (2)$$

Lojistik dağılım fonksiyonu S şeklinde bir eğridir. Eğrinin konumunu X eksenini boyunca sabit parametre tarafından belirlenir ve eğrinin eğimi β 'ları verir (Cramer, 2003: 13).

$$P_i = F(Z_i) = F(\beta_0 + \beta_1 X_i) = \frac{1}{1+e^{-Z_i}} = \frac{1}{1+e^{-(\beta_0 + \beta_1 X_i)}} \quad (3)$$

Burada P_i , açıklayıcı değişken (X) hakkındaki bilgi veri iken, i 'nci bireyin belirli bir seçim yapma olasılığıdır. Z_i değişkeni $-\infty$ ile $+\infty$ arasında değerler alırken, P_i 'nin aldığı

değerler 0 ile 1 aralığında değişmektedir. Z_i ile P_i arasındaki ilişki doğrusal olmadığı için parametreler en küçük kareler yöntemi ile tahmin edilememektedir. Bu ilişkinin doğrusal olabilmesi için bazı işlemler yapılmaktadır (Güriş ve Çağlayan, 2010: 667).

2.2.1. Odds ve Logit Değerleri

Bir olayın gerçekleşme olasılığının gerçekleşmeme olasılığına oranlanması ile fark oranı (odds oranı) elde edilmektedir.

$$\frac{P_i}{1-P_i} = e^{Z_i} \quad (4)$$

Bu oran lojistik fonksiyonun doğrusal regresyon analizinde kullanılmasına yardımcı olmaktadır. Doğal logaritma alınarak;

$$L_i = \ln\left(\frac{P_i}{1-P_i}\right) = \ln(e^{Z_i}) = Z_i = \beta_0 + \beta_1 X_i \quad (5)$$

ifadesi elde edilmektedir. L_i , logit olarak adlandırılmaktadır. Logit, parametrelerin tahmininde doğrusal bir ilişki sağlayan yarı logaritmik bir fonksiyondur (İnal vd., 2006: 61). Olasılık değeri P_i 0'dan 1'e giderken logit L_i , Z_i gibi $-\infty$ ile $+\infty$ aralığında değerler alır. Bu sebeple olasılık 0 ile 1 aralığında olmak zorundayken, L_i sınırlandırılmaz. L_i , X_{ik} bağımsız değişkenine göre doğrusal olarak, olasılık değeri P_i doğrusal değildir. Logit modelinin tahmin edilebilmesi için frekanslı veya frekansız gözlemlerin ayrı incelenmesi gerekmektedir. Frekanslı gözlemler için en küçük kareler ve minimum ki-kare yöntemleri, frekanssız gözlemler için en çok benzerlik yöntemleri uygulanmaktadır (Güriş ve Çağlayan, 2010: 668). Logit modeli, olası sonuçların sınırlı sayısı üzerinde ayrı olasılıklar belirleyen olasılık modelleri sınıfına ait bir modeldir. Sıradan en küçük kareler yönteminin aksine Logit, farklı seçimler için fayda maksimizasyonu açısından iktisadi yorumlamaya izin vermektedir (Cramer, 2003: 2).

2.3. Sıralı Lojistik Regresyon (Sıralı Logit)

Bir yanıt değişkeninin yalnızca iki olası değeri varsa, ikili lojistik regresyon bu cevaplar arasındaki ilişkiyi modellemek için yaygın olarak kullanılmaktadır. Bunun bir uzantısı olarak, Multinomial lojistik regresyon, cevap değişkeninde ikiden fazla kategorinin olduğu durumlarda kullanılmaktadır. Sıralı lojistik regresyon ise multinomial lojistik regresyonun özel bir halidir (Warner, 2008: 169). Bağımlı değişkenin sıralı ölçekli olduğu durumlarda uygulanmaktadır. Sıralı ölçekli değişken en az üç kategoriden oluşmalıdır. Sıralı ölçekli veriler kodlanırken veya kategoriler belirlenirken değerlerin doğal sıralaması

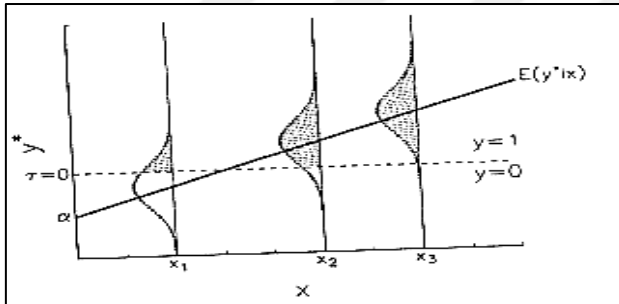
yapılacak biçimde olması gerekmektedir. Örneğin, bağımlı değişkenin hastalık şiddetini ifade ettiği varsayılır ise, kategoriler hafif<orta<ağır şeklinde sıralanarak oluşturulur (Özdamar, 2002: 626). Bağımlı değişken sıralı değerler alan kategorik bir değişken ise, kategorileri düşükten yükseğe sıralanabilir fakat kategoriler arasındaki yakınlık bilinmez. Sosyal bilimlerde sıralı değişkenlerin kullanımı yaygındır (Long, 1997: 114).

2.3.1. Gizli (Latent) Değişken

Sıralı lojistik regresyon, gözlenen y değişkeninin arkasında $-\infty$ ile $+\infty$ aralığında değerler alan gözlenemeyen bir gizli değişkenin y_i^* olduğunu varsayar. y_i^* gizli değişkeni, X bağımsız değişkenlerinin doğrusal bir fonksiyonudur ve hata teriminin de modele eklenmesi ile açıklanmaktadır.

$$y_i^* = \alpha + \beta_1 X_{i1} + \dots + \beta_k X_{ik} + \varepsilon_i \quad (6)$$

İki değer alan Y değişkeni, gizli değişken y^* 'ın araştırmada belirlenen eşik değeri " τ " ile karşılaştırılması ile belirlenmektedir. Burada τ eşik değeri ya da kesme noktasıdır. Eğer $y \leq \tau$ ise $y^*=0$, $y > \tau$ ise $y^*=1$ 'dir (Long, 1997: 41).

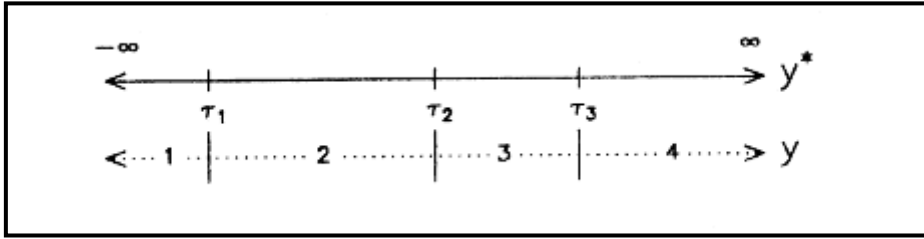
Şekil 2.3 Lojistik Regresyonda X'lere Göre Gizli Değişken y^* 'ın Dağılımı

Kaynak: Long, 1997: 41

y^* doğrudan gözlenemeyen bir değişkendir. Y 'nin alacağı değerler, aşağıda gösterildiği üzere, gizli değişkenin y_i^* 'nin, eşik değeri τ ile belirlenen her bir bölgeye düşen değerleri tarafından belirlenmektedir.

$$Y_i = \begin{cases} 1 \text{ için,} & y_i^* \leq \tau_1 \\ 2 \text{ için,} & \tau_1 \leq y_i^* \leq \tau_2 \\ & \vdots \\ & \vdots \\ m-1 \text{ için,} & \tau_{m-2} \leq y_i^* \leq \tau_{m-1} \\ m \text{ için,} & \tau_{m-1} \leq y_i^* \end{cases} \quad (7)$$

τ eşik değeri (kesme noktası) $-\infty$ ile $+\infty$ aralığında değerler almaktadır. M kategori sayısını ifade eder ve m-1 tane τ kesme noktası bulunmaktadır.

Şekil 2.4 Eşik Değeri Gösterimi

Kaynak: Long 1997: 117

Şekil 2.4'te y değerleri, y^* , eşik değerleri τ ve bölgeler görülmektedir. y 4 kategoriden oluşmaktadır. Bu nedenle 3 eşik değeri vardır. Eşik değerlerinin eşit aralıklı olmadığına dikkat edilmelidir.

2.4. Oransal Odds Modeli

7 nolu eşitlikten yola çıkarak Y 'nin birikimli olasılık dağılımı belirlenebilir. Burada τ kesme noktası α olarak gösterilmektedir.

$$\begin{aligned}
 P(Y_i \leq j|x) &= P(y_i^* \leq \alpha_j) \\
 &= P(\alpha + \beta_1 X_{i1} + \dots + \beta_k X_{ik} + \varepsilon_i \leq \alpha_j) \\
 &= P(\varepsilon_i \leq \alpha_j - \alpha - \beta_1 X_{i1} - \dots - \beta_k X_{ik})
 \end{aligned} \tag{8}$$

Sıralı logit modeli elde edebilmemiz için, ε_i hata terimi lojistik dağılımlı olmalıdır. Birikimli logit olasılık değeri,

$$Logit[P(Y \leq j|x)] = \ln \frac{P(Y \leq j|x)}{1 - P(Y \leq j|x)}$$

$$= \alpha_j - \alpha - \beta_1 X_{i1} - \dots - \beta_k X_{ik}$$

$$j=1,2,\dots,m-1. \tag{9}$$

Bu denklemdeki logit, kümülatif kategoriler içindir. Her bir nokta, j 'den büyük değerler ile j 'ye eşit ve j 'den küçük değerli kategorileri karşılaştırmaktadır. Bu regresyon denklemlerinin her biri için eğimler (β) aynıdır, denklemler yalnızca kesme noktasında (α) farklılık göstermektedir. Bu nedenle lojistik regresyonlar birbirine paraleldir. Başka bir deyişle, sabit

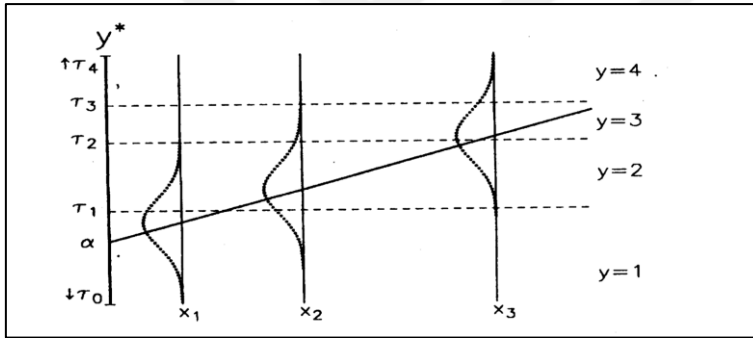
bir X 'ler kümesi için herhangi iki farklı kümülatif log- odds değeri yalnızca sabit tarafından farklılık arz eder. Fark oranı (odds) bu sebeple birinden diğerine orantılıdır. Yani;

$$\frac{\text{odds } j}{\text{odds } j'} = \exp(\text{logit } j - \text{logit } j') = \exp(\alpha'_j - \alpha_j) = \frac{e^{\alpha'_j}}{e^{\alpha_j}} \quad (10)$$

Burada $\text{odds } j \equiv P(Y_i > j)$ ve $\text{logit } j \equiv \text{logit}[P(Y_i > j)]$. Bu nedenle 9 nolu eşitlik, *oransal odds modeli* olarak adlandırılır (Fox, 2008: 363-364). Tüm birikimli logitlerin eş zamanlı kullanıldığı bir model oransal odds modelidir.

$$\text{Logit}[P(y^* \leq j|x)] = \alpha_j + \beta'X \quad j = 1, \dots, J - 1. \quad (11)$$

Her birikimli logit kesme noktasına sahiptir. $P(y^* \leq j|x)$ olasılık değeri için, x sabit iken j artmaktadır. Bu nedenle j değeri kadar α_j vardır ve logit, bu olasılığın artan bir fonksiyonudur. Bu model, her logit için aynı β etkisine sahiptir (Arı ve Yıldız, 2014: 11).

Şekil 2.5 Sıralı Lojistik Regresyon Modelinde X Değerleri İçin Y^* Dağılımı

Kaynak: Long, 1997: 120

Yukarıdaki şekilde $Y=4$ kategoriden oluşmaktadır. Bu nedenle 3 eşik değeri τ bulunmaktadır. Gözlenen X değişkenlerin y^* dağılımı görülmektedir. Öncelikle, $y=1$ iken y^* , $\tau_0 = -\infty$ ile τ_1 arasında düşmektedir ve olasılığı $P(y_i = 1|X_i) = P(\tau_0 \leq y_i^* < \tau_1|X_i)$ şekilde gösterilmektedir (Long, 1997: 120).

2.5. Paralel Eğimler Varsayımı

Paralel eğimler varsayımı gereği oransal odds modelinin eğim parametreleri farklı kategoriler için değişmemektedir. Bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasındaki korelasyon, bağımlı değişkenin kategorilerine göre değişmemektedir. Bağımlı değişken kategorileri birbirine paraleldir (Arı ve Yıldız, 2014: 10). Oransal odds modeli, paralel eğimler varsayımını sağlayan sıralı lojistik regresyon denklemdir (Williams, 2016: 9). Sıralı lojistik regresyonda oransal odds modeli varsayımı, paralel eğimler varsayımı olarak da

bilinmektedir (Long, 1997: 140). Paralel regresyon, m'ye eşit ve daha düşük sonuçların birikimli olasılık modeli ile gösterilebilmektedir.

$$P(y \leq m|x) = F(\tau_m - x\beta)$$

Birikimli olasılık, $\tau_m - x\beta$ 'nın F birikimli dağılımının ölçülmesiyle bulunmaktadır. Tüm m kategorileri için farklı kesme noktalı ikili cevap değişken modeli aynı β eğim katsayısı ile tahmin edilmektedir.

$$\tau_m - x\beta = (\tau_m - \beta_0) - \sum_{k=1}^K \beta_k x_k \quad (12)$$

$y \leq 1$ için,

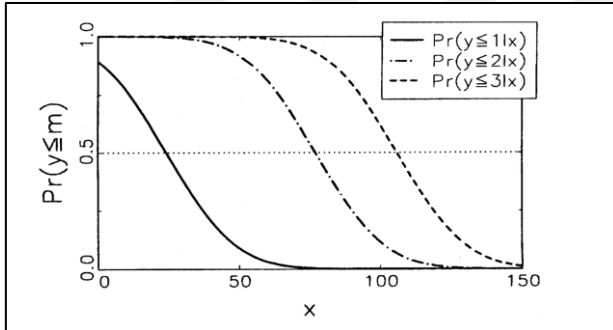
$$P(y \leq 1|x) = F\left((\tau_1 - \beta_0) - \sum_{k=1}^K \beta_k x_k\right)$$

$\tau_1 - \beta_0$ kesme noktasıdır.

$y \leq 2$ için,

$$P(y \leq 2|x) = F\left((\tau_2 - \beta_0) - \sum_{k=1}^K \beta_k x_k\right)$$

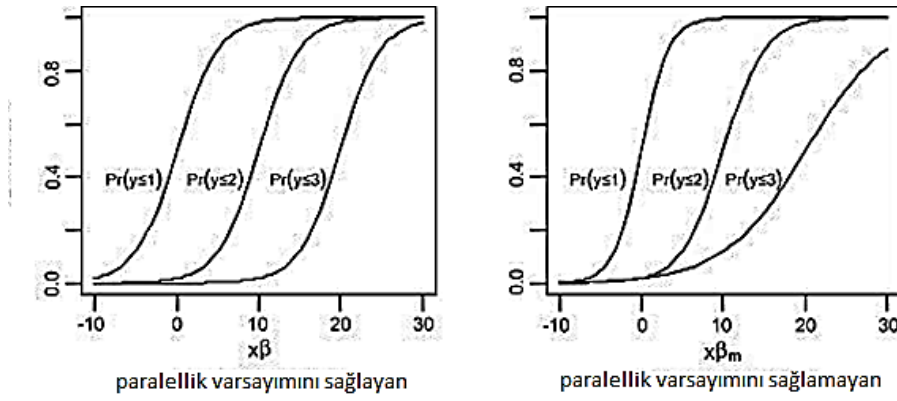
$\tau_2 - \beta_0$ kesme noktasıdır. Burada görüldüğü gibi sabit terim, kesme noktası eşik değerlerine göre değişmekte fakat açıklayıcı değişken X'in katsayısı değişmemektedir.

Şekil 2.6 Paralel Eğimler Varsayımı

Kaynak: Long, 1999: 141.

Şekil 2.6'da bağımlı değişkenin 4 sıralı kategorisi sonucunda, $\tau_1 - \beta_0$, $\tau_2 - \beta_0$, $\tau_3 - \beta_0$ kesme noktasına sahip 3 eğrinin birikimli olasılık grafiği görülmektedir (Long, 1999: 140-141). Kesme parametreleri farklı olduğu için eksen üzerinde eğrilerin yerleri farklıdır, fakat eğim parametreleri değişmediği için eğriler birbirine paraleldir.

Şekil 2.7 Paralellik Varsayımını Sağlayan ve Sağlamayan Eğriler

Kaynak: Fullerton ve Xu, 2012: 183

Şekil 2.7’de paralellik varsayımını sağlayan ve sağlamayan modellerin grafikleri görülmektedir. Paralellik varsayımının sağlanmadığı modelde eğimler farklı olduğu için eğriler birbirine paralel değildir.

Sıralı lojistik regresyonda farklı kategorilerin paralelliği sınanmaktadır ve varsayımın sağlanıp sağlanmadığına karar verilmektedir. Eğer varsayım sağlanmıyorsa, sonuçlarla ilgili yapılan yorumlar yanlış olacaktır. Bu nedenle bu varsayımın test edilmesi, eğer varsayım sağlanmıyorsa farklı alternatif yöntemlere başvurulması gerekmektedir (Arı ve Yıldız, 2014: 10).

2.6. Genelleştirilmiş Sıralı Lojistik Regresyon

Bağımlı değişkenin sıralı nitel olduğu modellerde, bazen paralel eğimler varsayımı sağlanamamaktadır. Bu durumda multinominal analiz teknikleri kullanılmaktadır. Fakat multinominal analiz teknikleri bağımlı değişkenin sıralı yapısını görmezden gelerek, sınıflı (nominal) bir yapıda olduğunu varsayar. Bu nedenle paralellik varsayımının sağlanmadığı durumlarda multinominal analizler kullanmak bilgi kaybına neden olmaktadır. Bu noktada paralel eğimler varsayımında esneklik sağlayan ve sıralı yapıyı dikkate alan yeni bir model önerilmektedir. Fu (1998), paralellik varsayımını sağlamayan birikimli logit modelleri kullanan Genelleştirilmiş Sıralı Logit yöntemini önermiştir. Bu modelde bağımsız değişkenin bağımlı değişkene odds (fark) oranı etkisi eşit olmamakta ve β katsayısı bağımlı değişkenin her bir kategorisi için farklı tahmin edilmektedir (Arı ve Yıldız, 2014: 11). Eşik değerleri, bağımlı değişken kategorilerini iki gruba ayırır. İlk katsayı vektörü, en düşük kategori ve daha yüksek kategoriler olarak ikiye ayrılan modelden elde edilmektedir. İkinci katsayı vektörü, düşük olan ilk 2 kategori ile daha yüksek olan kategorilerin oluşturduğu modelden elde edilmektedir. Bu yöntemde modeller, $j-1$ ’inci katsayı vektörü ilk kategoriden $j-1$ ’e kadar

olanlar ile j kategorisinin modellenmesi sonucunda elde edilmektedir. Genelleştirilmiş sıralı lojistik regresyonu, eş zamanlı $j-1$ adet lojistik regresyon modeli gibidir. Fakat bu modeller için kategoriler yukarıda belirtildiği gibi olmalıdır (Hilbe, 2009: 375).

Genelleştirilmiş sıralı logit modeli;

$$\ln \left(\frac{\Pr\{y \leq j|x\}}{\Pr\{y > j|x\}} \right) = \tau_j - x\beta_j \quad (1 \leq j < J) \quad (13)$$

Burada j bağımlı değişkenin sıralı kategorilerini, x bağımsız değişkenler vektörünü, τ kesme noktasını (eşik değerini), β ise logit katsayılar vektörünü ifade etmektedir. β parametresindeki j indisi her bir bağımsız değişkenin katsayısının kesme noktalarına göre farklı tahmin edilebileceğini göstermektedir. Son yıllarda bu yöntemin kullanımı sosyal bilimlerde oldukça fazladır fakat diğer yöntemlere göre fazla parametre tahmini yapıldığı için daha az etkindir (Fullerton ve Xu, 2012: 184).

$$P(Y_i > j) = g(X\beta_j) = \frac{\exp(\alpha_j + X_i\beta_j)}{1 + \{\exp(\alpha_j + X_i\beta_j)\}}$$

$$j = 1, 2, \dots, J-1. \quad (14)$$

J sıralı bağımlı değişkenin kategori sayısıdır. Y 'nin 1'den J 'ye kadar her bir değeri için olasılıklar belirlenebilmektedir.

$$P(Y_i = 1) = 1 - g(X_i\beta_1)$$

$$P(Y_i = j) = g(X_i\beta_{j-1}) - g(X_i) \quad j=2, \dots, J-1. \quad (15)$$

$$P(Y_i = J) = g(X_i\beta_{J-1})$$

Bağımlı değişken kategorisi $J=2$ olduğunda, genelleştirilmiş sıralı logit modeli lojistik regresyon modeline eşittir. $J>2$ olduğunda, genelleştirilmiş sıralı logit modeli, bağımlı değişkenin kategorilerinin birleştirildiği bir dizi ikili logit modeline eşit olur. Örneğin; bağımlı değişkenin 4 kategoriden oluştuğu varsayılırsa $J=1$ için, 1.kategori diğerleri ile karşılaştırılır. $J=2$ için, 1. ve 2. kategoriye karşı 3. ve 4. kategoriler karşılaştırılır. $J=3$ için, 1. 2. ve 3. kategoriler 4. kategorilerle karşılaştırılır. Bu durumda Genelleştirilmiş sıralı lojistik regresyonda β katsayıları j 'nin bazı değerleri için aynı tahmin edilirken, diğerleri için farklı tahmin edilebilmektedir (Williams, 2006: 59).

2.7. Kısmi Oransal Odds Modeli (Partial Proportional Odds)

Kısmi oransal odds modeli, Peterson ve Harrell (1990) tarafından modeldeki değişkenlerin bir kısmının oransal odds veya paralel eğimler varsayımını sağlamadığı durumlar için önerilmiştir. Kısmi oransal odds modeli Peterson ve Harrell tarafından kısıtlı ve kısıtsız olmak üzere 2 grupta incelenmiştir. Burada kısıtsız kısmi oransal odds modeli açıklanacaktır.

Teorik veya ampirik nedenlere dayanarak, paralel eğimler varsayımının bir modeldeki belirli değişkenler için mantıklı fakat, başka bir değişken grubu için mantıksız olduğuna karar verilebilir. Genelleştirilmiş sıralı logit modelinde paralel eğimler varsayımı tüm değişkenler için dikkate alınmamaktadır. Kısmi oransal odds modeli, ampirik olarak paralellik varsayımını sağlayan değişkenler için bu varsayımı önemsemektedir. Bu nedenle kısmi oransal odds modeli, genelleştirilmiş sıralı logit modeline göre daha verimli bir alternatiftir.

$$\ln \left(\frac{\Pr\{y \leq j|x\}}{\Pr\{y > j|x\}} \right) = \tau - x\beta - \omega\eta_j \quad (1 \leq j < J) \quad (16)$$

Burada j bağımlı değişkenin sıralı kategorilerini, x ve ω bağımsız değişkenler vektörünü, τ kesme noktasını (eşik değerini), β her bir kesme noktası regresyonuna karşılık gelen sabit logit katsayılar vektörünü ve η ise her bir kesme noktası regresyonuna karşılık gelen değişen logit katsayılar vektörünü ifade etmektedir (Fullerton ve Xu, 2012: 184).

Oransal oddsa sahip yani paralel eğimler varsayımını sağlayan değişkenlerin katsayısı “ β ” ve paralel eğimler varsayımını sağlamayan değişkenlerin katsayısı “ η ” olmak üzere burada iki farklı katsayı vektörü tahmin edilmektedir. Paralel eğimler varsayımının bazı parametrelerce sağlanıp, bazıları tarafından sağlanamaması nedeniyle bu yöntem “kısıtlandırılmamış kısmi oransal odds modeli” olarak adlandırılmaktadır (Dağlıoğlu ve Erbaş, 2017: 16). “ β ” tüm kategoriler için aynı odds oranlarının hesaplanmasını sağlarken, “ η ” tüm kategoriler için farklı odds oranlarının hesaplanmasına neden olur. Modelde tüm j ’ler için η_j sıfıra eşit ise bu model oransal odds modeline dönüşür. Bu nedenle modeldeki bağımsız değişkenler için paralel eğimler varsayımı testi, η_j katsayısının yokluk hipotezi testidir. $\eta_j = 0$ ise, model yalnızca $\alpha_1 + X_i'\beta$ kullanılarak Y ’nin iki gruba ayrıldığı $Y=0$ ile $Y>0$ karşılaştırılmasından elde edilen odds oranları tahmin edilir, ancak $\eta_j \neq 0$ ise $\omega'\eta_j$ tarafından $\alpha_j + X_i'\beta$ modelinde artan kümülatif olasılıklı odds oranları tahmin edilir (Peterson ve Harrell, 1990: 208). η_j katsayısı aynı zamanda modelde odds oranının artışındaki değişimi gösterir. Paralel eğimler varsayımının hangi değişkenler tarafından sağlanmadığını belirler.

Modelde logit değerlerinin hesaplanmasında yine η_j katsayısı kullanılmaktadır. η_j katsayısının belirtilen özelliklerinden hareketle kısmi oransal odds modelinin avantajlı bir alternatif model olduğu görülmektedir (Dağlıoğlu ve Erbaş, 2017: 17).

2.8. Paralel Eğimler Varsayımının Test Edilmesi

Sıralı lojistik regresyonda paralel eğimler varsayımı, modeldeki katsayıların bağımlı değişkenin kategorilerine göre sabit olup olmadığını ifade etmektedir. Bu varsayım sağlanmaması katsayıların yanlış tahmin edilip yanlış yorumlanması açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle paralel eğimler varsayımının test edilmesi gerekmektedir.

$$H_0: \beta_1 = \beta_2 = \dots = \beta_{J-1} = \beta \quad (17)$$

J adet kategoriye sahip bağımlı değişkenin, J-1 adet ikili lojistik regresyonun tahmin edilmesiyle elde edilen β eğim katsayılarının birbirine eşitliği test edilerek, varsayım ile ilgili bilgiye ulaşılabilmektedir. Eğer katsayılar birbirine eşit ise paralel eğim varsayımı sağlanmaktadır. Eşitsizlik söz konusu ise varsayım sağlanmamaktadır (Long, 1997: 141).

2.8.1. Wald Testi

Wald testi, incelenecek katsayının tahmininin, standart hatasına bölünerek hesaplanmaktadır. Standart normal dağılımlı Z istatistiğidir. Z istatistiğinin karesi (Z^2), yaklaşık olarak 1 serbestlik dereceli χ^2 istatistiğine eşittir. Wald testi ilgili değişkenle, en çok benzerlik tahmincisini, standart hatasını ki-kare istatistiğini ve p değerini de hesaplamaktadır.

$$\text{Wald istatistiği} = \frac{\hat{\beta}}{s_{\hat{\beta}}} \sim N(0,1) \text{ veya } Z^2 \sim \chi^2(\text{sd}=1)$$

$$\text{logit}P_1(X) = \alpha + \beta_1X_1 + \beta_2X_2 \quad (18)$$

$$\text{logit}P_2(X) = \alpha + \beta_1X_1 + \beta_2X_2 + \beta_3X_3 \quad (19)$$

Wald istatistiği ile tek katsayının anlamlılığı aşağıdaki gibi test edilmektedir. Denklemlerde farklı olan β_3 katsayısının anlamlılığı testinde, temel hipotez $H_0: \beta_3 = 0$ şeklinde kurulmuştur. Test istatistiği de $Z = \frac{\hat{\beta}_3}{s_{\hat{\beta}_3}} \sim N(0,1)$ olarak belirtilmektedir. Test istatistik değeri, standart normal tablo değeri ile karşılaştırılarak karar verilmektedir. Wald testinde birden fazla parametre tahmini için matris formülü gerekmektedir (Kleinbaum ve Klein, 2010: 138).

2.8.2. Olabilirlik Oran Testi (Likelihood Ratio Test)

Kısıtlı ve kısıtsız iki modelin tahmin edilen katsayılarının karşılaştırıldığı log olabilirlik fonksiyonuna dayanan bir testtir. $K(M-2)$ serbestlik dereceli, χ^2 (ki-kare) dağılımı gösteren bir testtir. K ; bağımsız değişken sayısını, M ; bağımlı değişkenin kategori sayısını ifade etmektedir. LR ki-kare testi olarak da adlandırılır (Fullerton ve Xu, 2018: 187).

$$LR = -2 \ln L_1 - (-2 \ln L_2) = -2 \ln \left(\frac{L_1}{L_2} \right) \quad (20)$$

L_1 paralellik varsayımını sağlayan (kısıtlanmış) modeli, L_2 paralellik varsayımını sağlamayan (kısıtlanmamış) modeli ifade etmektedir. Hipotezler aşağıda olduğu gibi kurulmaktadır. Temel hipotez katsayıların birbirine eşit olduğunu belirtmekte yani paralellik varsayımının sağlandığını ifade etmektedir.

$$H_0: \beta_1 = \dots = \beta_{J-1} \quad (21)$$

$$H_1: \beta_1 \neq \dots \neq \beta_{J-1} \quad (22)$$

LR test istatistiği ile χ^2 tablo değeri karşılaştırılarak karar verilir. Küçük örneklemelerde Olabilirlik oran testi ve Wald testi farklı sonuçlar verse de asimptotik olarak eşittir (Fullerton ve Xu, 2018: 187; Kleinbaum ve Klein, 2010: 134).

2.8.3. Brant'ın Wald Testi

Brant (1990) tarafından geliştirilen Wald testi, her bir değişken için paralel eğimler varsayımını test edebilmektedir. J adet kategoriye sahip bağımlı değişkenden elde edilen, $J-1$ adet ikili logit modelinin tahmin edilen β_{j-1} katsayılarının eşitliğini ve her bir değişken için tahmin edilen katsayıların eşitliğini test etmektedir. $J-1$ tane ikili logit modelinin tahmin sonuçları birleştirilir $\hat{\beta}^* = (\hat{\beta}'_1, \hat{\beta}'_2, \dots, \hat{\beta}'_{J-1})'$ ve $\hat{\beta}^{**}$ 'nin varyans-kovaryans matrisi oluşturulur. Wald testi, $H_0: \beta_1 = \dots = \beta_{J-1}$ temel hipotezi ile kurulur. Bu hipotez $H_0: D\beta^* = 0$ olarak da gösterilmektedir.

$$D = \begin{pmatrix} I & -I & 0 & \dots & 0 \\ I & 0 & -I & \dots & 0 \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ I & 0 & 0 & \dots & -I \end{pmatrix}$$

Wald istatistiği;

$$W = (D\hat{\beta}^*)' [D\widehat{Var}(\hat{\beta}^*)D']^{-1} (D\hat{\beta}^*)$$

J-2 serbestlik dereceli χ^2 dağılımı gösterir. Bireysel değişkenler için hipotez, $H_0: \beta_{k1} = \dots = \beta_{k,J-1}$ olarak kurulmaktadır. Test edilecek katsayılar karşılık gelen satır ve sütunlar D, $\hat{\beta}^*$ ve $\widehat{Var}(\hat{\beta}^*)$ matrislerinden seçilerek J-2 serbestlik derecesiyle test edilebilir (Long,1997:144).

Wald ve LR testleri, hem değişkene özgü hem de paralel eğimler varsayımı gibi çok amaçlı testler için kullanılmaktadır. Parametrelere bir ya da daha fazla kısıtlama uygulamaya elverişlidirler. Fakat Brant (1990)'a göre, paralel eğimler varsayımının ihlal edildiğini söylemek için varsayım testlerinde temel hipotezin reddedilmesi yeterli değildir. Anlamlı bir Wald ya da LR istatistiği, doğrusal tahmincinin yanlış tanımlandığı, hata varyansının sabit olmadığı veya lojistik olmayan bağlantı fonksiyonunun tercih edildiği anlamına gelebilmektedir (Fullerton ve Xu, 2018: 187).

Brant Testi,

$\delta_1 = 0 ; E(\tilde{\beta}_j) \approx \beta_1 + \delta_j \beta_1 \quad (j = 1, \dots, k-1)$ olarak kurulmaktadır. $\tilde{\beta}$, en çok olabilirlik yöntemiyle tahmin edilmiş katsayıdır. Bu ifade, $\tilde{\beta}$ için doğrusal olmayan regresyon denkleminin bir türüdür. $\delta_j = 0$ testi, $\tilde{\beta}$ 'nın ters ağırlıklandırılmış varyans-kovaryans matrisinde, $\tilde{\beta}$ 'nın ağırlıklandırılmış regresyonunun tahmin edilmesiyle oluşturulmaktadır. Test istatistiği;

$$\chi^2 = \delta^1 \hat{V}(\delta)^{-1} \delta \quad (\hat{V}(\delta) ; \delta \text{ varyans-kovaryans matrisi})$$

k-2 serbestlik dereceli χ^2 dağılımı gösterir (Brant,1990:1174).

LR testi, tüm değişkenlerin katsayılarının eş zamanlı olarak eşitliğini test etmektedir. Buna göre, bazı değişkenlerin katsayılarının, diğer değişkenler farklıyken ikili denklemlere karşı özdeş olup olmadığı belirlenemez. Bu amaçla, Brant'ın Wald testi, her bir değişken için paralel regresyon varsayımını ayrı ayrı test ettiği için daha kullanışlıdır. (Long ve Freese, 2001: 151).

2.9. Uyum İyiliği Ölçüleri

Regresyon modelindeki standart R^2 gibi, nitel tercih modellerinde modelin açıklama gücünü gösterebilen, sınırları belli ve kolaylıkla yorumlanacak bir ölçüye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu modellerde ortalama P ve varyans $P(1-P)$ olmak üzere P 'ye bağlı parametrelerdir. Doğrusal modellerdeki gibi ortalama ve varyans iki ayrı parametre değildir. Bu nedenle hesaplanacak belirlilik katsayısı oldukça küçük bir değer alacağından modelin uygunluğu ölçmede farklı ölçüler kullanılmaktadır. Bu nedenle Pseudo (sözde) R^2 denilen

farklı R^2 ölçüleri geliştirilmektedir. Bu ölçüler genellikle varyans ölçmeye değil, benzerlik oranındaki değişimleri ölçmeye yöneliktir. (Çağlayan ve Astar, 2010: 3; Güriş ve Çağlayan, 2010: 677).

2.9.1. Sapma İstatistiği ile Pseudo- R^2

$Pseudo - R^2 = \frac{D}{n+D}$ şeklindedir. Burada n gözlem sayısı ve

$$D = -2 \ln \left(\frac{L_0}{L_1} \right) = -2(\ln L_0 - \ln L_1) \text{ şeklindedir.}$$

L_0 modelde bağımsız değişken olmaması durumundaki benzerlik fonksiyonunun alabileceği maksimum değeri, L_1 ise tahmin edilen modelin benzerlik fonksiyonu değerini ifade etmektedir (Güriş ve Çağlayan, 2010: 677).

2.9.2. McFadden- R^2 ölçüsü

McFadden'in "benzerlik oranı indeksi" olarak da bilinen R^2 , sadece sabit parametrenin olduğu model ile tüm parametreleri içeren modeli karşılaştırır. McFadden'in R^2 denklemi;

$$R_{MCF}^2 = 1 - \frac{\ln \hat{L}(M_{full})}{\ln \hat{L}(M_{intercept})}$$

şeklindedir. Burada M_{full} tüm parametreleri içeren modeli, $M_{intercept}$ yalnızca sabit parametre içeren modeli temsil etmektedir. Bu değerlerin logaritmik benzerlik oranları ile R_{MCF}^2 değeri hesaplanmaktadır. Eğer M_{full} ve $M_{intercept}$ değerleri birbirine eşit olursa $R_{MCF}^2=0$ olacaktır fakat R_{MCF}^2 hiçbir zaman tam olarak 0'a eşit olamaz. Modele eklenen her yeni değişken R_{MCF}^2 değerini daima arttırmaktadır. Bu nedenle düzeltilmiş R_{MCF}^2 kullanılması önerilmektedir. Düzeltilmiş R_{MCF}^2 denklemi;

$$\bar{R}_{MCF}^2 = 1 - \frac{\ln \hat{L}(M_{full}) - K^*}{\ln \hat{L}(M_{intercept})}$$

olarak ifade edilmektedir. K^* parametre sayısını belirtmektedir (Long ve Freese, 2001: 84).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİĞİN GENELLEŞTİRİLMİŞ SIRALI LOGİT YAKLAŞIMI İLE ANALİZİ

Çalışmada eğitim seviyelerine göre genç işsizliğin genelleştirilmiş sıralı logit modeli ile analizi yapılmıştır. Bağımlı değişkenin sıralanabilir nitel değişken olduğu durumlarda sıralı logit regresyon analizi kullanılmaktadır. Sıralı logit modelinin temel varsayımı olan paralel eğimler varsayımının sağlanmadığı durumlarda, sıralı logit modeli yerine kullanılacak alternatif yöntemler geliştirilmiştir. Genelleştirilmiş sıralı logit modeli bu alternatif yöntemlerden biridir. Bu bölümde öncelikle çalışmada kullanılan veri ve değişkenler açıklanacak, daha sonra analiz sonuçlarına yer verilecektir.

3.1. Veri Seti ve Değişkenler

Çalışmada, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)’nin uygulamış olduğu hanehalkı işgücü anketinden elde edilen veriler kullanılmıştır. 2014, 2015 ve 2016 yıllarına ait anket verilerinden 15-29 yaş grubu işsiz bireyler seçilerek veri seti birleştirilmiştir. Toplam gözlem sayısı 24286’dır. Gençler ile ilgili yapılan çalışmalarda belirlenen genç yaş aralığı çalışmalara göre farklılık göstermektedir. BM’nin genç tanımı 15-24 yaş aralığını kapsamaktadır. Ancak Yentürk ve Başlevent’in (2007) çalışmalarında belirtildiği üzere tüm dünyada ve Türkiye’de 15-24 yaş grubunun eğitimde kalma süresi uzamıştır. Ayrıca Avrupa Birliği, gençlik istatistiklerinde genellikle 15-29 yaş aralığını kullanmaktadır. Buradan hareketle bu çalışmada genç yaş aralığı 15-29 olarak belirlenmiştir. Ankete katılan bireylerin en son tamamladıkları okula göre eğitim seviyelerini belirleyen yanıtlar; “bir okul bitirmeyen (0)”, “ilkokul (1)”, “ortaokul ve ilköğretim (2)”, “genel lise (3.1)”, “mesleki veya teknik lise (3.2)”, “2,3 ve 4 yıllık eğitim veren yüksekokul veya fakülte (4)”, “yüksek lisans (5 ve 6 yıllık fakülteler dahil) veya doktora (5)” olmak üzere 7 kategoriye ayrılmıştır. Bu kategorilerden bir kısmı, seviyelerinin eşit olması veya gözlem sayısının azlığı nedeniyle birleştirilmiştir. Eğitim seviyesi, “eğitimsiz (0)”, “ilköğretim mezunu (1)”, “lise mezunu (2)”, “üniversite mezunu (3)” olmak üzere 4 kategori ile yeniden oluşturulmuştur. Eğitim seviyelerine göre genç işsiz bireylerin demografik özelliklerini belirten değişkenler ve iş arama kanalları ile iş tecrübeleri bağımsız değişkenler olarak modelde yer almıştır. Tabloda 3.1’de analizde yer alan değişkenlerin betimleyici istatistikleri verilmiştir.

Tablo 3.1 Frekans Tablosu

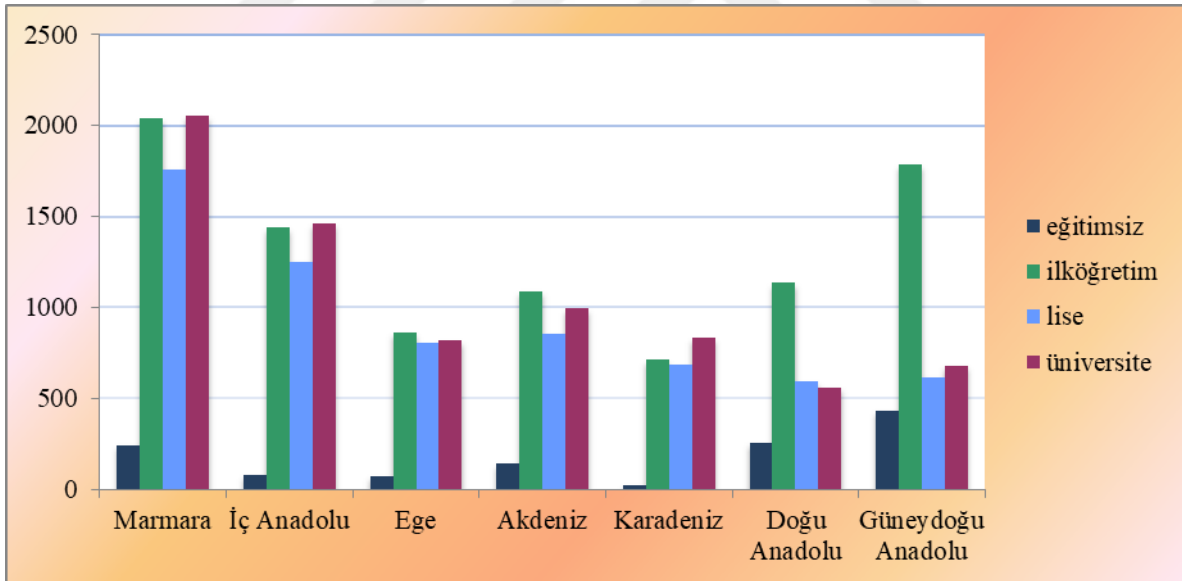
Değişken	Frekans (N)	Yüzde(%)
Eğitim Seviyesi		
Eğitimsiz	1248	5,14
İlköğretim	9061	37,31
Lise	6566	27,04
Üniversite	7411	30,52
Bölgeler		
Marmara	6100	25,12
İç Anadolu	4232	17,43
Ege	2556	10,52
Akdeniz	3077	12,67
Karadeniz	2255	9,29
Doğu Anadolu	2544	10,48
Güneydoğu Anadolu	3522	14,50
Cinsiyet		
Kadın	9994	41,25
Erkek	14292	58,85
Yaş		
15	403	1,66
16	686	2,82
17	1039	4,28
18	1543	6,35
19	1543	6,42
20	1597	6,58
21	2031	8,36
22	2248	9,26
23	2341	9,64
24	2250	9,26
25	2109	8,68
26	1908	7,86
27	1685	6,94
28	1513	6,23
29	1373	5,65

Tablo 3.1 Frekans Tablosu (Devamı)

Değişken	Frekans(N)	Yüzde(%)
Doğduğu İlde Yaşama		
Doğduğu İlde Yaşayanlar	16236	66,85
Doğduğu İlde Yaşamayanlar	8050	33,15
Medeni Durum		
Bekar	19645	80,99
Evli	4641	19,11
Tecrübe		
Yok	20554	15,37
Var	3732	84,63
Doğrudan İşverene Başvurma		
Başvuranlar	16645	69,72
Başvurmayanlar	7228	30,28
İŞKUR'a Başvurma		
Başvuranlar	6386	26,75
Başvurmayanlar	17487	73,25
Yakınlardan Ricada Bulunma		
Başvuranlar	21678	9,19
Başvurmayanlar	2195	90,81
Özel İstihdam Kurumlarına Başvurma		
Başvuranlar	5411	22,67
Başvurmayanlar	18462	77,33
Yıl		
2014	8063	33,20
2015	8005	32,96
2016	8218	33,84
	24286	100

Eğitim seviyesine göre veri setinin frekans dağılımı incelendiğinde, en fazla katılımın 9061 kişi ile ilköğretim mezunu genç işsizlerden oluştuğu görülmektedir. İkinci sırada 7411 kişi ile üniversite mezunu genç işsizler yer almaktadır. Eğitimsiz genç işsiz sayısı 1248 iken, lise mezunu genç işsiz sayısı 6566'dır. Genç işsizlerin bölge bazında oranları incelendiğinde %25,12 ile en çok katılımın Marmara bölgesinden olduğu görülmektedir. Diğer bölgelerin katılımı ise; İç Anadolu bölgesi %17,45, Ege bölgesi %10,52, Akdeniz bölgesi %12,67, Karadeniz bölgesi %9,29, Doğu Anadolu bölgesi %10,48, Güneydoğu Anadolu bölgesi

%14,50'dir. Genç işsizlerin cinsiyete göre dağılımı %41,25 oranında kadın, %58,75 oranında erkek şeklindedir. Genç işsizlerin yaş dağılımı; 15-19 yaş grubu %21,54, 20-24 yaş grubu %43,10, 25-29 yaş grubu %35,36'dır. Genç işsizlerin %66,85'i doğduğu ilde yaşamakta, %33,15'i doğduğu il dışında başka bir ilde yaşamaktadır. Verinin %80,99'u bekar genç işsizlerden, %19,11'i evli genç işsizlerden oluşmaktadır. Genç işsizlerin %15,37'i herhangi bir iş tecrübesine sahip değilken, %84,63'ü bir iş tecrübesine sahiptir. İş aramada başvuru kanalları, doğrudan bir işverene başvurma, İŞKUR'a başvurma, özel istihdam kurumlarına başvurma ve iş bulma konusunda genç işsizlerin yakınlarından ricada bulunmaları şeklinde belirlenmiştir. Doğrudan bir işverene başvurmayan gençlerin oranı %30,28, başvuranların oranı %69,72'dir. İŞKUR'a başvuranlar %26,75, başvurmayanlar %73,25 oranındadır. İş ararken özel istihdam kurumlarına başvuranlar %22,67, başvurmayanlar ise %77,33 oranındadır. İş bulma konusunda yakınlarından ricada bulunan gençlerin oranı %90,81'dir. Buradan anlaşıldığı üzere, doğrudan işverene başvurma ve yakınlardan ricada bulunma, en yoğun başvuru kanallarıdır. İŞKUR ve özel istihdam ofislerinin genç işsizler arasında daha az tercih edilen iş arama kanalları olduğu görülmektedir.

Şekil 3.1 Genç İşsizlerin Bölgelere Göre Eğitim Seviyeleri

Türkiye'nin coğrafi bölgelerinde eğitim seviyelerine göre genç işsiz dağılımı Şekil 3.1'de görülmektedir. Eğitimsiz genç işsiz sayısının tüm bölgelerde eğitimli genç işsiz sayısından düşük olduğu görülmektedir. Zorunlu eğitim sisteminin hayata geçirilmesi ve eğitim olanaklarının artması bu durumu açıklamaktadır. Eğitimli genç işsizler incelendiğinde, Marmara, İç Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde diğer eğitim seviyelerine göre üniversite mezunu genç işsizlerin sayısının daha fazla olduğu görülmektedir. Ege, Akdeniz, özellikle

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde ilköğretim mezunu genç işsizlerin sayısının diğer eğitim seviyelerindeki genç işsiz sayısından fazla olduğu görülmektedir.

3.2. Yöntem ve Bulgular

Modelde yer alan değişkenlerin açıklamaları tablo 3.2’de verilmektedir. Bağımlı değişken, genç işsizlerin eğitim seviyeleri olarak belirlenmiş, bağımlı değişken kategorileri; eğitimsiz-ilköğretim-lise-üniversite mezunu genç işsizler şeklinde sıralanarak oluşturulmuştur.

Tablo 3.2 Değişkenlerin Açıklamaları

Bağımlı Değişken	Değişken Türü	Temel Düzey	Kategoriler
Eğitim Seviyesi	<i>Sıralı Nitel</i>	Eğitimsiz	Eğitimsiz-İlköğretim-Lise-Üniversite
Bağımsız Değişkenler	Değişken Türü	Temel Düzey	Kategoriler
Bölge	<i>Nitel</i>	Marmara	Marmara- İç Anadolu- Ege- Akdeniz- Karadeniz- Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu
Cinsiyet	<i>Nitel</i>	Erkek	Erkek-Kadın
Yaş	<i>Sürekli</i>		Yaş Grubu: 15-29
Doğduğu İlde Yaşama	<i>Nitel</i>	Hayır	Evet-Hayır
Medeni Durum	<i>Nitel</i>	Bekar	Bekar-Evli
Tecrübe	<i>Nitel</i>	Yok	Var-Yok
<i><u>İş Arama Kanalları</u></i>			
Doğrudan İşverene Başvurma	<i>Nitel</i>	Hayır	Evet-Hayır
İşkur’a Başvurma	<i>Nitel</i>	Hayır	Evet-Hayır
Özel İstihdam Kurumlarına Başvurma	<i>Nitel</i>	Hayır	Evet-Hayır
Yakınlarından Ricada Bulunma	<i>Nitel</i>	Hayır	Evet-Hayır
Yıl	<i>Nitel</i>	2014	2014-2015-2016

Bağımsız değişkenler; bölge, cinsiyet, yaş, doğduğu ilde yaşama, medeni durum, iş tecrübesi, iş arama kanalları şeklindedir. Veriler 2014-2016 yıllarını kapsadığı için yılın etkisini görebilmek adına yıl faktörü kukla değişken olarak modele eklenmiştir.

Tablo 3.3 Sıralı Logit Tahmin Sonuçları

Değişkenler	Katsayılar	Standart Hata	Odds oranları	p-değerleri
İç Anadolu	0,1973***	0,0394	1,2182	0,000
Ege	-0,0029	0,0459	0,9972	0,950
Akdeniz	-0,1313***	0,0439	0,8769	0,003
Karadeniz	0,2979***	0,0493	1,3470	0,000
Doğu Anadolu	-0,3070***	0,0483	0,7356	0,000
Güneydoğu Anadolu	-0,4191***	0,0443	0,6576	0,000
Cinsiyet	1,0248***	0,0277	2,7866	0,000
Yaş	0,2122***	0,0041	1,2363	0,000
Doğduğu ilde yaşama	-0,5085***	0,0284	0,6014	0,000
Medeni	-1,5327***	0,0368	0,2159	0,000
İşverene Başvurma	-0,7205***	0,0461	1,1082	0,000
Yakınlarından rica	0,1027***	0,0283	0,4865	0,000
İŞKUR'a başvurma	0,2386***	0,0300	1,2694	0,000
Özel istihdama başvurma	1,0253***	0,0329	2,7879	0,000
Tecrübe	-0,9658***	0,0376	0,3807	0,000
2015	0,0751**	0,0312	1,0780	0,016
2016	0,1449***	0,0311	1,1559	0,000

1.N=23.873, LR-ki-kare=9720,85, Pseudo-R²=0,1664.

2. **:0,05 yanılma düzeyinde, ***:0,01 yanılma düzeyinde anlamlıdır.

Analizde, öncelikle sıralı logit modeli tahmin edilmiş ve paralel eğimler varsayımı, olabilirlik oran testi ve Brant testi ile sınanmıştır. Bunun sonucunda, paralel eğimler varsayımının bazı değişkenler tarafından ihlal edildiğine ulaşılmıştır. Tahmin edilen modeldeki bazı eğim katsayılarının ve odds oranlarının bağımlı değişkenin kategorileri arasında farklılık göstermesi sonucunda alternatif yöntemlere başvurulmuştur. Genelleştirilmiş sıralı logit modeli ve kısmi oransal odds modeli paralel eğimler varsayımı için esneklik göstermektedir. Bu nedenle analiz için bu yöntemler kullanılmıştır. Elde edilen bulgular tablolar aracılığıyla sunulmuştur. Analiz, STATA 14 programı kullanılarak uygulanmıştır.

Sıralı logit modeli sonuçları tablo 3.3'teki gibidir. Modelde Ege bölgesi değişkeninin katsayısı istatistiksel olarak anlamlı değildir. 2015 yılı değişkeninin katsayısı %5 yanılma

düzeyinde, diğer değişkenlerin katsayıları %1 yanılma düzeyinde anlamlıdır. Modelin spetikasyon hatası içerip içermediği link testi ile sınıanmaktadır. Link testi istatistiğinin anlamlı olmaması nedeniyle modelin spetikasyon hatası içermediği söylenmektedir ($p=0,999$). Kısaca, model doğru kurulmuştur. Bu aşamadan sonra varsayımlar test edilmektedir. Sıralı logit modelinin temel varsayımı olan paralel eğimler varsayımı, olabilirlik oran testi ve brant testi ile sınıanmaktadır.

Tablo 3.4 Paralellik Varsayımı Test Sonuçları

	Ki-kare istatistiği	Serbestlik derecesi	p-değeri
Olabilirlik oran testi	1179,81	34	0,000
Brant testi	1153,50	34	0,000

Tablo 3.4'deki sonuçlar incelendiğinde test istatistikleri istatistiksel olarak anlamlıdır ve $0,000 < 0,05$ olması nedeniyle, paralel eğimler varsayımının sağlandığını belirten temel hipotez %5 yanılma düzeyinde reddedilmektedir. Olabilirlik oran ve Brant testlerine göre, model paralel eğimler varsayımını ihlal etmektedir. Bu nedenle sıralı logit tahmin sonuçları geçersizdir ve modelin tahmini için diğer alternatif yöntemlerin kullanılması gerekmektedir. Genelleştirilmiş sıralı logit yöntemi, bağımlı değişkenin kategorileri arasındaki geçiş olasılıklarının farklı olabileceğini kabul etmektedir. Bu nedenle bağımlı değişkenin kategori sayısının bir eksiği kadar model tahmin etmektedir (Mert, 2016: 227). Bu modellerin tahmini, bağımlı değişken kategorilerinin ikili gruplandırılarak ayrı ayrı ikili (binary) logit modellerinin tahmin edilmesiyle yapılmaktadır. Genelleştirilmiş sıralı logit modeli tahmin edilmeden önce paralel eğimler varsayımını bozan değişkenler Wald testi ile tespit edilmektedir. Daha önce yapılan Brant testinde tüm değişkenlerin tek tek paralellik varsayımını sağlayıp sağlamadıkları sınıanmaktadır. Tüm değişkenler için bu testlerin sonuçları Ek1 ve 2'de verilmiştir. Her iki test sonucuna göre, Akdeniz bölgesi, işverene başvurma, yakınlardan rica değişkenleri ve 2016 yıl kukla değişkeni paralel eğimler varsayımını sağlamakta, diğer değişkenler bu varsayımı bozmaktadır. Genelleştirilmiş sıralı logit modeli tahmin sonuçları tablo 3.5'te verilmiştir. Paralel eğimler varsayımını sağlamayan değişkenler için her modelde farklı katsayı ve odds oranları tahmin edilmiştir ve Tablo 3.5'de koyu renkle gösterilmiştir.

Tablo 3.5 Genelleştirilmiş Sıralı Logit Tahmin Sonuçları

Bağımlı değişken: Eğitim seviyesi (eğitimsiz=0, ilköğretim mezunu=1, lise mezunu=2, üniversite mezunu=3)												
	<i>Model 1: Temel düzey: eğitimsiz genç işsizler</i>				<i>Model 2: Temel düzey: eğitimsiz+ ilköğretim mezunu genç işsizler</i>				<i>Model 3: Temel düzey: eğitimsiz+ ilköğretim+ lise mezunu genç işsizler</i>			
Değişkenler	Katsayılar	Standart Hata	Odds oranları	P-değerleri	Katsayılar	Standart Hata	Odds oranları	P-değerleri	Katsayılar	Standart Hata	Odds oranları	P-değerleri
İç Anadolu	0,8253	0,1273	2,2825	0,000***	0,1932	0,0469	1,2132	0,000***	0,1374	0,0484	1,1473	0,005***
Ege	0,3485	0,1321	1,4169	0,008***	0,0501	0,0548	1,0514	0,361	-0,1119	0,0575	0,8941	0,051*
Akdeniz	-0,1558	0,0448	0,8557	0,001***	-0,1558	0,0448	0,8557	0,001***	-0,1558	0,0448	0,8557	0,001***
Karadeniz	1,2899	0,2137	3,6323	0,000***	0,3106	0,0592	1,3642	0,000***	0,2520	0,0602	1,2866	0,000***
Doğu Anadolu	-0,8805	0,0928	0,4146	0,000***	-0,2822	0,0555	0,7541	0,000***	-0,1805	0,0641	0,8349	0,005***
Güneydoğu Anadolu	-0,9772	0,0830	0,3764	0,000***	-0,4501	0,0510	0,6376	0,000***	-0,1556	0,0591	0,8559	0,008***
Cinsiyet	0,2590	0,0711	1,2956	0,000***	1,1157	0,0330	3,0516	0,000***	1,1081	0,0345	3,0286	0,000***
Yaş	0,0678	0,0083	1,0701	0,000***	0,2020	0,0046	1,2239	0,000***	0,2978	0,0058	1,3469	0,000***
Doğduğu ilde yaşama	0,1833	0,0723	1,2012	0,011**	-0,4420	0,0340	0,6427	0,000***	-0,6577	0,0344	0,5180	0,000***
Medeni	-1,1984	0,0719	0,3017	0,000***	-1,4551	0,0426	0,2334	0,000***	-1,6674	0,0484	0,1887	0,000***
İşverene başvurma	0,1064	0,0287	1,1123	0,000***	0,1064	0,0287	1,1123	0,000***	0,1064	0,0287	1,1123	0,000***
Yakınlarından rica	-0,7210	0,0469	0,4862	0,000***	-0,7210	0,0469	0,4862	0,000***	-0,7210	0,0469	0,4862	0,000***
İŞKUR'a başvurma	0,4602	0,0833	1,5844	0,000***	0,2947	0,0362	1,3428	0,000***	0,1833	0,0365	1,2011	0,000***
Özel istihdama başvurma	1,3328	0,1461	3,7915	0,000***	1,1671	0,0433	3,2126	0,000***	0,9735	0,0378	2,6471	0,000***
Tecrübe	-0,8328	0,1217	0,4348	0,000***	-0,8831	0,0473	0,4135	0,000***	-1,0709	0,0446	0,3427	0,000***
2015	0,1674	0,0662	1,1822	0,011**	0,0310	0,0358	1,0315	0,011**	0,1085	0,0384	1,1146	0,005***
2016	0,1503	0,0316	1,1622	0,000***	0,1503	0,0316	1,1622	0,000***	0,1503	0,0316	1,1622	0,000***

N= 23.873, LR-ki-kare(43)=10913,66, Pseudo-R²=0,1848. *:0,10 yanılma düzeyinde, **:0,05 yanılma düzeyinde, ***:0,01 yanılma düzeyinde anlamlıdır.

Bağımlı değişkenin 4 kategoriden oluşması nedeniyle, 3 ayrı logit model tahmin edilmektedir. Burada, varsayımı bozan değişkenler için her modelde farklı katsayı ve odds oranı tahmin edilirken, paralellik varsayımını sağlayan değişkenler için her modelde aynı katsayı ve odds oranı tahmin edilmektedir. Model 1'in bağımlı değişken kategorileri eğitimsizler (0) ile eğitilmişler (ilköğretim, lise ve üniversite mezunları (1)); model 2'nin bağımlı değişken kategorileri eğitimsizler ve ilköğretim mezunları (0) ile lise ve üniversite mezunları (1); model 3'ün bağımlı değişken kategorileri lise ve altı eğitim seviyeleri (0) ile üniversite mezunları (1) şeklinde oluşturularak 3 ayrı model tahmin edilmiştir. Tablo 3.5 incelendiğinde eğitimsiz ve eğitilmiş genç işsizlerin modellendiği Model 1'de tüm açıklayıcı değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir. Bölge değişkenlerinin katsayıları dikkate alındığında, İç Anadolu, Ege ve Karadeniz bölgelerinin katsayıları pozitif tahmin edilmiştir. Bu bölgelerde yaşayanların Marmara'da yaşayanlara göre eğitilmiş genç işsiz olma olasılığı fazladır. Akdeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin katsayıları ise negatif tahmin edilmiştir. Bu bölgelerde yaşayanların Marmara'da yaşayanlara göre eğitilmiş işsiz olma olasılığı daha azdır. Değişkenlerin odds (fark) oranları incelenirse, cinsiyet değişkeni için, kadınların erkeklere göre eğitilmiş genç işsiz olma olasılıklarının 1,2956 kat fazla olduğu yorumu yapılmaktadır. Genç işsizlerin yaşları ilerledikçe, eğitilmiş işsiz olma olasılıklarını 1,0701 kat artmaktadır. Doğduğu ilde yaşayanların, doğduğu ilde yaşamayanlara göre eğitilmiş işsiz olma olasılığı 1,2012 kat fazladır. Evlilerin, bekarlara göre eğitilmiş işsiz olma olasılığı 0,3017 kat daha azdır. İş arama kanalları incelendiğinde, işverene başvuranların başvurmayanlara göre eğitilmiş işsiz olma olasılığı 1,11 kat fazladır. Yakınlarından ricada bulunanların, yakınlarından ricada bulunmayanlara göre eğitilmiş işsiz olma olasılığı 0,48 kat daha azdır. Diğer iş arama kanallarının katsayıları pozitifdir ve genç işsizlerin bu kanalları tercih etmesi, tercih etmeyenlere göre eğitilmiş işsiz olma olasılıklarını arttırmaktadır. Tecrübeli olan gençlerin, tecrübesizlere göre eğitilmiş işsiz olma olasılığı 0,4348 kat daha azdır.

Model 2'de bağımlı değişken temel düzey kategorisi eğitimsiz veya ilköğretim mezunu genç işsizlerdir. Ege bölgesi değişkeni dışında diğer tüm değişkenler anlamlı tahmin edilmiştir. İç Anadolu bölgesinde yaşayanların Marmara'da yaşayanlara göre daha yüksek eğitim seviyesinde işsiz olma olasılığı 1,21 kat fazladır. Akdeniz bölgesinde yaşayanların Marmara'da yaşayanlara göre daha yüksek eğitim seviyesinde işsiz olma olasılığı 0,85 kat daha azdır. Karadeniz'de yaşayanların Marmara'da yaşayanlara göre daha yüksek eğitim seviyesinde işsiz olma olasılığı 1,36 kat fazladır. Doğu Anadolu'da yaşayan gençlerin Marmara'da yaşayanlara göre daha yüksek eğitim seviyesinde işsiz olma olasılığı 0,75 kat

daha azdır. Güneydoğu Anadolu'da yaşayanların Marmara'da yaşayanlara göre daha yüksek eğitim seviyesinde genç işsiz olma olasılığı 0,63 kat daha azdır. Model 2'de kadınların erkeklere göre daha yüksek eğitim seviyesinde genç işsiz olma olasılığı 3,05 kat fazladır. Gençlerin yaşları ilerledikçe, daha yüksek eğitim seviyesinde işsiz olma olasılıkları 1,22 kat artmaktadır. Doğduğu ilde yaşayan gençlerin, yaşamayanlara göre daha yüksek eğitim seviyesinde işsiz olma olasılığı 0,64 kat azdır. Evli gençlerin bekarlara göre daha yüksek eğitim seviyesinde işsiz olma olasılığı 0,23 kat düşüktür. Doğrudan işverene başvuranların, başvurmayanlara göre daha yüksek eğitim seviyesinde işsiz olma olasılığı 1,11 kat yüksektir. İş bulmak için yakınlarından ricada bulunanların, bulunmayanlara göre daha yüksek eğitim seviyesinde işsiz olma olasılığı 0,48 kat azdır. İŞKUR'a başvuranların başvurmayanlara göre daha yüksek eğitim seviyesinde işsiz olma olasılığı 1,34 kat fazladır. Özel istihdama başvuranların, başvurmayanlara göre daha yüksek eğitim seviyesinde işsiz olma olasılığı 3,21 kat yüksektir. Herhangi bir işte tecrübesi olan gençlerin, tecrübesi olmayanlara göre daha yüksek eğitim seviyesinde işsiz olma olasılıkları 0,41 kat daha azdır.

Model 3 incelendiğinde, tüm katsayıların anlamlı olduğu görülmektedir. İç Anadolu'da yaşayanların Marmara'da yaşayanlara göre üniversite mezunu işsiz olma olasılığı 1,14 kat fazladır. Ege'de yaşayan gençlerin Marmara'da yaşayanlara göre üniversite mezunu işsiz olma olasılığı 0,89 kat azdır. Akdeniz'de yaşayanların Marmara'da yaşayanlara göre üniversite mezunu işsiz olma olasılığı 0,85 kat daha azdır. Karadeniz'de yaşayanların Marmara'da yaşayanlara göre üniversite mezunu işsiz olma olasılığı 1,28 kat fazladır. Doğu Anadolu'da yaşayanların Marmara'da yaşayanlara göre üniversite mezunu işsiz olma olasılığı 0,83 kat daha azdır. Güneydoğu Anadolu'da yaşayanların Marmara'da yaşayanlara göre üniversite mezunu işsiz olma olasılığı 0,85 kat daha azdır. Kadınların erkeklere göre üniversite mezunu işsiz olma olasılığı 3,02 kat fazladır. Gençlerin yaşı ilerledikçe üniversite mezunu işsiz olma olasılıkları 1,34 kat artmaktadır. Doğduğu ilde yaşayanların, yaşamayanlara göre üniversite mezunu işsiz olma olasılığı 0,51 kat azdır. Evli gençlerin bekarlara göre üniversite mezunu işsiz olma olasılığı 0,18 kat düşüktür. Doğrudan işverene başvuranların, başvurmayanlara göre üniversite mezunu işsiz olma olasılığı 1,11 kat yüksektir. İş bulmak için yakınlarından ricada bulunan gençlerin, ricada bulunmayanlara göre üniversite mezunu işsiz olma olasılıkları 0,48 kat daha azdır. İŞKUR'a başvuranların başvurmayanlara göre üniversite mezunu işsiz olma olasılığı 1,20 kat fazladır. Özel istihdam kurumlarına başvuranların, başvurmayanlara göre üniversite mezunu işsiz olma olasılığı 2,64 kat daha yüksektir. Herhangi bir işte tecrübesi olan gençlerin, tecrübesi olmayanlara göre üniversite mezunu işsiz olma olasılıkları 0,34 kat daha azdır.

İş arama kanallarının katsayıları üç model için karşılaştırılırsa, doğrudan işverene başvurma ve yakınlardan rica değişkenlerinin paralellik varsayımını sağlaması nedeniyle, bu değişkenlerin parametreleri her eğitim seviyesinde aynı etkiyi göstermektedir. Doğrudan işverene başvuran gençlerin, başvurmayanlara göre daha yüksek eğitim seviyesinde işsiz olma olasılığı 1,1123 kat artmaktadır. Kendilerine iş bulmaları için yakınlarından ricada bulunan gençlerin, ricada bulunmayanlara göre daha yüksek eğitim seviyesinde işsiz olma olasılıkları 0,4862 kat daha düşüktür. İş ararken İŞKUR'a başvuran gençlerin, başvurmayanlara göre eğitilmiş işsiz olma olasılığını model 1'e göre 1,5844 kat, model 2'ye göre 1,3428 kat ve model 3'e göre 1,2011 kat fazladır. İş ararken özel istihdam kurumlarına başvuran genç işsizlerin, başvurmayanlara göre eğitilmiş işsiz olma olasılığı model 1'e göre 3,7915 kat daha fazladır. Özel istihdam değişkeni için odds oranları model 2'de 3,2126, model 3'te ise 2,6471 olarak hesaplanmıştır. Özel istihdama başvuranın eğitilmiş genç işsiz olma olasılığı üzerindeki etkisi, eğitim seviyesi arttıkça azalmaktadır.

Genelleştirilmiş sıralı logit modelinin, bağımlı değişkenin her bir kategorisi için farklı parametre tahmini yapması açısından sıralı logit yönteminin gelişmiş bir hali olduğu görülmektedir. Genelleştirilmiş sıralı logit yönteminde çok fazla parametre tahmini yapılması nedeniyle karışık bir yapısı bulunmaktadır ve paralellik varsayımını sağlamayan değişkenlerin tespiti kolaylıkla yapılamamaktadır. Bu nedenlerle genelleştirilmiş sıralı logit modeline eşdeğer bir tahmin yöntemi olan kısmi oransal odds modeli geliştirilmiştir. Daha az parametre tahmini yapılması ve paralellik varsayımını sağlamayan değişkenlerin tespitinin kolaylıkla yapılabilir olması nedeniyle tercih edilebilmektedir. Bu yöntem, genelleştirilmiş sıralı logit yönteminde de olan β parametresine ek olarak, γ (gama) parametresini sunmaktadır. Gama parametresi, oransal olmayan bir modelin parametre farklarını ifade etmektedir. Kısaca gama parametresi, oransallıktan sapmaları göstermektedir (Williams, 2006: 67; Dağlıoğlu ve Oral Erbaş, 2017: 17). Tablo 3.6' da kısmi oransal odds modeli tahmin sonuçları sunulmaktadır. Beta sütununda bulunan değerler genelleştirilmiş sıralı logit yönteminin Tablo 5'te bulunan model 1 değerleri ile aynıdır. Gama 2 ve gama 3 parametreleri, paralellik varsayımını sağlamayan değişkenler için tahmin edilmiştir.

Tablo 3.6 Kısmi Oransal Odds Modeli Tahmin Sonuçları

Beta(β)					Gama-2(γ_2)					Gama-3(γ_3)				
Değişkenler	Katsayılar	Standart Hata	Odds oranları	P-değerleri	Değişkenler	Katsayılar	Standart Hata	Odds oranları	P-değerleri	Değişkenler	Katsayılar	Standart Hata	Odds oranları	P-değerleri
İç Anadolu	0,8253	0,1273	2,2825	0,000***	İç Anadolu	-0,6321	0,1258	0,5315	0,000***	İç Anadolu	-0,6879	0,1311	0,5026	0,000***
Ege	0,3485	0,1321	1,4169	0,008***	Ege	-0,2984	0,1305	0,7420	0,022**	Ege	-0,4604	0,1380	0,6310	0,001***
Akdeniz	-0,1558	0,0448	0,8557	0,001***	Akdeniz					Akdeniz				
Karadeniz	1,2899	0,2137	3,6323	0,000***	Karadeniz	-0,9793	0,2121	0,3756	0,000***	Karadeniz	-1,0379	0,2172	0,3542	0,000***
Doğu Anadolu	-0,8805	0,0928	0,4146	0,000***	Doğu Anadolu	0,5983	0,0930	1,8191	0,000***	Doğu Anadolu	0,7001	0,1044	2,0139	0,000***
Güneydoğu Anadolu	-0,9772	0,0830	0,3764	0,000***	Güneydoğu Anadolu	0,5272	0,0842	1,6941	0,000***	Güneydoğu Anadolu	0,8216	0,0939	2,2742	0,000***
Cinsiyet	0,2590	0,0711	1,2956	0,000***	Cinsiyet	0,8567	0,0702	2,3553	0,000***	Cinsiyet	0,8491	0,0755	2,3375	0,000***
Yaş	0,0678	0,0083	1,0701	0,000***	Yaş	0,1342	0,0084	1,1437	0,000***	Yaş	0,2300	0,0096	1,2586	0,000***
Doğduğu ilde yaşama	0,1833	0,0723	1,2012	0,011**	Doğduğu ilde yaşama	-0,6253	0,0718	0,5351	0,000***	Doğduğu ilde yaşama	-0,8410	0,0765	0,4313	0,000***
Medeni	-1,1984	0,0719	0,3017	0,000***	Medeni	-0,2568	0,0735	0,7736	0,000***	Medeni	-0,4690	0,0817	0,6256	0,000***
İşverene başvurma	0,1064	0,0287	1,1123	0,000***	İşverene başvurma					İşverene başvurma				
Yakınlardan rica	-0,7210	0,0469	0,4862	0,000***	Yakınlardan rica					Yakınlardan rica				
İŞKUR'a başvurma	0,4602	0,0833	1,5844	0,000***	İŞKUR'a başvurma	-0,1655	0,0829	0,8475	0,046**	İŞKUR'a başvurma	-0,2769	0,0875	0,7581	0,002***
Özel istihdama başvurma	1,3328	0,1461	3,7915	0,000***	Özel istihdama başvurma	-0,1657	0,1432	0,8473	0,247	Özel istihdama başvurma	-0,3593	0,1476	0,6982	0,015**
Tecrübe	-0,8328	0,1217	0,4348	0,000***	Tecrübe	-0,0502	0,1209	0,9510	0,678	Tecrübe	-0,2381	0,1257	0,7881	0,058*
2015	0,1674	0,0662	1,1822	0,011**	2015	-0,1364	0,0658	0,8725	0,038**	2015	-0,0590	0,0704	0,9428	0,403
2016	0,1503	0,0316	1,1622	0,000***	2016					2016				

N= 23.873, LR-ki-kare(43)=10913,66, Pseudo-R²=0,1848. *:0,10 yanılma düzeyinde, **:0,05 yanılma düzeyinde, ***:0,01 yanılma düzeyinde anlamlıdır.

Gama sütunlarında boş olan gözeler paralellik varsayımını sağlayan değişkenlere aittir. Bu değişkenlerin oransallıktan sapma değerleri 0'dır. Burada $\beta + \gamma$ model 2 parametrelerini, $\beta + \gamma$, model 3 parametrelerini vermektedir (Lall vd., 2002: 59). Gama 2 parametresi = model 2- model 1, gama 3 = model 3 – model 1 parametre farklarını ifade etmektedir. Yorumlar genelleştirilmiş sıralı logit modeli ile benzerdir.

Bağımsız değişkenlerin katsayılarının pozitif işaretli olması, kategorik bağımlı değişkenin bir üst düzeyde olma olasılığını arttırmaktadır. Negatif işaretli katsayılara sahip olan bağımsız değişkenler ise, bağımlı değişkenin temel kategoride kalma olasılığını arttırmaktadır (Mert, 2016: 229). Marmara'da yaşamaya göre, İç Anadolu, Ege ve Karadeniz bölgelerinde yaşamak, kadın olmak, yaşın artması, doğduğu ilde yaşamak, işverene, İŞKUR'a ve özel istihdam kurumlarına başvurmak, eğitimsizlere göre eğitilmiş genç işsiz olma olasılığını arttıran unsurlardır. Yine Marmara'da yaşamaya göre Akdeniz, Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde yaşamak, evli olmak, iş ararken yakınlarından ricada bulunmak ve tecrübeli olmak, eğitimsizlere göre eğitilmiş genç işsiz olma olasılığını azaltmaktadır.

SONUÇ

Genç işsizlik, günümüzde küresel boyutlara ulaşmış önemli bir sorundur. ILO'nun verilerine göre dünya genelinde genç işsizlik oranı toplam işsizlik oranının üç katından fazladır. Genç nüfusun hakim olduğu dinamik bir ülke olan Türkiye'de ise gençlerin istihdamı konusunda yaşanan problemler, Türkiye ekonomisinin geleceğini önemli ölçüde etkilemektedir.

Bu çalışmada, son yıllarda gündemde olan genç işsizlerin, eğitim seviyelerine göre durumları incelenmiştir. Veriler, TÜİK'in uyguladığı hanehalkı işgücü anketinin 2014, 2015 ve 2016 yılları birleştirilerek elde edilmiş ve analiz yöntemi olarak genelleştirilmiş sıralı logit modeli kullanılmıştır. Bağımlı değişken; eğitimsiz, ilköğretim, lise ve üniversite mezunu olmak üzere 4 kategoriden oluşan eğitim seviyesine göre genç işsizlerden oluşmaktadır. Bağımsız değişkenler; bölge, cinsiyet, yaş, medeni durum, doğduğu ilde yaşama gibi demografik faktörlerin yanında, işverene başvurma, yakınlarından rica, İŞKUR'a başvurma ve özel istihdama başvurma gibi iş arama kanallarından ve iş tecrübesi değişkenlerinden oluşmaktadır. Bu değişkenler, eğitim seviyesine göre genç işsizlik üzerinde anlamlı etkileri olan değişkenlerdir.

Her eğitim seviyesinde bağımsız değişkenlerin etkilerinin aynı olduğunu ifade eden paralel eğimler varsayımı, bazı bağımsız değişkenler tarafından sağlanamamıştır. Bu nedenle sıralı lojistik regresyon yerine, bağımlı değişkenin düzeylerine göre farklı katsayı tahmini yapabilen genelleştirilmiş sıralı logit yöntemi ve kısmi oransal odds modeli kullanılarak analiz yapılmıştır. Bağımlı değişkenin dört kategorili olması nedeniyle, genelleştirilmiş sıralı logit yönteminde üç ayrı model tahmini yapılmıştır. Her bir model için ayrı ayrı katsayı ve odds oranları tahmin edilmiştir. Paralellik varsayımı konusunda esneklik gösteren genelleştirilmiş sıralı logit yöntemi ve kısmi oransal odds modeli, varsayımın hangi değişkenler tarafından ihlal edildiğini belirleyebilmektedir. Kısmi oransal odds modelinde varsayımı sağlamayan değişkenler daha net görülebilmektedir. Bu modeldeki gama katsayıları oransallıktan sapmaları belirtmektedir. Buna göre; İç Anadolu, Ege, Karadeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri, cinsiyet, yaş, medeni durum, doğduğu ilde yaşama, İŞKUR'a başvurma, özel istihdama başvurma ve tecrübe değişkenleri eğitim seviyesine göre genç işsizlik üzerinde farklı etkilere sahiptir. Akdeniz bölgesi, doğrudan işverene başvurma, yakınlarından rica ve 2016 yılı değişkenleri eğitim seviyesine göre genç işsizlik üzerinde aynı etkiye sahiptir.

Eğitimli genç işsiz olma olasılığını arttıran bölge değişkenleri; İç Anadolu, Ege ve Karadeniz'dir. Cinsiyet açısından genç işsizlik incelendiğinde, kadınların erkeklere göre eğitimli genç işsiz olma olasılığının fazla olduğu görülmektedir. Bu durum, işgücü piyasasında kadınların dezavantajlı konumda bulunduğunun göstergesidir. Gençlerin yaşı arttıkça eğitimli işsiz olma olasılıklarının arttığı görülmektedir. Genç işsizlerin doğduğu ilde yaşaması, doğduğu ilde yaşamayanlara göre eğitimli işsiz olma olasılığını, genelleştirilmiş sıralı logit analizinin ilk modelinde artarken, diğer iki modelde eğitimli genç işsiz olma olasılığını azalmaktadır. Eğitim seviyeleri yüksek olan gençlerin doğduğu ilde yaşamaları, doğduğu ilde yaşamayanlara göre iş bulma konusunda daha şanslı olmalarına neden olmaktadır. İş bulma konusunda yakınlarından ricada bulunan gençlerin, ricada bulunmayanlara göre eğitimli işsiz olma olasılıkları daha düşüktür. Böylece, doğduğu ilde yaşayarak belirli bir sosyal çevre edinen eğitimli gençlerin, doğduğu ilde yaşamayıp, iş bulma konusunda yakınlarından ricada bulunmayanlara göre işsiz olmaları daha düşük olasılıklıdır.

Alternatif iş arama kanalları arasında yakınlardan ricada bulunmanın eğitimli genç işsizliğini anlamlı düzeyde azaltan bir unsur olduğu tespit edilmiştir.

Türkiye'nin elinde bulundurduğu genç işgücü avantajını en verimli şekilde kullanması, ülkenin geleceği açısından önemlidir. Bu nedenle gençlere ve genç işgücüne gereken önemin verilmesi gerekmektedir. Tüm dünyada ve Türkiye'de genç işsizliğinin ulaştığı boyut, genç işsizlik kavramının çözüme ulaştırılması gereken ciddi bir sorun olduğunu göstermektedir. Genç işsizliğini etkileyen tüm unsurların tespit edilmesi, bu doğrultuda gereken önlemlerin alınması ve iyileştirmelerin yapılması gerekmektedir. Genç işsizliğini etkileyen unsurlardan en önemlisi, eğitim sisteminden kaynaklanan sorunlardır. Eğitim sisteminde nicelik olarak yapılan yenilik ve iyileştirmelerin, nitelik olarak yapılmasının gerekliliği oldukça önem arz etmektedir. Mevcut eğitim sisteminde öğrencilere verilenler ile işgücü piyasasında çalışanlardan beklenenler arasında bir uyumsuzluk olduğu görülmektedir. Gençlerin, işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu nitelikte eğitim alması, hem bireye, hem topluma, hem de ülke geleceğine yapılacak önemli bir yatırımdır. Bu nedenle, özellikle eğitimli genç işsizliği konusunda hükümetin eğitim sisteminde yapacağı düzenlemeler ve genç işgücüne yönelik uygulayacağı istihdam politikaları genç işsizlik sorunun çözümü için gereken öncelikli adımlardır. Ayrıca, yeni girişimler devlet ve toplum tarafından desteklenmeli, yeni istihdam alanlarının oluşumu sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abak, H. (2009). *Gençlerin İşsizlik Sorunu ve Mesleki Eğitimin Önemi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Arı, E. ve Yıldız, Z. (2014). “Parallel Lines Assumption in Ordinal Logistic Regression and Analysis Approaches”. *International Interdisciplinary Journal of Scientific Research*,1(3): 8-23.
- Ay, S. (2012). “Türkiye’de İşsizliğin Nedenleri: İstihdam Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme”. *Yönetim ve Ekonomi*, 19(2): 321-341.
- Ayan, S. (2014). G-20 Süreci ve Aktif İstihdam Politikaları, Türkiye ve G-20 Ülkelerindeki Uygulamaların Değerlendirilmesi. Uzmanlık Tezi. *Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı*, Ankara.
- Audas, R., Berde, E. ve Dolton, P. (2005). “Youth Unemployment and Labor Market Transitions in Hungary”. *Education Economics*, 13(1): 1-25.
- Aydın, A. (2017) “Genç İşsizliği Sorununun Almanya ve Türkiye Mesleki Eğitim Sistemi Çerçevesinde Değerlendirilmesi”. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 6(11).
- Balakrishnan, N. (1992). *Handbook of the Logistic Distribution*. Marcel Dekker, Newyork.
- Bayrak, M. ve Kanca, O. C. (2013). “Türkiye’de Phillips Eğrisi Üzerine Bir Uygulama”. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 8(3): 97-115.
- Bayrak, R. ve Tatlı, H. (2016). “Short and Long Term Analysis of Some Factors Effecting Youth Unemployment in Turkey”. *Theoretical and Applied Economics*, 23(3608): 229-242.
- Bayraktar, S. ve İncekara, A. (2013). “Türkiye’nin Genç İşsizliği Profili”. *Çalışma İlişkileri Dergisi*. 4(1): 15-38.
- Brant, R. (1990). “Assesing Proportionality in the Proportional Odds Model for Ordinal Logistic Regression”. *Biometrics*, 46(4): 1171-1178.
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP). (2008). *İnsani Gelişme Raporu, Türkiye 2008: Türkiye’de Gençlik*. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye Temsilciliği, Ankara.
- Choudhry, M. T., Marelli, E. ve Signorelli, M. (2010). “Youth Unemployment Rate and Impact of Financial Crises”. *International Journal of Manpower*, 33(1): 76-95.
- Clark, A. E. ve Oswald, A. J. (1994). “Unhappiness and Unemployment”. *The Economic Journal*, 104(424): 648-659.

- Cramer, J. S. (2003). *Logit Models From Economics and Other Fields*. Cambridge University Press, New York.
- Çağlayan, E. ve Astar, M. (2010). “Logit ve Probit Modellerinde Uyum İyiliği Ölçüleri”. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2): 1-12.
- Çelik, K. (2013). “Genç Olmak Zor İş: Türkiye’de Genç Olmayı Etkileyen Bazı Unsurlar”, *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1(1): 26-45.
- Çondur, F. ve Bölükbaş, M. (2014). “Türkiye’de İşgücü Piyasası ve Genç İşsizlik-Büyüme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme”. *Amme İdaresi Dergisi*, 47(2): 77-93.
- Dağlıoğlu, H. ve Oral Erbaş, S. (2017).” Kısıtlandırılmamış Kısmi Oransal Odds Modelinin Doğru Sınıflandırma Performansı Üzerine Bir Çalışma”. *Gazi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 3(3): 14-26.
- Diken, A. ve Demirel, E. (2016). “İşletmelerimizde Nitelikli İşgücü İhtiyacı ve Suriye Göçmen İşgörenlerin İşgücü Piyasasına Etkisi Üzerine Bir Araştırma”. 2. *Uluslararası Uygulamalı Bilimler Kongresi: Göç, Yoksulluk ve İstihdam Bildiriler Kitabı*. 23-25 Eylül 2016: 51-60.
- Dinler, Z. (2009). *İktisada Giriş*. Ekin Kitabevi, Bursa.
- Erday, U. A. (2009) “ Dünyada Genç İşsizliği Sorununun Çözümüne Yönelik Ulusal Politikalar ve Türkiye”. *Çalışma ve Toplum*, 2009(3): 133-162.
- Erikli, S. (2016). “Genç Yoksulluğun Temel Belirleyicileri: Eğitim ve Düzgün İş”. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1): 283-302.
- Erkal, M. (1987) “Toplumda Bir Sosyal Grup Olarak Gençlik”. *İ.Ü. İktisat Fakültesi Mecmuası*, 43(1-4): 357-375.
- Erol, S. I. (2013) “Gençlere Yönelik Aktif İstihdam Politikaları: Japonya, Kore, Çin Ve Türkiye Uygulamaları”. *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 24-25(6,1-2): 15-43.
- Ertek, T. (2009). *Temel Ekonomi (Basından Örneklerle)*. Beta Yayınları, İstanbul.
- Fulerton, A. S. ve Xu, J. (2012). “The Proportional Odds with Partial Proportionality Constraints Model for Ordinal Response Variables”. *Social Science Research*, 41(2012): 182-198.
- Fulerton, A. S. ve Xu, J. (2018). “Constrained and Partial Adjacent Category Logit Models for Ordinal Response Variables”. *Sociological Methods & Research*, 47(2): 169-206.
- Fox, J. (2008). *Applied Regression Analysis and Generalized Linear Models*. Sage Publications, Los Angeles.

- Günaydın, D. ve Çetin, M. (2015). “Genç İşsizliğin Temel Makroekonomik Belirleyicileri: Ampirik Bir Analiz”. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22: 17-34.
- Gündoğan, N. (1999). “Genç İşsizliği ve Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerde Uygulanan Genç İstihdam Politikaları”. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 54(1): 63-79.
- Güriş, S. ve Çağlayan, E. (2010). *Ekonometri: Temel Kavramlar*. Der Yayınları, İstanbul.
- Göktaş Yılmaz, Ö. (2005). “Türkiye Ekonomisinde Büyüme İle İşsizlik Oranları Arasındaki Nedensellik İlişkisi”. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, 2: 11-29.
- International Labour Office (2017). *Global Employment Trends For Youth 2017: Paths to a better working future*. International Labour Organization, Geneva.
- International Labour Office (2018). *World employment social Outlook trends:2018*. International Labour Organization, Geneva.
- İnal, M. E., Topuz, D. ve Uçan, O. (2006). Doğrusal Olasılık ve Logit Modelleri ile Parametre Tahmini. *Sosyo Ekonomi Dergisi*, 2006(1): 47-72.
- Hilbe, J. (2009). *Logistic Regression Models*. CRC Press, Boca Raton.
- Kanca, O. C. (2012). “Türkiye’de İşsizlik ve İktisadi Büyüme Arasındaki Nedenselliğin Ampirik Bir Analizi”. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2): 1-18.
- Karabıyık, İ. (2009). “Avantaj ve Dezavantajları İle Genç İşsizliğinin Değerlendirilmesi”. *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13(3-4): 293-320.
- Kettunen, J. (1997). “Education and Unemployment Duration”. *Economics of Education Review*, 16(2): 163-170.
- Kıcır, B. (2017) “Eğitimli Genç İşsizliği Üzerinden İşsizlik Kaygısına Bir Bakış”. *Çalışma ve Toplum*, 2017(3): 1369-1396.
- Kleinbaum, D. G. ve Klein, M. (2010) . *Logistic Regression: A Self-Learning Text*. Third Edition. Springer, Newyork.
- Lall, R., Campbell, M. J., Walters, S. J., Morgan, K. ve MRC CFAS Co-operative Institute of Public Health (2002). “A Review of Ordinal Regression Models Applied on Health-Related Quality of Life Assessments”. *Statistical Methods in Medical Research*, 11: 49-67.
- Lipsey R., Steiner P., Purvis D. ve Courant P. (1990) *İktisat*.(Çev. A. Çakmak), Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul.
- Long, J. S. (1997). *Regression Models for Categorical and Limited Dependent Variables*. Sage Publication, California.

- Long, J. S. ve Freese, J. (2001). *Regression Models For Categorical Dependent Variables Using Stata*. Stata Press, Texas.
- Metin, B. (2016). “Genç İşsizliği ile Mücadelede Aktifleştirme Stratejileri: İstihdama Geçişte Güçlü Bir Politika Aracı Mı ?”. *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 5(11): 76-105.
- Mert, M. (2016). *Yatay Kesit Veri Analizi Bilgisayar Uygulamaları*. Detay yayıncılık, Ankara.
- Mlatsheni, C. ve Rospabe, S. (2002).” Why is Youth Unemployment so High and Unequally spread in South Africa?”. *Development Policy Research Unit Working Paper*, 2(65).
- Mroz, T. A. ve Savage, T. H. (2006). ”The Long-Term Effects of Youth Unemployment”. *The Journal of Human Resources*, 41(2): 259-293.
- Murat, S. (1995) “Genç İşsizliğine Genel Bir Bakış”. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 3867(40): 175-194.
- Murat, S. ve Şahin, L. (2011). “Nedenleri ve Sonuçları Bakımından Gençler Arasında Yaygınlaşan İşsizlik”. *Sosyoloji Konferansları Dergisi*. 44: 1-48.
- Mütevellioglu, N., Zanbak, M. ve Mert, M. (2010). “İşsizlik, Üniversiteli Gençlik ve Gelecek: Bir Alan Araştırması Bulguları”. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(1): 207-229.
- Narayan, P. K. ve Smyth, R. (2004). “Crime Rates, Male Youth Unemployment and Real Income in Australia: Evidence from Granger Causality Tests”. *Applied Economics*, 36(18): 2079-2095.
- O’Higgins, N. (1997). The Challenge of Youth Unemployment. *International Labour Organization, Employment and Training Papers*, Geneva.
- O’Higgins, N. (2001). *Youth Unemployment and Employment Policy: A Global Perspective*. International Labour Organization, Geneva.
- Ören, K. ve Şahverdioğlu, H. (2016). “Türkiye’de Genç İşsizliği ve Genç İşsizliğinin Giderilmesinde Aktif İstihdam Politikaları”. *Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 4(1): 5-37.
- Özaydın, M. M. (2013) “Genç İşsizlikle Mücadelede Aktif İşgücü Piyasası Politikalarının Rolü ve Önemi”. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1(2): 120-145.
- Özdamar, K. (2002). *Paket Programlar ile İstatistik Veri Analizi: SPSS-MINITAB*. Kaan Kitabevi, Eskişehir.
- Özdemir, S., Ersöz, H. Y. ve Sarioğlu, İ. (2006). “ İşsizlik Sorununun Çözümünde KOBİ’lerin Desteklenmesi”. *İstanbul Ticaret Odası*, 2006(45).
- Parasız, İ. (2006). *İktisada Giriş*. Ezgi Kitabevi, Bursa.

- Pekin, T. (1993). *Makroekonomi*. Bilgehan Basımevi, İzmir.
- Peterson, B., Harrell, F. E. ve Jr. (1990). "Partial proportional odds models for ordinal response variables". *Journal of the Royal Statistical Society. Series C (Applied Statistics)*, 39(2): 205-217.
- Riphahn, R. T. (2000). "Residential Location And Youth Unemployment: The Economic Geography Of School To Work Transitions". *Population Economics: Family, Household and Work*, 273-293.
- Sayın, F. (2011). "Türkiye'de 1988-2010 Döneminde Eğitim ve Büyümenin Genç İşsizliğine Etkisinin Analizi". *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(4): 33-53.
- Selim, S. ve Güven Ayvaz, E. T. (2014). "Türkiye'de Enflasyon, Döviz Kuru ve İşsizlik Arasındaki İlişkinin Ekonometrik Analizi". *Ekonomik Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(1): 127-145.
- Slavin, S. L. (2009). *Macroeconomics*. McGraw-Hill/Irwin, New York.
- Sungur, O. (2015). "2000 Sonrası Türkiye Ekonomisi: Büyüme, Enflasyon, İşsizlik, Borçlanma ve Dış Ticarete Gelişmeler", *Toplum ve Demokrasi*, 9(19-20): 243-269.
- Sümbüloğlu, K. ve Akdağ, B. (2007). *Regresyon Yöntemleri ve Korelasyon Analizi*. Hatiboğlu Basım Yayım, Ankara.
- Şahin, L. (2010). *Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türkiye'de Genç İşsizlik Sorunu*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Taşçı M. H. ve Tansel A. (2005). "Youth Unemployment Duration in Turkey", *METU Studies in Development*, 32(December): 517-545.
- Ünsal, E. (2011). *Makro İktisat*. İmaj Yayınevi, Ankara.
- Unay, C. (1997) *Genel İktisat*. Ekin Kitabevi, Bursa.
- Yentürk, N. ve Başlevent, C. (2007). "Türkiye Genç İşsizliği". *Gençlik Çalışmaları Birimi Araştırma Raporu*. No:2, İstanbul.
- Yıldırım K., Kahraman D. ve Taşdemir M. (2007). *Makroekonomi*. Seçkin Yayıncılık, Eskişehir.
- Warner, P. (2008). "Ordinal Logistic Regression". *J Fam Plann Reprod Health Care*, 34(3): 169-170.
- Williams, R. A. (2006). "Generalized Ordered Logit/ Partial Proportional Odds Models for Ordinal Dependent Variables". *Stata Journal*, 6(1): 58-82.

Williams, R. A.(2016). “Understanding And Interpreting Generalized Ordered Logit Models”.
The Journal of Mathematical Sociology, 40(1): 7-20.

İnternet Kaynakları

Ekodialog. “Üretim faktörleri nelerdir? ”

(http://www.ekodialog.com/konular/uret_faktorleri.html), (erişim tarihi:
 04.04.2018).

Stockute, R., Veaux, A. ve Johnson, P. (2013). Logistic Distribution,

(<http://pj.freefaculty.org/guides/stat/Distributions/DistributionWriteups/Logistic/Logistic-01.pdf>), (erişim tarihi: 22.10.2017).

Türkiye İstatistik Kurumu,

(http://www.tuik.gov.tr/basinOdasi/Tekzipler/Tekzip_20150311_2.pdf), (erişim
 tarihi: 24.02.2016)

TDK, (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.59b91007e1d993.84033764), (erişim tarihi: 13.09.2017)).

EK 1- BRANT TESTİ SONUÇLARI

<i>Bağımsız değişkenler</i>	<i>Ki-kare</i>	<i>P-değeri</i>	<i>s.d.</i>
İç Anadolu	23,29**	0,00	2
Ege	11,56**	0,00	2
Akdeniz	0,19	0,91	2
Karadeniz	23,24**	0,00	2
Doğu Anadolu	41,32**	0,00	2
Güneydoğu Anadolu	78,52**	0,00	2
Cinsiyet	152,1**	0,00	2
Yaş	514,17**	0,00	2
Doğduğu ilde yaşama	139,87**	0,00	2
Medeni	45,28**	0,00	2
İşverene başvurma	0,72	0,70	2
Yakınlardan rica	0,65	0,72	2
İŞKUR'a başvurma	13,58**	0,00	2
Özel istihdama başvurma	16,92**	0,00	2
Tecrübe	16,76**	0,00	2
2015	7,15**	0,03	2
2016	0,77	0,68	2

** : 0,05 yanılma düzeyi ile anlamlıdır.

EK 2- WALD TESTİ SONUÇLARI

<i>Bağımsız değişkenler</i>	<i>p-değeri</i>
İç Anadolu	0,000**
Ege	0,001**
Akdeniz	0,640
Karadeniz	0,000**
Doğu Anadolu	0,000**
Güneydoğu Anadolu	0,000**
Cinsiyet	0,000**
Yaş	0,000**
Doğduğu ilde yaşama	0,000**
Medeni	0,000**
İşverene başvurma	0,577
Yakınlardan rica	0,975
İŞKUR'a başvurma	0,001**
Özel istihdama başvurma	0,000**
Tecrübe	0,000**
2015	0,018**
2016	0,788

** : 0,05 yanılma düzeyi ile anlamlıdır.

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI	Mutlu AYDOS
Doğum Yeri - Tarihi	Isparta-13.06.1991
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Isparta Ahmet Melih Doğan Anadolu Lisesi
Lisans Diploması	Trakya Üniversitesi –İİBF- Ekonometri
Yabancı Dil	İngilizce
Stajlar	SPK, 2012
E-Posta	mutlu_aydos@hotmail.com